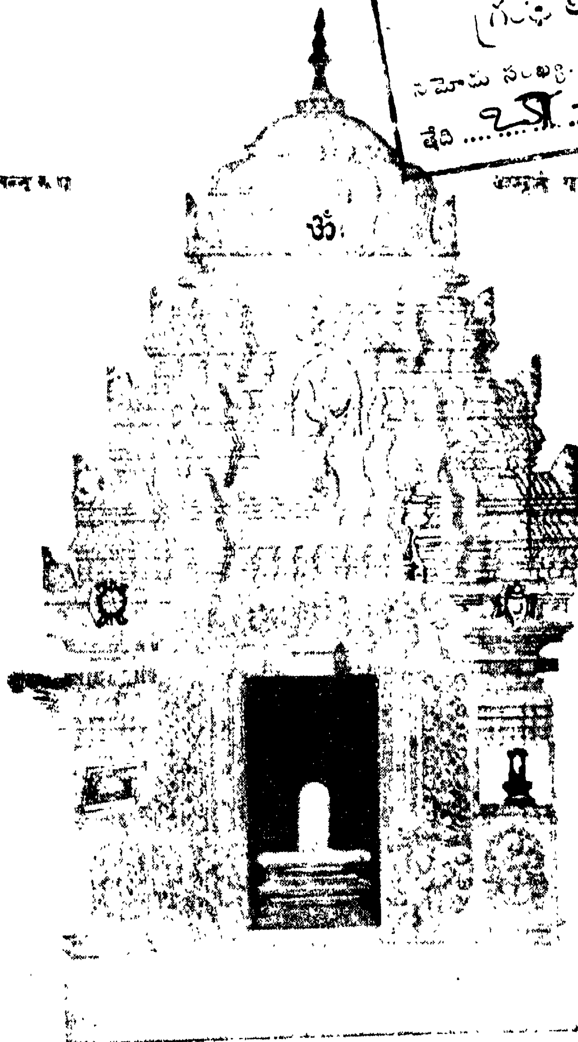
5349

ĀRĀDHANA

VOL. III No. 4

APRIL 1957

రామః కిల్బిష సంతతేశ్శమయితా సంతోషహేతుస్సతాం
కామాదిద్విషతాం జయే నిజజనాయాజస్రసాహ్యప్రదః।
త్రాతా సాధుజనస్య చైవ ఇతి తే పాదాంబుజేఽహం భజే
శ్రీమన్ దాశరథే! దయాజలనిధే! భద్రాద్రి భాగ్యావధే॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ - శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః.

రాముఁడు ఘోరపాతకవిరాముఁడు సద్గుణకల్పవల్లికా
రాముఁడు షడ్వికారజయరాముఁడు సాధుజనావనవ్రతో
ద్దాముఁడు రాముఁడే పరమదైవము మాకని మీ యడుంగు గెం
దామరలే భజించెదను దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ॥

గోపకవి - దాశరథి శతకము.

త్వాముత్సృజ్య భవంతి యే జడధియో దేవాంతరారాధకాః
తే నూనం సహకారజాత్సుమధురాన్నింబే ఫలేఽత్యాదృతాః।
ఏకస్త్వం భజనీయతాముపగతస్త్వంచైవ మోక్షప్రదః
శ్రీమన్ దాశరథే! దయాజలనిధే! భద్రాద్రి భాగ్యావధే॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ - శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః.

చెక్కెర మాని వేము దినఁ జాలిన కైవడి మానవాధముల్
పెక్కుడు బక్క దైవముల వేమఱు గొల్చెద రట్ల కాదయా
మ్రొక్కిన నీకు మ్రొక్కవలె మోక్ష మొసంగిన నీవ యీపలెం
దక్కిన మాట లేమిటికి దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ॥

గోపకవి - దాశరథిశతకము.

ĀRĀDHANA

(A RELIGIOUS MONTHLY MAGAZINE)

VOL. III | APRIL 1957 | No. 4

Editor

P. PERAYYA SASTRI, P.O.L.,

PUBLICATION OFFICE

"ĀRĀDHANA"

OFFICE OF THE DEPUTY COMMISSIONER

Hindu Religious & Charitable Endowments (Administration) Department, (Andhra)

MASULIPATAM.

ANNUAL SUBSCRIPTION Rs. 12/-

PER SINGLE COPY Re. 1/-

ఆరాధన

హేవలంబి　　　మాసపత్రిక　　　చైత్రము

విషయసూచిక　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　పుట

తెనుగు

CONTENTS

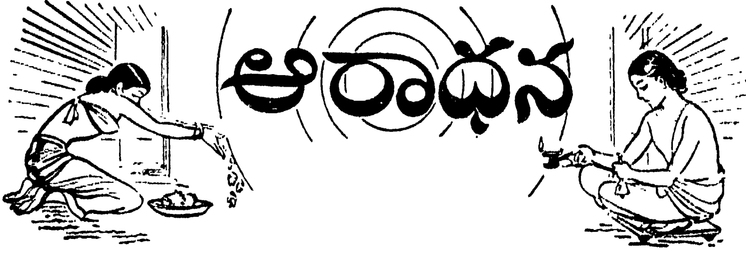
PAGE

ENGLISH

శ్రీ భ్రమరాంబాదేవి - పూలాలంకారము, విజయవాడ - భ్రమరాంబా మల్లికార్జునస్వామి దేవాలయము.

" ఆనందరూప మమృతం య ద్విభాతి "

నకృదేవ ప్రపన్నాయ 'తవాస్మీ'తి చ యాచతే।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదా మ్యేత ద్వ్రతం మమ॥

సంపుటము 3 | హేవలంబి - చైత్రము | సంచిక ౪

ॐ

इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः ।
शूरो नृषाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः ॥

तैत्तिरीयसंहिता - १ का. ६ प्रपा । १२ अनुवाकः ॥

తాత్పర్యము:—ప్రజాహిత కార్యముల నొనరించుటకు వలయు బుద్ధిబలము, కార్యదీక్ష గలవారు ప్రజాహిత కార్యములకు వలయు అర్థమును నమకూర్చుటకు ఇంద్రుని (ప్రజల కధిపతిని) ప్రార్థింతురు "ఓ ఇంద్రుడా! (ప్రజల కధిపతీ!) నీవు యెట్టి ప్రతిబంధకములను లెక్కచేయని వాడవు. ప్రజాహితమునకు వలయు ధనము నీయగలవాడవు. మాయొక్క కార్యదీక్షను, బుద్ధిబలమును చూచి సంతృప్తి నొందినవాడవై మమ్ములను బహువిధములగు ధనముగల సంఘము నందాధిముఖ్యముగ ప్రతిష్ఠింపుము." అని

अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये ।
अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये ॥

తాత్పర్యము:—ఓ ఇంద్రుడా! (ప్రజల కధిపతీ!) ధీయుక్తు లందరిలో గొప్పవాడవు గనుకనే నిన్ను ప్రతికార్యములందును ఆహ్వానింతుము. కార్యములందలి ప్రతిబంధకములను పారద్రోలునట్టియు, కార్యాచరణయందు సమర్థమగునట్టియు, సహనశీలము కలిగినట్టియు, నీ బుద్ధి గుణములను చూచి నిన్ను పునః పునః ఆహ్వానింతుము.

॥ चित्रकेतुः ॥

आसीत्पुरा शूरसेनेषु चित्रकेतुर्नाम राजा। सर्वसंपत्समृद्धोऽपि स राजाऽपुत्रस्सन् अत्यन्तमात्मनि दुःखितो बभूव ॥ एवं स्थिते कदाचन मुनिरङ्गिराः तत्रागत्य विषण्णं राजानं दृष्ट्वा राज्ञो विषादकारणं दिव्येन चक्षुषाऽवगम्य तमुवाच। "राजन्! यः आत्मनो मनः जेतुं प्रभवति स एव लोकं सर्वमपि जयति। भवान् मनसा किंचिदिव कांक्षन् दृश्यते।" इति। राजा तु तच्छ्रुत्वा तं साष्टाङ्गं प्रणम्य व्यजिज्ञपत्। "भगवन्! भवान् योगाग्नौ मनसो मालिन्येन्धनानि जुहाव। भवान् सर्वज्ञः खलु। मया न किमपि विज्ञापनीयं भवते। यतः भवानेव सर्वेषां मनसि यद्वर्तते तद् ज्ञातुं प्रभवति दिव्येन चक्षुषा। अथाऽपि अहं भवते विज्ञापयामि अपुत्रता मम सम्पदः सर्वा न्यूनीकरोतीति। अङ्गिरोमुनिस्तस्मिन् राजनि करुणामावहन् तस्मै एवं वरमनुजग्राह। "भवतः पुत्रः संभविष्यति, परंतु तेन भवान् प्रथमतः दुःखं अनन्तरं च अत्यन्तमानन्दं च अनुभविष्यति" इति।

काले कस्मिंश्चिद्गते च चित्रकेतोः जाया राज्ञी सुतमसूत। तस्मिन् काले सर्वोऽपि आनन्द निर्भरोऽभवत्। चित्रकेतुश्च निरवधिकमानन्दमनुबभूव। अचिरादेव स शिशुः असूयाविष्टाभिः राज्ञ्यः सपत्नीभिः विषेण मारित इति धात्रीमुखादवगम्य राजा दुर्भरदुःखाविष्टो बभूव।

अस्मिन् समये पुनरङ्गिरा महर्षिर्नारदेन सह तत्रागत्य राजानमेवं सान्त्वयामास। "राजन्! यं त्वं पुत्रमिति मन्यसे स न मृतः। यथा नदीप्रवाहेण नीताः वालुकाः परस्परं भिन्नाः पुनरेकत्रैक्यतां प्राप्नुवन्ति एवं कालप्रवाहेण भिन्नाः देहिनः अनश्वरा एव। शरीरस्यैव जननमरणे संभवतः नत्वात्मनः। अतस्त्वं तद् विज्ञाय न शोचितुमर्हसि" इति।

एवमादिना तत्वज्ञानेन प्रबोधितश्चित्रकेतुः किंचिदिव शान्तस्सन्नब्रवीत्। "महाभागौ! कौ युवाम्? लोकानुग्रहाय सञ्चरन्तौ दिव्यर्षीव दृश्येते। यौ स्वज्ञानप्रकाशं अज्ञानान्धतमसावृते प्रसार्य जनमनुगृह्णीतः। तत्वज्ञानोपदेशेन मामप्यनुगृह्णीतम्।" इति।

अङ्गिराः प्रत्यवदत् "राजन्! अहं त्वया ज्ञातपूर्व एव पुत्रवरदानेन। अयं पुनर्नारदः त्वामाशासितुमागतः। पुत्रशोकेन उद्विग्नमानसं त्वां ज्ञात्वा तत्वज्ञानेन भक्तं त्वां प्रसादनायागतौ ॥ पूर्वमेवाहं भवते तत्वज्ञानमुपदिदिक्षुरागमम्। किंतु तदा त्वं पुत्रकांक्षी अभूवः। अद्य तु त्वं जानासि यत्सर्वमपि पुत्रादिकं नश्वरामिति, मायाकल्पितानीति च। अतस्त्वं विवेकेन द्वन्द्वातीतो भवन् तत्वमेव ज्ञात्वा सुखी भवितुमर्हसि। "इति।

अनन्तरं नारदः केनाऽपि मन्त्रेण मृतं शिशुं उज्जीवयामास। दृष्ट्वैव तं शिशुमुज्जीवन्तं पितरौ अत्यन्तं तुतुषतुः। परं तु स शिशुः प्रौढ इव प्रवक्तुमेवं प्रचक्रमे। "केयं माता, कश्च पिता मे। अहं जन्ममरणरहितः। जीवः खलु कर्मपाशेन बद्धः तत्तद्देहान् धारयति। आत्मा च नित्यः, निर्गुणः सर्वसङ्गैरतिरस्कृतश्च। अहं आत्मैव।" एवं वदन्नेव स शिशोश्शरीरादन्तर्हितोऽभवत्। अनेन च तत्वमवगच्छन्तौ पितरौ शोकं त्यक्त्वा तस्य शिशोः कृत्यानि कर्माणि निर्वर्त्य नारदोपदेशेन विवेकवन्तौ भूत्वा परमात्मस्वरूपं ज्ञात्वा परममानन्दमनुबभूवतुः ॥

శ్రీ సింహాచలస్వామివారికి కల్యాణాంజలి

కవిశేఖర - పంతుల, లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి.
ప్రభుత్వమహారాజసంస్కృతకళాశాల, విజయనగరము.

వరాహ లక్ష్మీ నరసింహ మూర్తి నా। ధృతా రమా తేన సముద్ధృతా క్షమా।
తదైవ కల్యాణ మభూత్ జగత్పతే। రిదం తు తత్ సేవన రూప మంగళమ్॥ ౧.

ఋగ్యజుస్సామపఠిత పద క్రమ ఘన। స్వాధ్యాయ విత్కృత ప్రవచనముల
పప పద్య గద్య ప్రబంధ నిర్మాణ విత్। కవిరాజకృత కావ్యగానములను
గంభీర భాష వాగ్గుంభ విజృంభణో। న్నత కృతి స్ఫుర దుపన్యాసములను
హరికథా చతుర గీతాలాపములను, పౌ। రాణికోదిత సత్పురాణములను

వాద్యసంగీతముఖ్య సేవలను గొనుచు। విష్ణుత చిత్రస్వరూపుఁడౌ పెండ్లికొడుకు
శ్రీ వరాహలక్ష్మీ నరసింహమూర్తి। ప్రోచుఁగాత చతుర్దశ భువనములను॥ ౨.

తలిదండ్రుల పెండిలిఁగన। గల భాగ్యము బిడ్డలెపుడు గన; రీ సింహా
చలమున మాకా భాగ్యము। గలిగెను శ్రీభూనృసింహ కల్యాణమునన్॥ 3.

ప్రకృతి శరీరుఁడై - వికృతి విహారుఁడై। అశరీరుఁడవిహారుఁడైన వరుఁడు
శ్రీదేవి లాలించి - భూదేవి పాలించి,। శ్రీ, భూ, నిరీహుఁడై చెలఁగు వరుఁడు
బ్రహ్మాండకర్తయై - బ్రహ్మాండభర్తయై। కర్తయున్ భర్తయున్ గాని వరుఁడు
వాదాఖిలాపుఁడై - భేదానురూపుఁడై। వాద భేదము లాపి వరలు వరుఁడు

దూరగతుఁడయ్యు, సన్నిధిఁదోచు వరుఁడు। అచలుఁడయ్యును, చలనమ్మునందు వరుఁడు
దేవతాచక్రవరుఁడు, శ్రీ భూవరుండు। శ్రీ వరాహలక్ష్మీ నరసింహ వరుఁడు
పాపములడంచి - తాపముల్, బాపుఁగాక! ౪.

చిత్రమ్మొక్క వరాహ మొక్క నరుఁడున్। సింహమ్మును ంగూడి నీ
గాత్రమ్మైనవి - యిట్టి పెండ్లికొడుకుం। గన్గొంటి నోహో! త్రయీ
స్తోత్రాతీతు, నుతింపనొక్క నరమా। త్రుండర్హుఁడెట్లౌను; సన్
మాత్రంబంద్రు కవుల్ వరాహనరసిం। హస్వామి! నీ రూపమున్!॥ ౫.

శ్రీ భూదేవుల కంఠసీమలను తా। లింగట్టి యానందివై
శ్రీభోగమ్ములఁదేలుచున్ సభ సమా। సీనుండవై నా వయో
శ్రీ భూశూన్యుల్లు పండితోత్తములు నిన్। సేవించుచున్నారు, సు
శ్రీ భూమ్యర్థుల వీరిఁజూడఁదగు - ల। క్ష్మీ నారసింహప్రభూ!॥ ౬.

స్వామీ! వేదము - బూజువట్టినది; శాస్త్రశ్రీ - నిరాలంబయై
ప్రామాణ్యంబును గోలుపోయినది, ధర్మంబీగ్లె; నీభోగ - మిం
కే మాత్రంబును సాగఁగల్గునని యొక్కింతేనియున్ దోచ; దీ
మా మొఱ్ఱన్ విని - శ్రీ వరాహనరసింహా! లెమ్ము! గర్జింపఁగన్!॥ ౭.

ఆకారంబున శ్రీ వరాహమె హిరణ్యాక్షుండు చూచెన్, నృసిం
హాకారంబె కనెన్ హిరణ్య కశిపుండన్ బాగ; ప్రహ్లాదుఁడో
ఆకారంబఖిలంబెఱుంగు; విధి సింహాద్రిం బ్రతిష్ఠించుటన్
మాకుంగల్గెను శ్రీ వరాహ నరసింహా! నిన్ను వీక్షింపఁగన్!॥ ౮.

కరముల్ మోడ్చి - శిరమ్ము వంచి, పులకల్ గాత్రంబులన్నించి - బా
ష్పరసంబుకుల జార, గద్గదరవక్రాంతమ్ము - కంఠమ్ముగా
సరసీజాక్ష! సతమ్ము తావకపదాబ్జధ్యాన లీలామృత
స్ఫురణాస్వాదముఁబూని మా బ్రదుకు సొంపుంగాంచ లాలించవే!॥ ౯.

ఓమ్ శాంతిః శాంతిః శాంతిః

శ్రీ దుర్గానాగేశ్వర క్షేత్రము - పెదకళ్లేపల్లి

కవిరాజశిరోమణి, పండిత, దివి నరసింహాచార్యులు, అష్టావధాని, అవనిగడ్డ.

ఈ ప్రసిద్ధ క్షేత్రము కృష్ణామండలమున, "దివి" తాలూకాలోని, చల్లపల్లి (పూర్వము) సంస్థానమునకు చెందినదై, మచిలీపట్టణమునకు నైరుతీ మూలగా పన్నెండు మైళ్ల దూరమున గలదు. దీనిని పురాణములలో "నాగేశ్వర క్షేత్రము, కర్కోటక క్షేత్రము, వశిష్ఠక్షేత్రము, విశ్వామిత్రక్షేత్రము, కదళీపురము"నియు, శాసనములలో "కడలుపురి, కడలుపల్లి, దక్షిణకాశి" యనియు పేర్కొనిరి. ఇంక వ్యవహారమున నిది "కళలపల్లి, నేత్రపురి, రంభాపురము" లను పేరులు కలిగి విరాజిల్లుచున్నది. ఇవి అన్నియు నీ దివ్యస్థలమునకు సార్థక నామములే యగును.

క్షేత్రనామములు - పౌరాణిక ప్రశస్తి

తొల్లి జనమేజయుఁడు సర్పయాగ మొనరించు కాలమున "అనంత, తక్షక, వాసుకి, కర్కోటకా"ది మహానాగములన్నియు నాహోమాగ్ని నాహుతి కావలసియుండగా, కర్కోటక తక్షకాదు లీ కదళీవనమున వేంచేసి యున్న యీశ్వరు నాశ్రయించి రక్షణఁ బొందవలయుటచేతను నంత నా మహానాగులంద రీ యీశ్వరుని సేవించుచుండుటవలనను, యీ క్షేత్రమునకు "నాగేశ్వర క్షేత్రము, కర్కోటక క్షేత్రము"లను పేరులు కలిగెను. తొలుత నీ నాగేశ్వర లింగమును దుర్గాపార్వతీ సహితముగ వశిష్ఠ మహర్షి పూజించుటవలన "వశిష్ఠ క్షేత్రము"నియు, విశ్వామిత్రుఁడును వనదుర్గోపాసనఁ జేసి వేణుగోపాల దేవుని సేవించి ప్రతిష్ఠించుటవలన "విశ్వామిత్ర క్షేత్ర"మనియుఁ గూడ ప్రసిద్ధిఁ గాంచెను. శ్రీ రామచంద్ర పరమాత్మ రావణ సంహారానంతరము, తిరిగి అయోధ్యకుంబోవుచు, తనకుఁ గలిగిన బ్రహ్మహత్యాదోష పరిహారముకొరకు నదనదీతీరముల ననేక శివాలయములను విష్ణ్వాలయములనుఁ బ్రతిష్ఠించినటుల పురాణప్రసిద్ధము. అందు కృష్ణాతీరమున ప్రతిష్ఠింపఁబడిన "ఉభయరామేశ్వరాది" అష్ట శివక్షేత్రములందు నిది యొకటి యగుటచే "ఉభయ నాగేశ్వరక్షేత్ర" మనియు, నైమిశాది అష్టాదశారణ్యములలో నిది "కదళీకారణ్య" మధ్యమందుండుచే "కదళీ పురమ"నియు, సముద్ర సమీపముననున్న పల్లి యగుటచే "కడలుపల్లి, కడలుపురి" యనియు, కాశీక్షేత్రమున "గంగా తరంగిణి" యుత్తర వాహినిగా ప్రవహించినట్లు, యిక్కడ "కృష్ణాస్రవంతి" యుత్తర వాహినిగా ప్రవహించుటచేత, దక్షిణ కాశి యనియు పేర్లు సార్థకమైనవి. "కదళీపురము"నకు "కడలుపల్లి"యే నేఁడు "కళ్లేపల్లి" యైనది.

క్షేత్ర ప్రశస్తి

ఈ క్షేత్రమునకు దక్షిణమున కృష్ణాస్రవంతి పూర్వాభిముఖముగా ప్రవహించి, అంత నుత్తర వాహినియై సరళరేఖా మార్గమున శ్రీ నాగేశ్వరదేవుని దృష్టి పర్యంతము నడచి, అక్కడనుండి తిరిగి ప్రాగ్గామియై హంసల దీవివద్ద తూర్పు సముద్రమున సంగమించుచున్నది. మరియు దక్షిణమున సీతారామ క్షేత్రమైన "అయోధ్య"యు పశ్చిమమున "అగస్త్య మహర్షి" ప్రతిష్ఠితమగు "టేకువన" మను రామేశ్వరక్షేత్రమును నుత్తరమున "కదళికారణ్యము"ను సరిహద్దులై యున్నవి. మరియు నీక్షేత్రము "కాశికాక్షేత్రము" వలెనే దక్షిణోత్తరముల "కృష్ణాభీమరథీ" మధ్యస్థమై, పంచక్రోశవిస్తీర్ణము కలిగియున్నట్లు, "సాంబపురాణోత్తరఖండము"లో

"కృష్ణాభీమరథీమధ్యే - సర్వతీర్థవిరాజితమ్ ।
పంచక్రోశసమాకీర్ణం - కదళీషండమండితమ్ ॥"

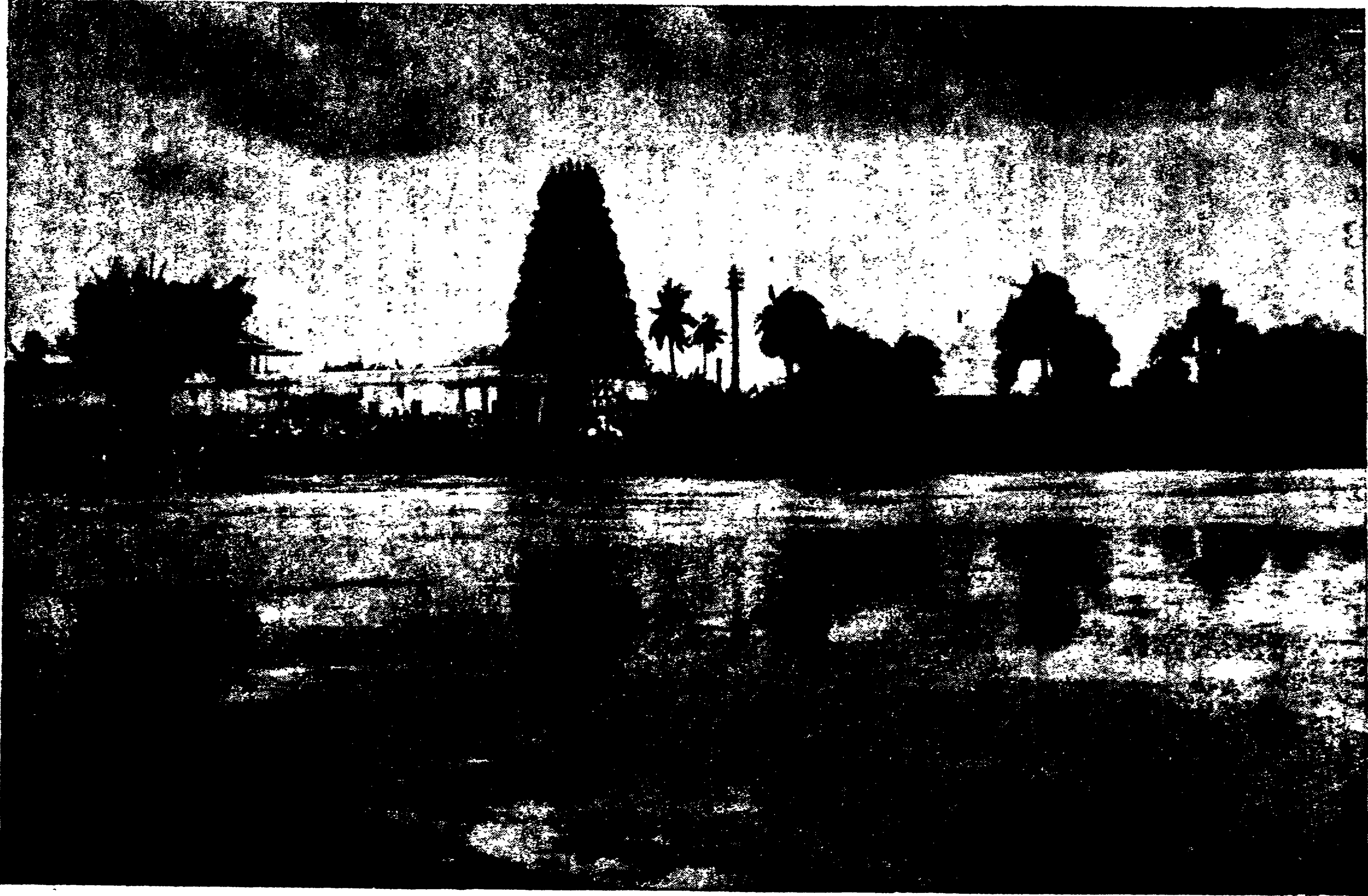
అని నుడువబడి యుండుటచేతను, స్కాందపురాణమున

"యత్ర నాగేశ్వరో దేవః కృష్ణా చోత్తరవాహినీ ।
తత్ర స్నాత్వా చ పీత్వా చ పునర్జన్మ న విద్యతే"

అని యుండుటచేతను, కాశీక్షేత్రమున విశ్వేశ్వరుని వలెనే, యిచట క్షేత్రస్థుఁడు "నాగేశ్వరుఁడే" యగుటచేతను, క్షేత్రజ్ఞుఁడు కాలభైరవుఁడు"ను, క్షేత్రపాలకుఁడు, "బిందుమాధవు"ని వలె "వేణుగోపాలుఁడే" యగుటచేతను, దీనిని "దక్షిణకాశి" యని వ్యవహరించిరి. "దక్షిణకాశనాఁబరగు - ధారుణిలో కదళీ పురంబనన్" అను పూర్వకవి చాటువు మాటిమాటికి యీ విషయములను తెటపర్చుచుండును.

ఈ క్షేత్రమహాత్మ్యము సహ్యాద్రి ఖండమున 22 అధ్యాయములో యిట్లు వర్ణింపఁబడియున్నది.

యత్ర నాగేశ్వరో దేవః కృష్ణా చోత్తరవాహినీ
తత్ర స్నాత్వాచ పీత్వాచ బ్రహ్మహత్యాం వ్యపోహతి
కర్కోటకక్షేత్రరూపం శ్వేతల్లింగం శిలామయం
వశిష్ఠః పూజయామాస పార్వత్యా సహ దుర్గయా
తతః కర్కోటకక్షేత్రమితి ఖ్యాతం సమంతతః
కదళీపురమిత్యేత ద్వాశిష్ఠం చేతి తద్విదుః
తదుత్తరదిశి శ్రీమన్నాగకుండం శుభావహం

శ్రీ దుర్గా నాగేశ్వరాలయము - పెదకళ్లేపల్లి, సంపూర్ణ దృశ్యము.

నాగకుండస్య మాహాత్మ్య మనంతం కో వదిష్యతి
తదుత్తరదిశి శ్రీమద్బ్రహ్మకుండం చ రౌద్రకం
కుండత్రయే స్నానదానజపహోమార్చనాదికం
లవరూపం కృతం చేత్స్యా దనంతం ఫలమద్భుతం
వశిష్ఠః కౌశికశ్చైవ యత్ర సంవాదకాంక్షిణౌ
తపస్తప్తుం ప్రచక్రాతే వశిష్ఠ స్సిద్ధి మాప్తవాన్
విశ్వామిత్ర స్సిద్ధికామీ విష్ణు మారాధ్య చాప్తవాన్
వేణునాదప్రియం శ్రీమచ్చతుర్బాహుం మనోరమం
గోపాలవిగ్రహం క్షేత్రపాలకం కృతవానసౌ
వైశ్వామిత్రంచ వాశిష్ఠం కర్కోటకమితి స్మృతం
కర్కోటకక్షేత్రరూపో యత్రనాగేశ్వరశ్శివః
సర్వాభీష్టప్రద స్సర్వసిద్ధిదశ్చ న సంశయః
షష్టిర్వర్షసహస్రాణి భాగీరథ్యవగాహనే
యత్ఫలం లభతే మర్త్య స్సమం కన్యాగతే రవౌ
యం యమిచ్ఛంతి మనుజా స్తేషాం సిధ్యంతి కామనాః
ఇంద్రాదిసర్వదేవాశ్చ కృష్ణాస్నానాభికాంక్షిణః
తిష్ఠంత్యాగత్య సర్వత్ర సత్యం నారదభాషితం

* * *

సముద్రకాసారతోయేన యత్ర సవ్యాం పరాహతమ్
తత్ర సర్వాణి తీర్థాని వసంతీతి విదో విదుః ॥

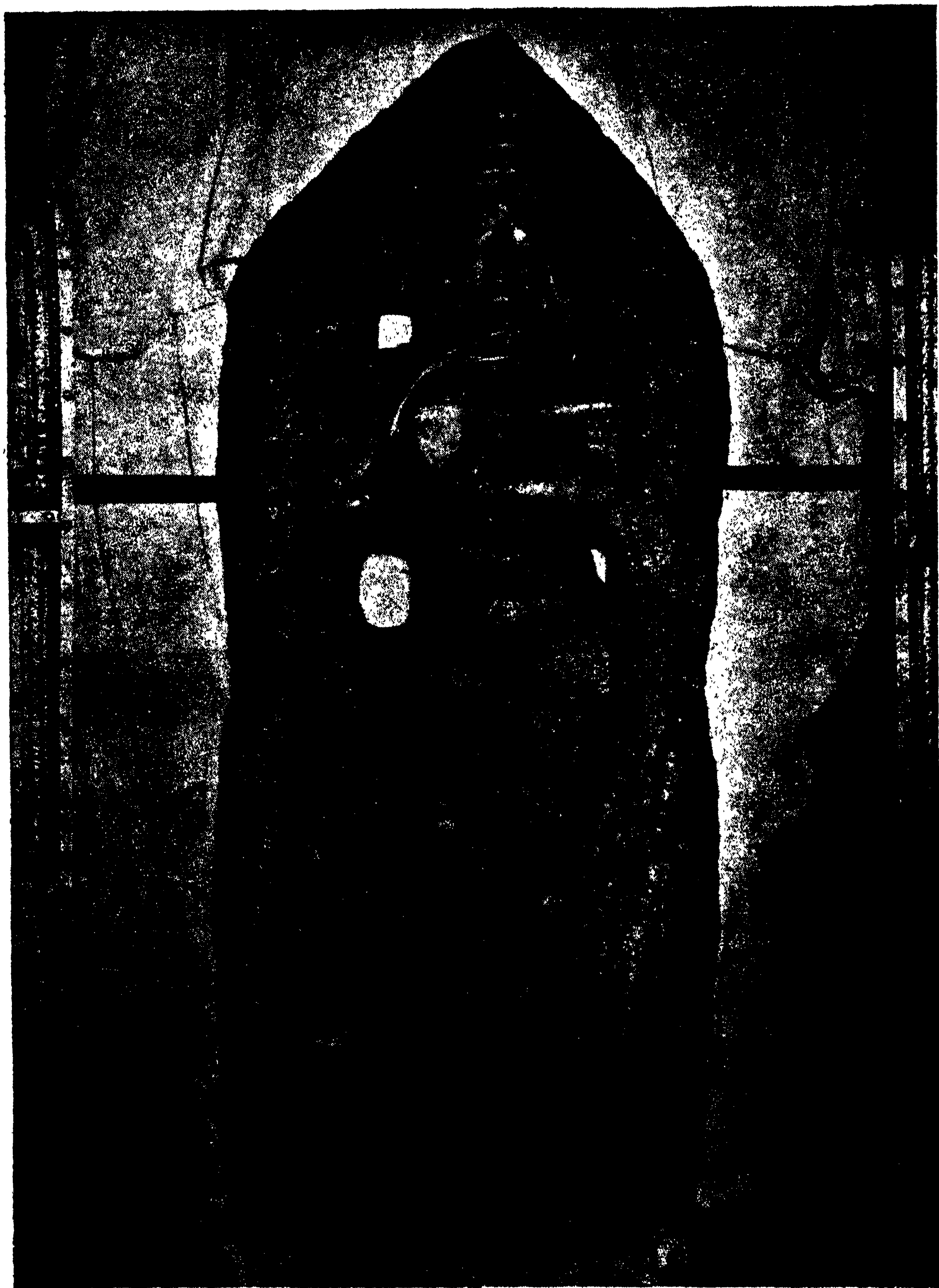
కృష్ణయుత్తరవాహినిగా నెచ్చట యుండునో, నాగేశ్వరుఁడను దేవుఁడెక్కడ వెలసెనో యదియే నాగేశ్వరక్షేత్రమనియు, దీనికి కర్కోటకక్షేత్రమనికూడ వ్యవహారసిద్ధి కలదనియు, నిక్కడ యుండు శిలాలింగము "కర్కోటక" రూపమున (సర్పాకృతిగ) నుండుననియు, తొలుత నీలింగమును, వశిష్ఠమహర్షి పార్వతీదుర్గాదేవేరులతో కూడ పూజించె ననియు, వశిష్ఠవిశ్వామిత్రులిరువురు కలహించి యీశ్వరుని గురించి వశిష్ఠుడు తపంబొనర్చి సిద్ధుడైనందున, విశ్వామిత్రుఁడు వేణుగానప్రియుఁడైన విష్ణునిఁ గొలిచి ప్రతిష్ఠించి సిద్ధుడయ్యెననియు, నందువలన నీక్షేత్రము కర్కోటకక్షేత్రమని, విశ్వామిత్రక్షేత్రమని కూడ ప్రసిద్ధి నంది నటుల తెలియుచున్నది. మరియు నీనాగేశ్వరాయతనమున కుత్తరభాగమున నాగకుండము కలదనియు, దీనికి యుత్తరమున, "బ్రహ్మ, రుద్ర" కుండములు కలవనియు, వీటి మహిమ అద్భుతమైనదనియు, భాగీరథియందు అరువేల సంవత్సరములు స్నాన మొనరించిన కలుగు ఫలము నీకుండముల నొక్కమారు మునిఁగిన కలుగుననియు, సందువలన ఇంద్రాదిసర్వదేవతలును, ఋషులును, యీ కృష్ణాస్నానాభిలాషులై యిక్కడ వసింతురనియు, యెక్కడ సముద్రతీర్థముతో నదీజలములు సంగమించునో సక్కడ సర్వతీర్థములు సన్నిహితములై యుండునని ఫలశ్రుతి చెప్పుచున్నది.

నాగేశ్వరలింగము - నాగకుండము

ఈ లింగము అన్ని క్షేత్రములలోవలె స్థాణువుగా నుండక, శేషాకృతిగ రెండంగుళముల మందము కలిగి, యొక అడుగు యెత్తున సుందరమై విలక్షణముగ నున్నది. ఇది యిట్లు కర్కోటకరూపమున నుండుటకు కారణ మేమన—పూర్వము జనమేజయుఁడు సర్పయాగ మొనరించు సమయమున మహానాగములన్నియు తమతమ యిష్టదైవముల నాశ్రయించి రక్షణముఁ గోరిరి. అందు అనంతుఁడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. ఇట్లే కర్కోటకుఁ డీశ్వరుని, తక్షకుఁడింద్రుని వాసుకి వాయుదేవు నాశ్రయించిరి. అప్పుడు జనమేజయుఁడు "తక్షకాయ స్వాహా" యని ఆహుతిని వేయగా తక్షకుఁడు రాసందున దివ్యదృష్టినిఁ జూచెను. తక్షకుఁ డింద్రుని సభలో "చింతామణి" సింహాసనమును చుట్టుకొని యుండుటఁ జూచి కోపోద్దీపితుడై "సహేంద్రతక్షకాయ స్వాహా" అని పలికి యాహుతి నెత్తగా దేవేంద్రుడు తన పీఠముతో సహా అగ్నికుండమున కాహుతి కావలసి వచ్చెను. అప్పుడు తక్షకుని తాను రక్షింపఁజాలననియు తప్పు విడిచి పామ్మని విడిచెను. అంత తక్షకుఁడు తక్షణమే నీ యీశ్వరునే

నాగేశ్వర లింగము

శ్రీ వేణుగోపాలస్వామి - ధ్రువమూర్తి

యాశ్రయించి రక్షింపఁబడెనని యైతిహ్యము కలదు. అట్లు సంరక్షింపబడినవారిలో అనంత కర్కోటక తక్షకాదులు మాత్రము మిగిలిరట. అందువలన యీ లింగమునకు "కర్కోటకమహారూపం త్వేతల్లింగం శిలామయ" మని స్కాందమునఁ గలదు. విశ్వామిత్రుని కీ లింగమున స్వామి దర్శన మిచ్చినట్లు చతుర్థాధ్యాయములో,

అగస్త్యః ॥

ఏవం బహువిధే కాలే త్వతీతే రఘునందన
సాయంకాలె నమః కర్తుం శంకరం లోకశంకరం
నాగేశ్వరసమీపంతు సభాయాం మునిసత్తమః
ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా దేవదేవ ముమాపతిం
ఉత్థాయోస్మిల్య నయనే లింగమధ్యే దదర్శహ ॥

అని వర్ణింపబడిది. నేటికిని ఉపాసకులకు స్వామి యిట్లె దర్శనమిచ్చునని ప్రతీతి కలదు. ఇప్పటికి కూడ స్వామి భక్తులకు నాగరూపమున ప్రత్యక్ష మగుచుండును. కాని అట్టి దర్శనభాగ్యము పాపములనుండి విముక్తులై, పుణ్యకర్మలొనర్చు వారికే లభించునని క్షేత్రమహాత్మ్యము చతుర్థాధ్యాయము 57 శ్లోకమున,

"ఇతస్తతశ్చర న్నాగో దృశ్యతె పుణ్యకర్మభిః
సుధియాం సప్తపాపానాం న నాగో నేత్రగోచరః" అని స్పష్టముగా నిర్వచింపఁ బడినది. ఇది స్వయంభువమను టకు మరియొక గాథను అచ్చట అర్చకులు చెప్పుదురు. పూర్వ మొకప్పుడు చల్లపల్లిసంస్థానాధీశులైన అంకినీ డ్ప్రభువు స్వామిగర్భాలయము చాలా పల్లముగా నుండి ఆ గర్తములో అభిషేకతీర్థము నిలుచుచున్నదనియు, అందు వలన స్వామిని, త్రిపీఠములు యెత్తుగా కట్టించి తిరిగి ప్రతిష్ఠఁ గావించుటకు ప్రయత్నించి త్రవ్వించగా అగర్భా లయములోనే కాక ఆవరణపర్యంతము యొకే శిల చుట్ట చుట్టుకొని యున్నట్లు కన్పించెనట. అంత నాపని సాధ్యము కాదని మానుకొనిరట. నేటికిని స్వామి యట్లే గర్తము (గుంట)లోనే వేంచేసియుండిరి. ఇంక నాగకుండ మును, కర్కోటకాదినాగులు తల్లిశాపమువలన భయవిహ్వ లురై యీకదళికారణ్యమునకు వచ్చి యిక్కడ బహు కాలము తపంబొనర్చి యీ కుండమును త్రవ్వుచుండగా స్వామి కదళీషండమధ్యస్థుడై పార్వతితో కూడ నాగరాజు లకు దర్శన మిచ్చునట్లును, నంత వారికి శాపవిముక్తి కలిగినట్లును, అట్లు నాగులచే సేవింపఁబడుటవలన "నాగే శ్వరుఁడ"నియు, "నాగలింగము"నియు, పేర్లు ప్రసిద్ధిఁ గాంచినట్లును ఈకుండమును నాగులు తపమొనరించి త్రవ్వినదగుటచే దీనికి "నాగకుండ"మను పేరు విలసిల్ల కలదని చెప్పి వారికనేకవరముల నిచ్చి అదృశ్యుడైనట్లు

అగస్త్యః ॥

"మాతృశాపపరిత్రస్తాః పశ్చా న్నాగా ఇహాగతాః
వాసుకి స్తక్షకశ్చైవ కర్కోటకధనంజయౌ
ధృతరాష్ట్రః పింగళశ్చ గుళిక శ్శంఖక స్తథా
శంఖపాలో రత్నచూడః శంఖచూడశ్చ కంబళః
ఏవమాద్యా మహానాగా శ్శివం సంపూజ్య సాంబికం
బహుకాలం తప స్తప్త్వా కుండం నిర్మాయ యత్నతః
తదా స్తోతుం సమారభ్య స్తుత్వా నాగేశ్వరం విభుం
కదళీషండమధ్యస్థ మంబికాసహితం ముదా

నాగేశ్వరః ॥

దృష్ట్వా వ్యాజుహువు ర్నాగాః కదళీకదళీగిరః
తతః ప్రభృతి మాం లోకాః కీర్తయంతు సదానఘాః
భూమౌ నామ్నా నాగలింగో నాగేశ స్తక్షకేశ్వరః
కర్కోటకేశ్వరశ్చేతి ప్రథితాః పన్నగోత్తమాః
భవద్భి ర్నిర్మితం తీర్థం పుణ్యోదకవిరాజితం
నాగకుండమితి ఖ్యాతం గమిష్యతి న సంశయః
కదళీషండమధ్యస్థం మాం దృష్ట్వా చాంబికాయుతం
కదళీకదళీత్యుక్తం భవద్భి ర్గద్గదస్వరైః
కదళీనగరీ తస్మా త్ఖ్యాతా లోకే భవిష్యతి"
ఇతి దత్త్వా వరాన్ శంభు స్తత్రైవాంతరధీయత"

అని తృతీయాధ్యాయములో 18 శ్లోకములలో వర్ణింపఁబడి నది. మరియు నీ అధ్యాయములో 24 శ్లోకమునుండి, యితర తీర్థములను గురించి కళాధరుఁడను విప్రుడు విశ్వామిత్రునికి చెప్పినట్లు,

కళాధరః :—

"బహూని సంతి తీర్థాని విఖ్యాతాని మహీతలె
నాగకుండసమం తీర్థం శీఘ్రసిద్ధిప్రదం నహి." అని ప్రారంభించి,

"బ్రహ్మకుండం మహాతీర్థం దర్శనాత్స్పర్శనాన్మునె"
"నాగేశపూర్వదిగ్భాగె భైరవం తీర్థ ముత్తమం"
"కపర్దితీర్థం విఖ్యాతం పిశాచస్య విముక్తిదం"
"నాగేశ్వరస్య వాయవ్యే కుండాంబాకుండ ముత్తమం"
"సరః కుముద్వదాఖ్యాత మంబికాకుండపశ్చిమే"
"తత్పశ్చిమే క్రోశమాత్రె నదీ చంద్రేణ నిర్మితా"
"తత్పశ్చా ద్విమలా నామ సరసీ శివనిర్మితా"
"నాగేశనైరుతె భాగె శక్రతీర్థం మహత్సరః"
"బ్రహ్మకుండస్య వాయవ్యె శారదాకుండ ముత్తమం"
"వాయవ్యె నాగకుండస్య విష్ణుతీర్థం మహత్తరం"
"ఆగ్నేయే సూర్యకుండాఖ్యం మహాతీర్థం తపోధనం"

అని ఆయాకుండముల మహిమను వర్ణించి చెప్పుచు, యీ తీర్థములన్నియు నాగకుండమును ప్రవేశించి యుండుననీ,

"ఏతాని సర్వతీర్థాని నాగకుండం విశంతి హి"

అని యుపదేశించి అంతర్థానుడయ్యెను. అంత విశ్వామిత్రుడు తన కుపదేశించినది సాక్షాన్నాగేశ్వరుడే యని గ్రహించి.

అగస్త్యః ॥

విశ్వామిత్రోపి ధర్మాత్మా స్మరన్ విప్రం ముహుర్ముహుః
సంతోషం పరమం ప్రాప్య తపసె కృతనిశ్చయః
తపస్తప్తుం సమారేభె బ్రహ్మవాపీజలె పునః
కళాధరద్విజాకారం ధ్యానార్థం మునిచేతసి
స్థాపయామాస నాగేశం స్వకృపాం దర్శయన్ముహుః
కదళీతీర్థమాహాత్మ్యం ఇక్ష్వాకుకులవర్ధన !
కించిజ్జాతం మయా ప్రోక్తం కిమన్య చ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి

ఇతి శ్రీ పద్మపురాణె పూర్వభాగె శ్రీరామాగస్త్యసంవాదె నాగకుండ కదలీపురక్షేత్ర మాహాత్మ్య సంక్షేపవర్ణనం నామ తృతీయోధ్యాయః" అని కలదు. స్వాయంభువ మనువు కాలమున బ్రహ్మచే నొక కుండము నిర్మింపఁబడి యీశ్వర ప్రీతిగా నాకుండతీరమున సరస్వతీదేవితో కూడకలసి పంచాశ్వమేధములను త్రిసహస్రమహాచయనములను చేసినట్లును కర్దమగర్గాదిమహాఋష్యాదులు కూడ నీబ్రహ్మకుండికా తీరమున అగ్నిష్టోమాది యనేకక్రతువులొనర్చి యీశ్వరానుగ్రమును పొందినట్లును, నప్పటినుండియు నది బ్రహ్మకుండ మను పేరఁ బరగి సర్వపాపహరమై సర్వదేవతల చేతను, ఋషులచేతను సేవింపఁబడుచున్నదనియు, భూలోకమున ననేకతీర్థము లున్నను, నాగకుండమునుఁ బోలి శీఘ్రసిద్ధిప్రదమైన కుండము లేదనియు, నీనాగకుండమునకు తూర్పుభాగమున తీర్థరాజమైన భైరవకుండమును, తత్పూర్వభాగమున పిశాచత్వమునుఁ బోగొట్టఁ జాలినదై మొగలిచెట్లతో కూడుకొని యుండిన యీశ్వరనిర్మితమైన కపర్దితీర్థమును కలవనియు, నాగేశ్వరాలయమునకు వాయవ్యభాగమున, దక్షప్రజాపతికి శివహేళనమువలన కలిగిన దోషమునుఁ బోగొట్టిన "అంబికాకుండము" కలదనియు, యీకుండమున స్నాన మొనరించు వారలకు, అంబికానాగేశ్వరుల ప్రసాదమున "శ్రీవిద్యాసిద్ధి" కలుగుననియు, యీకుండమునకు పశ్చిమమున "కుముద్వతీ" యను కుండము కలదనియు, యిందు చంద్రుఁడు రాజసూయాధ్వరమొనర్చి, తనకు గురుపత్ని సమాగమమున కలిగిన రాజయక్ష్మనుండి విముక్తుడయ్యెననియు, నీకుండమునకు నొకక్రోశెడుదూరమున చంద్రునిచే నిర్మింపఁబడిన "నది" కలదనియు (దీనికే "చంద్రకుండమ" నియు "రాజనేరని" యు పేర్లు) అందుస్నానము సేయువారలు సర్వరోగములనుండి విముక్తులగుటయే గాక బ్రహ్మజ్ఞానసిద్ధి కలుగుననియు, చండికాలయమునకు వెనక యీశ్వరనిర్మితమైన "విమలా" తీర్థము కలదనియు, యిందు స్నాతకులు సౌందర్యవంతులగుదురనియు, పూర్వము "రక్తాక్షుఁడ"ను గంధర్వుఁడు అగ్నిహోత్రుని శాపమువలన, కుబ్జుడై (మరుగుజ్జువుడై) నారదోపదేశమున నీకదళీపురమునకు వచ్చి, విమలాతీర్థమున స్నానమాడి యీశ్వరదర్శనము చేసినంతమాత్రమున, కురూపత్వము పోయి సుందరతరమైన రూపమునుఁ బొందెననియు, యీనాగేశ్వరాలయమునకు నైరుతి భాగమున దేవేంద్రునిచే నిర్మింపఁబడిన తీర్థము కలదనియు, యీ శక్రతీర్థమున స్నానమాడినచో వారికచంచలమైన లక్ష్మి లభించుననియు, యిందు స్నానముచేసియే పూర్వము యింద్రుఁడు తానుఁ గోలుపోయిన స్వర్గాధిపత్యమును తిరిగి సంపాదించుకొనెననియు, బ్రహ్మకుండమునకు వాయవ్యదిశను "శారదా" కుండము కలదనియు, (దీనినే సరస్వతీ కుండమందురు) యిందు మునుఁగువారు విద్వాంసులగుదురనియు, నాగకుండమునకు వాయవ్యదిశను, విష్ణువుచే నిర్మింపఁబడిన "నీలకుండమ"ను తీర్థము కలదనియు, అందొకమారు స్నానమాడినచో విష్ణుసాయుజ్యమునుఁ బొందుదురనియు, యీక్షేత్రమున కాగ్నేయమున "సూర్యకుండము" కలదనియు, అందు భానువారమున స్నానమాడినందువల్ల, "ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్ఛేత్త"ను సూక్తి ననుసరించి, సర్వరోగములు శాంతి నొంది ఆరోగ్యము పాలింపఁ బడుననియు, దక్షిణదిశను "శుకమహర్షి" తపమొనరించిన "నది" కలదనియు, (దీనినిప్పుడు చిలుకరామకోడందురు) యీ శుకతీర్థమున నవగాహన మొనర్చువారలకు బ్రహ్మజ్ఞానము కలుగఁగలదనిన్ని విశ్వామిత్రమహర్షికి యిందు వసించి తపంబొనరించితివేని, "బ్రహ్మర్షి"వై, వశిష్ఠునితో వాదింప శక్తికలవాడవగుదువని కళాధరుఁడను విప్రుడు క్షేత్రమాహాత్మ్యమునుఁ జెప్పినట్లు కలదు. ఇంకను యీక్షేత్రమహాత్మ్యము బ్రహ్మవైవర్తాదిమహా పురాణములందక్కడక్కడ అనేకవిధముల ప్రశంసింపఁబడియున్నది. ఇట్లే కృష్ణామాహాత్మ్యమును మహాభారతాదిసంహితలయందును, స్కాందాదిపురాణములయందును కొనియాడఁబడినది. ఈ నాగకుండము అన్నిసరస్సులవలె గుండ్రముగనో చతురస్రముగనో నుండక గవాకృతిగ నుండును. ఇందుకేదో మహత్తరమైన కారణ ముండునని పెద్దలు చెప్పెదురు. పై కుండములలో కొన్ని యిప్పుడు కానవచ్చుటలేదు. ఈ కుండతీరమున నేటికిని పురాతనమైన యిష్టికలు కానవచ్చును.

(సశేషము)

శ్రీ కోదండరామాలయము - ఒంటిమిట్ట

(గతసంచిక తరువాయి)

శ్రీ రామావఝుల వేంకటేశ్వర్లు

ఇమాంబేగ్

వీరు కడప పట్టణమును నేలిన నవాబు. హిందూ దేవాలయముల నేమి గొప్ప యున్నదో తెలుసుకొన కుతూహలము గలవాడు. అన్ని క్షేత్రముల జూచుచు తుదకు ఒంటిమిట్ట జేరెనట. మీ రాముడేమిగానున్నాడనెను. పిలిచిన బలుకునని చెప్పిరి. అట్లయిన నే బిలిచిన పలుకపలయు. లేకున్న విగ్రహముల బీకివేయించెద ననెను.

తనయొద్ద నున్న అధికారులను లోని కంపి, నలుమూలల వెదకించి, తలుపు ముద్రలు వేయించెను. నవాబు స్వయముగ మూన్నాళ్లుపవాసము చేసి, మహద్వారమున శరణాగతుడై పడియుండి నాలవనాడుదయమే మేల్కాంచి 'ఓ కొదండరామా!' అని ముమ్మారు పిలచెను. 'ఓ!' యని బదులు వచ్చెను. నవాబు తృప్తి పడి, తన పేర నొక బావి త్రవ్వించి, యిందుండి తీర్థము గ్రహించి అనుదినము స్వామికి అర్చనాదులు జరిపించమని హుకుము జారీ చేసెనట. ప్రాకారము చుట్టు చిన్న బురుజులు కట్టించెను. **1935** వరకు విశాలమగు బావిగానుండి చుట్టు గోడలు పడిపోయి ప్రజలకు అపాయముగ నున్నందున కీ॥శే॥ ఆంధ్ర వాల్మీకి వాసుదాసుగారు చిన్నచేదుడు బావిగ గట్టించి బాగు చేయించిరి. నేటికి గూడ యిమాంబేగ్ బావి యని ప్రతీతి. శ్రీ స్వామికి అనుదిన అర్చన, తిరుమంజనాదు లీ బావినుంచి తీర్థము గ్రహించి చేయు వాడుక గలదు. గ్రామమందలి గల బావుల నీరుప్పునీరు. ఇది మాత్రము మంచి నీరు.

మాల ఓబన్న

రమారమి **120** సంవత్సరముల క్రిందటి చరిత్రమిది. ఈ యోబని వంశీకు లిప్పటికిని యున్నారు. దేవాలయము నెదుట మాగాణి భూములు దాటగనే మలకాటిపల్లె (మళ్ల కాకటిపల్లె అనగా మళ్లకవతలి యొద్దున గల పల్లె) యను గ్రామము గలదు. ఆ గ్రామమునందు గల మాలవాడలో చెన్నదాసరులనువారున్నారు. శ్రీ రామానుజుల కాలమున వీరు వైష్ణవమతమును బుచ్చుకొన్నవారు. క్రిష్టియానిజం, వీరిని ఆకర్షించలేదు. వైష్ణవమత మను యాభిజాత్యము కొలదిని వీరు పూర్ణముగ హిందువులే యైరి. కాట దాసరి, నెంకట్ట దాసరి, ఓబు దాసరి యను పేరు లుంచుకొందురు. శూద్రులలో జరుగు ఉత్తరక్రియా (అంత్యకర్మము) కలాపములలో వీరిని ముఖ్యముగ రావించి ఆదరించి వీరిచే పుణ్యకథా శ్రవణము జేయుదురు. కొన్ని మామూళ్లు యిత్తురు. తంబూర, చిరుతలు, గరుడగంబము, పెద్దరు మాల, పట్టివర్ధనాలు, వీరి చిహ్నములు. ముడులు బెట్టిన తీగెలు శృతిజేసి, లయబద్ధముగ చిరుతలు వాయింపుచు చక్కని అభినయముతో చెన్న దాసరి పదములు బాడుదురు. "తీగె బిగింపను పండ్లిగిలింపను సరిపోయెనే పద మెప్పుడు పాడెదవురా పాడు దాసరీ" అను సామెత నీ ప్రాంతముల వాడుచుందురు.

మాలయోబని యింటి పేరు భవనాసివారు. ఇతడు అపరిమిత హరిభక్తిభావనాపరుడు. అజన్మశుద్ధుడు. బాల్యములోనుండి రామభక్తుడై యుండుటచే, తలిదండ్రు లతని చేష్టలకు ముగ్ధులైరి. వారి సంస్కారము మంచిది గనుక అట్టి పుత్రుదుదయించెను. "యద్భావంతద్భవతి" యని గదా పెద్దలందురు.

భక్తివివశుడై ఏకనాదపు తంబూరపై కంఠము మేళవించి 'ఓ రామా!' యని ఉచ్చైర్నాదమున రాముని గీర్తించునపుడు మేనుబులకరించునట; ధారాప్రపాతమున కన్నీరొలుకునట; తుదకు కంఠము గాద్గదిక మగునట; నిజముగ లీనమై చేయు భజనముగాని, గానముగాని, నాట్యముగాని, కవితగాని యెందు కానందమున ముంచి యెత్తదు? హరికథా కథకులు వారేచ్చి యితరుల నవ్వించినట్లున్న రసపోషణము గాజాలదు. కీ॥శే॥ బళ్లారి రామకృష్ణమాచార్యుల వారి దశరథ పాత్ర, హరిశ్చంద్రుని పాత్ర, దుఃఖరస పోషణమును స్మరించినపు డెల్ల మామునలమ్మ యొకర్తె తత్సన్నివేశముల దలంచి కుములుచు కన్నీరు గార్చుచుండెను. ఇంతకాలము జ్ఞప్తి యందుండునది గదా ఉత్తమ కళ.

అవర్ణులు సవర్ణులు అను భేద మింతయు లేక అతని భజన కీర్తనాదుల సందరు పాల్గొనుచుండిరి. ఆలయము నెదుట గూరుచుండి ఆనంద పరవశుడై సంకీర్తనముజేసి ధ్యానానందపూర్ణుడై కొంతవడి నిశ్చేష్టుడై యట్లే యుండి తుదకెపుడో తన పల్లె జేరుచుండెను. తన కులవిద్యచే నార్జించిన కొలదివిత్తముతోనే తృప్తిపడుచుండెను.

ఓబడు చిన్నతనమున రామాయణము సంపూర్ణముగ వినుటచే రామభక్తి యంకురించి, అనుదిన ధ్యాన భజన

లచే భక్తి మరింత దృఢముగ నాటుకొనెను. రారాను సఖ్య దాస్య మధురభావ పరిపుష్టమై మనోలయమై భక్తి శిఖరాగ్రమున విహరించెను. అనన్య సామాన్యమగు దివ్య పదము నధిష్ఠించెను. ఇంక నేమి గావలయును?

ఓబన్న - భజన

ఎపుడు దరిసెనమిడుదో - కృపతోడ రఘురామ
అపరాధినని నీవు - నెపము లెంచకురామ. ॥ ఎ ॥
జడుడను బాలుడను - జాల్మడ మత్తుడ
గడుబాపచిత్తుడ - గరుణింపవే రామ. ॥ ఎ ॥
అంజలి మున్నునే - నంజనాసుతపరవ
రంజిలిచేసిన - రాదుగా యీ పుట్టు ॥ ఎ ॥ (వాసుదాసు)

నాడు శ్రీరామనవమి. శ్రీ కోదండరాముని దర్శింప నుద యమె స్నానములుజేసి మడిగట్టి, బొట్టువెట్టి, ఉపహార ములు చేబట్టి, భక్తులు, సేవార్థులు తండోపతండములుగ దేవాలయమునకు బోయి వచ్చుచుండిరి. మన యోబడు తానొకడేగాక తోడిబాలురను జేర్చుకొని యానంద పరవశుడై నృత్యముజేయుచు సంకీర్తన మొనరించెను.

ఆ రోజులలో తహశీల్దారు పేరు అమలుదారుడు. తాలూకా యంతటికి మకుటములేని చక్రవర్తి. ఏ యూరికి తహశీల్దారుడు విచ్చేసినను వివిధ వాద్యములతో ఊరిలోని వార లెదుర్కొనుచుండిరి. వారి దర్శనము భగవద్దర్శ నమే. వారు ప్రసన్నులైరా అంతయు శుభమే. అట్టి తహ శీలుదారొకరు సకుటుంబముగ స్వామిని దర్శింపవచ్చెను. బంట్రోతులు ముందు బరాబరులు సెప్పుచుండిరి. బెత్త ములు చేబూని జనుల యొత్తిడి తొలగించుచు అధికారులు ముందు నడచుచుండిరి. ఆ యధికారమత్తుడు ఓబని భజనమును అచట జేరిన జనసమూహమును జూచి చీకాకు పడెను. అది అసూయయో, మనఃక్లేశమో, శిరోభారమో, మరియేమో; అందరికి సంతసముగనున్నపుడతనికి సంతాప మెట్లు కలిగెను?

లేదు—అనాటి సంఘవ్యవస్థ అట్లున్నది. ఇప్పుడున్నది. రేపటికి యుండగలదు. జనత సంస్కారము మారెనా సాంఘికముగ నున్న కట్టుబాట్లు సుఖముగ సడలిపోవును. ఈ సమస్య మంచిదా? చెడ్డదా? దీనిని గురించి పెద్దలు నిర్ణయించిరి. తిరిగి ప్రయత్నించుట చర్విత చర్వణము. ప్రకృత మనుసరింతము.

ఆ యధికారి మీసములు దువ్వుచు, 'ఓరీ మాలడా! ఏమిరా! నీ పొగరు! పదుగురు వచ్చెడి పొయెడి దారిలోనా నీ యల్లరి? మడులు గట్టి వచ్చెడి మమ్మైన జూడలేదా? ఛీ! ఛీ! తొలగిపో.' అని యరచుటయేగాక, ప్రక్కనున్న జవాను షరాతుగ నున్నందున పెడేలున చెంపవాచునట్లు గొట్టెను. వాడు రెడ్డిని యుతిమెను. రెడ్డి వీరావేశమున దలవిరియబోసుకొని ఆ భక్తుల గోష్ఠిని చీకాకుబరచి దతిమెను.

ఇక నెవరు నాకుదిక్కు - ఇందిరారమణ
ఇక నాకు దిక్కెవ్వ-రిందరు, చూడగ
ప్రకటితముగ నీవే - పదపదమని ప్రోయ ॥ఇ॥
నీవె నా దిక్కని - నెఱనమ్మినందులకు
ఈవిధ మర్యాద - వెనగించితే రామ ॥ఇ॥
తల్లివి తండ్రివి, దైవ-ము నీ వని
యుల్లములో నమ్మి - యున్నఫలమా యిది ॥ఇ॥

అని యనేకవిధముల దలచి యేడ్చుచు, తల్లినెడబాసిన లేగవలె కొండలు మార్మ్రోగునట్లు రాముని బిలచి దలచెను. ఆలయమునకు బడమటి దెస చెరువుగట్టున నిలచి అఖండ ముగ భజన జేసెను. ఎపుడు ప్రొద్దుగ్రూకెనో ఎపుడు వేకువ యయ్యెనో తెలియ దాతనికి.

ప్రాతః కాలోచిత మంగళతూర్యారవములు శుభనాదము లెనగ, శుభవస్తునంచయహస్తులై యర్చకులు సుప్రభాత, వేదపఠనాది, యుపచారములతో దలుపుల దెరచిరి. ఇంకే మున్నది! స్వామి పశ్చిమాభి ముఖుడై యుండెను. ఓబన్న భజన తన్నాకర్షించె నేమో! అవును. భగవానుడు జూడ పలసినది భక్తులనేగదా! తమ సర్వస్వమర్పించి తన్నేనమ్మి యున్నవారి యోగక్షేమముల వహింపనిక నెవరు? కాక- అహంకార మమకార ప్రేరితులై, సంసార పారావారమున బడి యీదుచు నల్లాడుచు యేనాటికి దరిజేరని, జేరనిచ్చ యింపని యీ మొండి మానుసులనేమి జూడవలెను?

ఈ వింత ఆ నోటి యీ నోటి బడి పూరెల్ల రేకమైరి. గుంపులు గుంపులుగ దేవాలయము జేరిరి. విస్మయాశ్చర్య మనసులైరి; ఏమియు తోపక భ్రమాస్పదిరి. అనా డేమాన వుడు గాని ఆహార, పానములు సేయలేదు. ఎచ్చట జూచి నను సీతారామ సంకీర్తనమే. ఈ వింత జూచుటకు పొరు గూరులవారును జేరిరి. అంద రాలోచించి పరమభక్తు డగు మాల యోబని ధిక్కరించినందుల కిట్టి పరిస్థితి దాపు రించినదని నిర్ణయించిరి. అమలు దారునితో సహ అందరు గలసి, ఓబని బ్రతిమాలి తిరిగి తూరుపు దెసకు దెచ్చిరి. లోనుండి యర్చకులు యానందోత్సాహముల బరువెత్తుచు వచ్చి స్వామి యధాస్థితిగ ప్రాఙ్ముఖు డయ్యెనని వినిపించిరి. అందరొకసారి యుచ్చైస్స్వరమున "జై జానకీ జీవనా! కోదండ దీక్షాగురో!" అని స్తోత్రము జేయుచు స్వామిని దర్శించిరి.

ఓబని స్మరణార్థ మొక రాతి స్తంభము అరుగు గట్టి బడియున్నది. అతని వంశము వారిప్పటికిని బ్రహ్మోత్సవ

కాలమున విచ్చేసి, స్తంభము చుట్టు పచ్చని పందిరి వైచి, భజనలు సేయుచుందురు. గరుడసేవనాడుదయము నుండి యుపవాసముండి రాత్రి గరుడ వాహనారూఢుడై మహాద్వారమున స్వామి దరిసెనము కాగా స్తంభముపై జ్యోతిని వెలిగింతురు.

అరగింపు పెట్టి హారతిలు వెలిగించి పిమ్మట భుజింతురు. దేవాలయమునుండి టెంకాయ కర్పూరము తలగెకు బియ్యము మొదలగు సామగ్రులు, మూలస్థానమున గల నొక తోమాలయు సమర్యాదగ వారి కడకు బంపెడి వాడుక గలదు.

ఓబడు 125 సంవత్సరములు పూర్ణాయుర్దాయము ననుభవించెనట. వృద్ధాప్యముపైబడి యిల్లు విడిచి రాలేని స్థితి యందు, ఉదయమె స్నానము జేయించి ఊర్ధ్వపుండ్రములు బెట్టి మనుమలెత్తుకొని యూరిబయుటకు వచ్చి గోపుర సందర్శనము జేయించుచుండిరట. తరువాత గాని భుజింపడని యాతని వంశమువారు జెప్పిరి.

ఏనాటి చరిత్రమోగాదు. ఎప్పటి వినుకలియె గాదు. హరిజనాలయ ప్రవేశాదులు లేనికాలమున యాత డెట్లు మరుడయ్యెను? చండాల స్పర్శాదు లుత్సవాదుల లేవని పెద్దలెట్లు శాసించిరి? గుడికి బోయివచ్చి కాలు గడుగ రాడు. మడిగట్టసురాదని సనాతనులు వచింతురు గదా! శ్రీ ఆదిశంకరులును "చండాలోస్తు సతు ద్విజోస్తు గురురిత్యేషామనీషాపుమ" అని సెలవిచ్చెను గదా; భగవద్రామానుజులు కంచి గాలి గోపురమెక్కి గురూపదేశమును బయులు పెట్టిరి గదా! తిరుమంత్రమంపరు విని తరించిన, నేసుసు తరించినట్లే యని వచించెను.

భక్తులకు కులగోత్రాదుల వివక్షత లేదు.

మ॥ అమల జ్ఞాన సుదాన ధర్మరతి సత్యక్షాంతి నిర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయల గడున్ దర్పించు ధాత్రీసురో
త్తము కంటెన్, "శ్వపచుండు ముఖ్యుడు;" మనోర్థ ప్రాణ వాక్కర్మముల్
నమతన్ నిన్ను నయించెనేని, నిజవంశ శ్రీ కరుండౌతు దిన్ (భాగవతము)

ఆలయ పూజాదికములు

చాలాకాలమునుండి కాంచీ నగర ప్రాంతములనుండి వచ్చిన వడగల వైష్ణవులే యర్చకులుగ నున్నారు. పాంచరాత్రాగమానుసారమే యర్చనాదులు జరుగుచున్నవి. ప్రాతస్సాయం కాలపూజలుమాత్రము జరుగుచున్నవి. వేద పారాయణము చేయు బ్రాహ్మణులు, పూలదాసరి, మేళగాండ్రు, కుంభారతి, దేవదాసీలు, ఆ యా పూజాకాలముల ఉత్సవాదుల చేరునట్లుగ, యేర్పాటులు గలవు. వీరి జీవితములకు జాలినంత పుష్కలముగ మాగాణిభూమి మెట్టభూమి యినాములుగ యివ్వబడియున్నది. ఇప్పటికిని అనువంశికముగ వృత్తులు జేయుచు యినాముల ననుభవించుచున్నారు. దేవదాసీ యినాములు పట్టాలు చేసి వారిని వారి వృత్తిని తొలగించుటచే, దేవాలయమునకు యిపుడు వారు వచ్చుటలేదు. పట్టాలు కాగా వానిపై బేరీజు డిమెకనుగా కొంత మొత్తము తసదిక్ గ్రాంటుగా రు. 280 లు. మొత్తము మూడు పందలకు పైగా వచ్చుచున్నది. నిత్యనైవేద్య, అఖండ దీప, బ్రహ్మోత్సవాదుల కేమియు నిర్ణయములు లేవు. అన్నియు పై మొత్తముతోనే జరుపుచుండెడి వాడుక. అర్చకులకు నాలుగెకరముల మాగాణి యుండెను. అర్చకమునకు ప్రతిఫలముగ వా రనుభవించెడి దేమియు లేదు. "చెరువోకు. మడిబీడు" అను సామెత మాకు సార్థకమైనది గనుక, ఏ యర్చకులు స్థిమితముగ నుండక తరచు మారుచుండిరి. ఆంధ్రదేశమున పలుచోటుల గల దావాలు తగాయిదాలు, మాకు లేవు. ఆశలేని నూటికి దోసము లేదు గదా! ఇనాములు వదులుకొని మాసభృతి నిపుడు స్వీకరింపుచున్నారు.

ఇక నిత్యపూజా కైంకర్యములకు గావలసిన ఆర్థిక సౌష్ఠవము :—గత సంచికలో వివరించిన శాసనముల ప్రకారము కర్నాట ప్రభువు లిచ్చిన ఆస్తులు యిపుడు లేవు. అవియె కాబోలు రైతువారిగ మార్చివేసి ప్రత్యామ్నాయముగ తసదిక గ్రాంటు ఏర్పాటు అయి యుండవచ్చును.

అనుదిన వృత్తులు జేయువారికి యినాములుండగా అర్చకునకు మాసవేతన మీయుగా నిలిచిపోవునది నిత్యకైంకర్యమె.

ఈ కొఱత దీర్చుట కనేకులు విశ్వప్రయత్నములు జేసిరి; గాని, తీరలేదు. 1908 సంవత్సరమునుండి శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బరావుగారును ఆలయ జీర్ణోద్ధారము, నిత్య భోగ కల్పనము జేయుటకే నంపూర్ణోద్దేశ్యమున వచ్చిరి. వచ్చినందులకు చాలభాగము పనులు జేయించిరి. శ్రీ రామసేవాకుటీరమను రామసత్రము, శ్రీరామతీర్థ జీర్ణోద్ధారము, నూతన రథము, విమాన గోపుర జీర్ణోద్ధారము, సంజీవరాయాలయ పునర్నిర్మాణము మొదలగు నిర్మాణములు టెంకాయచిప్ప చేబూని, కౌపీనమాత్ర నిరాడంబర జీవితము నెరపి, దేశాటన మొనరిచి, లక్షలపైబడిన ద్రవ్యముతో పై జీర్ణోద్ధారముల జేయించిరి. శతాధిక గ్రంథ రచన సాగించి చిరంజీవులైరి. వారు మద్రాసు నందున్న కాలములో నొక భిక్షుడుగా వెంటనంటి నాకింత అన్నము పెట్టించవా? అని యడిగెనట; వీధి తిరిగి చూచునప్పటి కెవ్వరును రారైరి. ఇంటికి రాగానే సిద్ధవటము తహసీలదారు వుత్తరమువచ్చి యుండెనట, నిత్యనైవేద్య కైంక

ర్యము లోపముగ నున్నదని వ్రాసియుండెనట; అందుల కని నెల 1కి పదిరూపాయలు పంపుచుంటినని వారే వ్రాసుకొనిరి. శ్రీమద్రామాయణ వ్యాఖ్యానమునందు పలు చోటులందు వ్రాసియుండిరి. 'ఘటికాచలవాన నృసింహ కేశవా,' అను మకుటముగల పద్యముల వ్రాయుచు షోలింగ వరమున సేవచేయుచున్న తరిని, ఇద్దరు బైరాగి వేష ముల నున్నవారు స్వప్నముగ సాక్షాత్కరించి, "ఒంటి మిట్టకు రారాదా" యని పిలచుటయు, పైని వివరించిన జీర్ణోద్ధారాది కైంకర్యములు జేయుటయు తటస్థించినది. వీరికాలమున జాల యభ్యున్నతస్థితికి వచ్చెను. శ్రీస్వామి వారికి 108 కాసుల మాలయు 108 మంగళ సూత్రముల హారములు, హారపతకములు స్వర్ణమయ కిరీటములు, వైరముడులు మొదలగునవి సుమారు వంద తులముల బంగారము, తీర్థపాత్రములు బిందె, పళ్లెరములు, కిరీటక వచాదులు మున్నగు వెండివస్తువులు వేయి తులములవరకు గలదు. మూడువేలమంది వచ్చినను, వుండను- వండను- స్త్రతము, పాత్రసామగ్రియు గలవు. ఉత్సవార్థమగు పటా టోపము లన్నియున్నవి. రెండు వాహనములు ముదునలివి. మిగిలినవి మంచిస్థితి యందున్నవి. చక్కని శిల్పముతో కూడిన రథమున్నది. ఇంకను నమకూర్ప వలసినవి పెక్కు గలవు. ఇట్లుండగా నిత్యభోగ కల్పనమట్లే నిలిచియున్నది.

1949 సంవత్సరములో పరిసర మంటపంపల్లె గ్రామ వాస్తవ్యులు, ఉదారులు, విద్యా వినయ భక్తి సంప న్నులునగు పుట్టంరెడ్డి రమణారెడ్డిగారనువారు ట్రస్టీగా నైనతరువాత ఇదే సమస్యను తిరిగి వారాలోచించి ముప్పది ఆరువేల రూపాయల స్కీము నొకదానిని సిద్ధపరచిరి. సంవ త్సరమున మున్నూటిరువది దినములకు ఉభయదారుల నెంచుకొని, ఒక్కొక్కరు 116 రూపాయలు నిధికై యిచ్చు నటుల, అది మూలధనముగ నుంచి, అందుపై రాగల వడ్డీనిమాత్రమె నిత్యపూజాదికముల జరుపునటుల నొక ప్రణాళిక నేర్పరచి, వంద యుభయముల మాత్రమే నమ కూర్ప గలిగిరి. ఇంకను ప్రాకారముచుట్టు రాతిపరుపు చేయు నమకట్టి మూడింట నొకభాగము చేయించిరి. ఇంతలో హెచ్. ఆర్. ఇ. బోర్డువారు ఏరియా కమిటి మెంబ రుగా వీరిని స్వీకరించి మేనేజింగ్ ట్రస్టి పదవికి రాజీ నామా చేయించిరి. వీరి సహచరులుగ పనిచేయు నుత్సాహ వంతులగు ధర్మకర్త లందరు నిస్పృహులైరి.

ఉత్సవములు

పాంచరాత్రాగమము ననుసరించి యుత్సవాదులు జరుగునని ముందే మనవిచేసితినిగదా! ఆ రీతిని, ఉగాది యుత్సవము, పంచాంగ శ్రవణము. పునర్వసు ప్రయుక్త శ్రీరామ నవమినాడు ధ్వజారోహణము, చైత్రద్వాదశి హను మద్వాహనము, వరుసగా త్రయోదశి, చతుర్దశి, పౌర్ణమి, గరుడసేవ, కల్యాణ, రథోత్సవములు జరుగును. నవాహ్నిక దీక్షగా ఉత్సవములు సంపూర్తియగును. కల్యాణోత్సవ రథోత్సవములనే ప్రజాసమూహ మెక్కుడగును. శారదా నవరాత్రములు, విజయదశమి శమీదర్శనోత్సవము, ధను ర్మాన పూజలు, వైకుంఠ ఏకాదశి, భీష్మైకాదశి, సంక్రాంతి, పార్వేట యుత్సవము మున్నగునవి జరుగును. సేవార్థు లప్పుడప్పుడు విడిగా యుత్సవముల జేయింపుచుందురు.

ఉపసంహారము

గతసంచికలోను, యీ వ్రాసిన వరకు కీ॥ శే॥ వావిల కొలను సుబ్బరావుగారి పుస్తకముల యాధారమునను, ఇతరాధారముల చేతను, చరిత్రను క్లుప్తముగా దెలిపితిని. ఆరాధన పత్రిక సంవత్సరముగ బరిచయమున్నందున, యిందు మా దేవాలయమును గురించిన కథ కొంత వ్రాయ నుంటినిగాని ఈనాటి కిది యయ్యెను. దేవాలయ సేవకుడు (Hon. Executive Officer) గ సేవజేసిన అనుభవ మును బురస్కరించుకొని రచన సాగించితిని. ఆలయ జీర్ణోద్ధారము జేయుటకు కనీసము పదిలక్షలు, ద్రవ్య మవ సరము. ఆర్కిలాజికలువారు 1914వ సంవత్సరమున సనాతనవస్తు జ్ఞాపక చిహ్నముగ స్వీకరించిరి. పడుగు పాటున మహద్వార గోపురము దెబ్బతినగా, ఇనుప దూల ముల నడ్డుపెట్టి కాపాడియున్నారు. తదాదిగా నొకప్రకటన నాటించుట తప్ప నా యెరిగినవర కేమియు చేయలేదు. ఆర్షసంప్రదాయము లడుగంటినవి. భక్తి ప్రపత్తుల పునా దులే కదలుచున్నవి. ఒకరి కెదురుచూడక ప్రజలే చైతన్య వంతులై తమ ధర్మముల గాపాడుకొన తామే ప్రయత్నింప వలయును. ఆర్షవైఖరి సంప్రదాయాను సారముగ ఏమా త్రము లోపములేని పూజాదికములు, దానికి దగిన యుప పత్తియు గల్పించ గలుగునది ప్రభుత్వము. ఆగమశాస్త్ర మేదియో పండితులు విశదముగ దెలుపవలయును. అర్చ కులు పూజాదికములగాని, మరి యెచ్చోగాని మూగనోము పట్టుచున్నారు. వేదము దెలిసిన అర్చకులే యుండవలెను. అనువంశిక మర్యాద యుండవలె ననుకొన్నవారు పై విష యముల నిష్ణాతులైన తరువాత అన్నిటకు బ్రయత్నింపవల యును. అమంత్రకులగు అర్చకులు మూర్తి సాన్నిధ్యమె లేకుండజేసి, "గుడి పాడైనా గూబ వదలదు; గుడి పాలాల పూజారి వదలడు." అన్న సామెత సార్థకము జేయుదురు. పండితులు వీనిని బరిష్కరింపవలయును. పరిపాలకులుగా నున్న వారికి నీ విషయము సుపరిచితము.

కంతవ్యోహం.

ఉత్సవములు - వ్రతములు

(వైశాఖమాసము నందలివి)

వైశాఖ మాసమునందు శ్రీ మహావిష్ణువును కృష్ణతులసి చేతను, లక్ష్మీతులసి చేతను పూజచేసిన ముక్తి కలుగునని శాస్త్రసిద్ధము.

ఈ మాసమునందు అశ్వత్థమూలమును నీటితో నింపుట, అశ్వత్థ ప్రదక్షిణముచేయుట అనేక జన్మసంతరణఫలము నొసగును. ఈ విధముగనే యీ మాసమునందు ప్రపాదానము- (చలివెందలను) యిచ్చుట, వ్యజనము (విసనకర్ర) ఛత్రము (గొడుగు) ఉపానత్ (చెప్పులు) దానము నొసంగిన మహాఫలము శాస్త్రములందు చెప్పబడినది.

2-5-1957 వైశాఖ శుక్ల తృతీయా గురువారము - అక్షయ్య తృతీయ. "యః కరోతి తృతీయాయాం విష్ణుం చందన భూషితం। వైశాఖస్య సితే పక్షే సయాత్యచ్యుతమందిరమ్॥" అను శాస్త్రప్రమాణమున ఈ అక్షయ్య తృతీయ దివసమునందు చందనముచే విష్ణుపూజనము అచ్యుతపదప్రాప్తి ఫలము నొసంగును.

ఈ తదియ దివసమునందు ఆంధ్రదేశమున సుప్రసిద్ధమగు విష్ణుక్షేత్రమైన శ్రీ సింహాచల క్షేత్రమున శ్రీ వరాహ లక్ష్మీనరసింహ స్వామివారి చందనోత్సవము జరుపబడును. ఈ దినమునందు చేయబడిన దానాదులు కొంచెమైనను అక్షయ్యమగు ఫలము నొసగునని శాస్త్రసమ్మతము.

ఈ అక్షయ్య తృతీయ దివసమునందు గంధఫలయవాదులతోకూడ ఉదకుంభదానము అక్షయ్య ఫలప్రదము.

4-5-1957 వైశాఖ శుద్ధ ౫ పంచమీ శనివారము- ఆర్ద్రా నక్షత్ర యుతము- ఈ దినమునందు శ్రీ వైష్ణవులు ఎంబెరుమానార్ తిరునక్షత్రమును విష్ణ్వాలయములందు జరుపుదురు. ఈ దినమునందు శ్రీరామానుజులు వారి వర్ధంతి. తిథి ననుసరించి ఈ దినము శ్రీ శంకర జయంతి. శ్రీ శంకరాచార్యులవారి జన్మదినోత్సవము విశేషముగా జరుపబడును.

10-5-1957 వైశాఖ శుద్ధ ౧౧ ఏకాదశీ శుక్రవారము. ఈ దినమునందు కూడ ఆంధ్రదేశమున కొన్ని ఆలయములందు కళ్యాణోత్సవములు జరుపబడును. సుప్రసిద్ధమగు శ్రీ అన్నవరక్షేత్రమున శ్రీ సత్యనారాయణస్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవము ఈ దినమునందు జరుపబడును.

12-5-57 వైశాఖ శుద్ధ ౧౩ త్రయోదశీ ఆదివారం విష్యం ౧౪ చతుర్దశీ. స్మార్తమాధ్వ శ్రీ నృసింహ జయంతి. ఈదినమునం దుపవాసముచేసి సాయంకాలమునందు నృసింహపూజ యొనర్చి "పరిత్రాణాయ సాధూనాం జాతో విష్ణో నృకేసరీ। గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం సలక్ష్మీ ర్నృహరిః స్వయమ్॥" అని అర్ఘ్యము నీయదగినది.

13-5-57 వైశాఖ శుద్ధ ౧౫ పౌర్ణమీ సోమవారం- పర్వదివసము. ఈ దినమునందు కృష్ణాజిన దానము పృధ్వీదాన ఫలము నొసగును. దధ్యన్నము, వ్యజనము, ఛత్రము, పాదుకలు, ఉపానత్, (చెప్పులు) ఈ వస్తువులలో దేనినైనను యధాసంభవముగ దానమొసంగుట అనంతఫలప్రదమని శాస్త్రసమ్మతము- ఈ దినమునందు సంపద్గౌరీ వ్రతముకూడ చేయబడును.

14-5-57 వైశాఖ బహుళ ౧ పాడ్యమీ మంగళవారము - వృషభ సంక్రమణ ప్రవేశము.

25-5-57 వైశాఖ బహుళ ౧౧ ఏకాదశీ శనివారం - మతత్రయైకాదశీ.

29-5-57 వైశాఖ బహుళ 30 అమావాస్యా బుధవారం - అమావాస్యా ప్రయుక్తకార్యము లాచరింపనగును.

విశేషపూజలు - ఉత్సవములు

(గతసంచిక తరువాయి)

శ్రీ మాన్ పండిత, పార్థసారథి భట్టాచార్య.

గజచ్ఛాయ

'హంసే కరస్థితే యాతు అమావాస్యా కరాన్వితా
సాజ్ఞేయా కుంజరచ్ఛాయా ఇతి బోధాయనోఽబ్రవీత్ ।

(కన్యామాసమున హస్త నక్షత్రముతో కూడిన అమావాస్య దినము 'గజచ్ఛాయ' యను పుణ్యదినముగ ప్రశంసింప బడినది.)

'గజచ్ఛాయ లేక కుంజరచ్ఛాయ' లక్షణము మరియొక విధముగ కూడకలదు.

వ్యతీపాతము

'శ్రవణాశ్వి ధనిష్ఠార్ద్రా నాగదైవత మస్తకైః
యద్యమా రవివారేణ వ్యతీపాత స్స ఉచ్యతే.

(ఆదివారముతో అమావాస్య తిథిచేరి శ్రవణము, అశ్విని ధనిష్ఠ, ఆర్ద్ర, ఆశ్రేష, మృగశీర్ష ఈ నక్షత్రములలో యేదైన ఒక నక్షత్రముకూడ కలసెనేని అట్టిదినము వ్యతీపాతమనబడును.) అందును

'మాఘమాసే కృష్ణపక్షే పంచదశ్యాం రవేర్దినమ్
వైష్ణవేనతు ఋక్షేణ వ్యతీపాతస్తు దుర్లభః ।

(మాఘ బహుళ అమావాస్య తిథి ఆదివారము శ్రవణ నక్షత్రము చేరిన వ్యతీపాతము మిక్కిలి గొప్పది)

అర్థోదయము

'అమార్కపాత శ్రవణైర్యుక్తా చేత్పౌష మాఘయోః
అర్థోదయః సవిజ్ఞేయః కోటి సూర్యగ్రహైః సమః ॥

(పుష్యమాసమందుగాని మాఘమాసమందుగాని అమావాస్య తిథియందు శ్రవణ నక్షత్రముతో వ్యతీపాత సంబంధము కలిగిన రవివారము అర్థోయమను పుణ్యకాలమున ప్రశంసింపబడినది.)

ఇంకను కొన్ని విశేష దినములు :—

'అమావాస్యాతు సోమేన సప్తమీ భానునా సహ
చతుర్థీ భూమిపుత్రేణ సోమపుత్రేణ చాష్టమీ
చతస్రస్తిథయస్త్వేతాః సూర్యగ్రహణ సన్నిభాః
స్నానం దానం తథాశ్రాద్ధం సర్వం తత్రాక్షయం భవేత్,

(సోమవారముకూడిన అమావాస్య, ఆదివారము చేరిన సప్తమి, మంగళవారముతో చేరిన చవితి, బుధవారముతో చేరిన అష్టమి, ఈ నాలుగు తిథులును సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమువలె పుణ్యములైనవి. ఈ తిథులందు స్నానదానాలు ఫలప్రదములగును.)

తరువాతిది గ్రహణము - రాహు కేతువులను ఛాయా గ్రహములలో నొకటి సూర్యునిగాని చంద్రునిగాని పట్టి కొనెడి సమయము గ్రహణకాలము. రాహుకేతులు సూర్యుని చంద్రుని కబళింతురను ప్రవాదమును గురించిన తత్త్వమీ యెడ మన కక్కరలేదు. గ్రహణముకూడ సంక్రమణము వలె అపూర్వమగు శక్తి కలదనియు భౌతికముగ నియ్యది పరిణతిజనకమనియు వైజ్ఞానికశాస్త్రవిదులు నమ్ముచున్నారు.

'అస్యస్మిన్ పుణ్యనక్షత్రే' అనుటచే భగవదవతార మందుక్తమగు నక్షత్రకాలమును స్వీకరించునది.

'రాజ్ఞోయజమానస్యవా జన్మర్క్షే' అనునపుడు ఆ దేశమును పరిపాలించెడి ప్రభువుయొక్క గాని దేవాలయ కైంకర్యములను జరుపునట్టి ధర్మదాతయొక్క గాని జన్మ దినమునందుగాని యని అర్థము. పైన నిరూపించినట్టి విషువ, అయన, సంక్రాన్తి, గ్రహణ, అన్యపుణ్య నక్షత్ర, రాజజన్మ నక్షత్ర, యజమాన జన్మ నక్షత్రములందు భగవానునకు విశేష పూజలను జరిపించు విధి ఆగమము లందు విధించబడినది. పై నిమిత్తము లన్నిటిని ఉద్దేశించి ఆయా సమయములలో స్నానదాన జపహోమ శ్రాద్ధాది కృత్యములను కర్తవ్యములుగ ధర్మశాస్త్రములు విస్తరించి చెప్పుచున్నవి. ధర్మశాస్త్రములందు విస్తరించి వర్ణింపబడిన విషువాదుల మహత్త్వమును నిరూపించెడి ఆగమ శాస్త్ర కారులు ఆ పుణ్యకాలములను భగవదనుభవార్హములు గను ఐహికాముష్మికోభయఫలదాయకములుగను ఆ సమయములందు భగవత్పూజ చేయుటను విధించిరి.

అయనాదులందు చేయదగిన దానాదులను గూర్చిన ధర్మశాస్త్ర వచనము లీ క్రింది రీతిన నున్నవి.

'అయనాదౌ సదా దేయం ద్రవ్యమిష్టం గృహేతు యత్
షడశీతి ముఖేచైవ విమోక్షే చంద్ర సూర్యయోః ।
దానాధ్యయన జప్యాది విశిష్టం వహ్నిహోమకమ్
వసోర్ధారాసు లభతే త్వన్యథా నకథంచన'

(అయనాదులందు జపహోమాదుల నాచరించుట అభ్యుదయ సాధనము. ఈ పుణ్యకాలములందు శక్తికల్గినవారు తమకు కలిగినట్టి పదార్థములను ప్రీతిపూర్వకముగ దానము చేయవలెను. ఈ దానాదులవలన యజ్ఞఫలము లభించును.

'సంక్రాన్త్యాయాని దేయానిహవ్యకవ్యాని కర్తృభిః
తాని నిత్యం దదాత్యర్కః పునర్జన్మని జన్మని"

(సంక్రాన్తి మొదలగు పుణ్యకాలములందు దేవకార్యము గను పితృకార్యముగను ప్రీతిపురస్సరముగ ఏయే వస్తువులను ఒక మానవుడు ధర్మముచేయునో ఆయా వస్తువులను ఆ మానవుని రాగల జన్మములందన్నిటియందును సమృద్ధిగ సూర్యభగవానుడు ప్రసాదించును.)

మరియు ఈ దానాదులవలన ఐహికమగు శ్రేయస్సు కల్గుటమాత్రమే కాక అనిష్టనివృత్తియు శాస్త్రములందు చెప్పబడుచున్నది.

'యస్యజన్మర్క్షమారభ్యరవి సంక్రమణం భవేత్
తన్మాసాభ్యన్తరే తస్య వైరక్లేశధనక్షయాః'
'తగరసరోరుహపత్రైః రజనీ సిద్ధార్థలోధ్ర సంయుక్తైః
స్నానం జన్మర్క్షగతే రవిసంక్రమణే నృణాంశుభదమ్'

(ఎవనియొక్క జన్మనక్షత్రమందు రవిసంక్రమణము సంభవించునో అమాసమున నా జన్మనక్షత్రము కలవారలకు ఇతరులతో వైరము క్లేశము ధనక్షయము మొదలగు కష్టములు సంభవించును. అట్టివారలకు ఓషధులతో మన్త్రపూర్వకముగ స్నానము చేయుట శుభదము.)

మరియు గ్రహణ మహిమ యిట్లు చెప్పబడుచున్నది.

'చంద్రేవాయది వాసూర్యే దృష్టే రాహౌ మహాగ్రహే
అక్షయం కథితం పుణ్యం తత్రార్కేతు విశేషతః
రవిగ్రహః సూర్యవారే సోమే సోమగ్రహస్తథా
చూడామణిరితి ఖ్యాతః తత్రాసస్త ఫలం లభేత్
వారేష్వన్యేషు యత్పుణ్యం గ్రహణే చన్ద్ర సూర్యయోః
తత్పుణ్యం కోటిగుణితం గ్రాసే చూడామణీ స్మృతమ్

(చంద్రునిగాని సూర్యునిగాని రాహుగ్రహము పట్టినపుడు కలిగిన గ్రహణము అక్షయమగు పుణ్యము నీయగల పుణ్యకాలము. అందును సూర్యగ్రహణ కాలము పుణ్యతరము. ఆదివారము నాటి సూర్యగ్రహణము గాని సోమవారమునాటి చంద్రగ్రహణముగాని 'చూడామణి' యని పిలువబడును. తక్కిన వారములలో కలిగెడి గ్రహణమునకంటె "చూడామణి' గ్రహణము కోటిగుణితమగు పుణ్యఫలము నిచ్చునది.) మరియు, గ్రహణకాలమును బట్టి శాన్తివిధిని శాన్తి నాచరించని వారలకు అరిష్టముకూడ నీ దిగువ రీతిని చెప్పబడుచున్నది.

'జన్మ సప్తాష్టరిష్టాంక దశమస్థే నిశాకరే
దృష్టోఽరిష్ట ప్రదోరాహుః జన్మర్క్షే నిధనేఽపిచ'
'యన్నక్షత్రగతో రాహుః గ్రసతే శశి భాస్కరౌ
తజ్జాతానాం భవేత్పీడా యే నరాశ్శాన్తి వర్జితాః
యస్య త్రిజన్మ నక్షత్రేతస్యరోగోఽథ వామృతిః
తస్యదానం చహోమంచ దేవార్చన జపౌ తథా
ఉపరాగాభిషేకంచ కుర్యాచ్ఛాన్తిర్భవిష్యతి
స్వర్ణేన వాఽథ పిష్టేన కృత్వా సర్పస్య చాకృతిమ్
బ్రాహ్మణాయ దదేత్తస్యన రోగాదిశ్చ తత్కృతః'

(ఏ పురుషునియొక్క 1, 7, 8, 12, 9, 10 స్థానములలో చంద్రుడుండగా జన్మతారయందుగాని సప్తమతారయందుగాని రాహు గ్రస్తముగ చంద్రగ్రహణము కలుగునో అట్టి పురుషునకు అరిష్టము సంభవించును. అట్లే ఏ నక్షత్రమున సూర్య చంద్రులుండగా గ్రహణము సంభవించునో ఆ నక్షత్రమందు జన్మించిన వారలు ఉక్తశాంతిని చేసికొనని యెడల కష్టముల పాలగుదురు. ఎవనియొక్క జన్మనక్షత్రమందుగాని పదవ నక్షత్రమందుగాని పందొమ్మిదవ నక్షత్రమందుగాని గ్రహణము సంభవించి నపుడాతనికి రోగము లేక మృత్యువు కలుగును. ఆ దోష నివృత్తికై అతడు దానము హోమము దేవతార్చనము జపము గ్రహణాభిషేకము మొదలగు పరిహారములను చేసికొని శాన్తి జేసికొనవలయును. బంగారుతోగాని పిండితోగాని పాము యొక్క విగ్రహమునుచేసి దానార్హుడగు బ్రాహ్మణునకు ఈయవలయును. దానిచే అరిష్ట పరిహారము కలిగి సుఖము కలుగును.)

'యస్య రాజ్యస్య నక్షత్రే స్వర్భాను రుపరజ్యతే
రాజ్య భంగం సుహృన్నాశం మరణం చాత్ర నిర్దిశేత్'

(రాజ్యము యొక్క నక్షత్రమందు రాహుగ్రస్త గ్రహణము కలుగుచున్నదో ఆ రాజుకు రాజ్యభంగము మిత్రనాశము మరణము కలుగుచున్నది.)

పై చెప్పబడిన విశేషములను మనసున నుంచిన పరమకృపాలులగు నాగమశాస్త్ర ప్రవర్తకులు లోకకల్యాణమునకై ఆలయములందీ విశేషపూజను విధించిరి. దేశమున విశాలమగు ప్రదేశములో నివసించెడి ప్రజలు ధర్మశాస్త్ర నిర్ణయములను తెలసినవారును తెలియనివారును ఉండవచ్చును. తమకు అరిష్టమని తెలసినను అశ్రద్ధచేతను అవిశ్వాసముచేతను అజ్ఞానముచేతను లోభముచేతను శాంతి పరిహారమును చేయుటకు అవకాశము లేక అట్టి వారలు నష్టపడవచ్చును. ప్రభువులు రాజ్యములు కలవరము కలిగి చెడిపోవచ్చును. అను విశాల దృష్టితో రాజ రాష్ట్ర గ్రామ యజమానాచార్యార్చకపాచకపరిచారక లోకమునకు యోగక్షేమాభి వృద్ధికై ప్రతిష్ఠింపబడిన దేవాలయములందు సకల పరిజనారిష్టశాంతికై ఈ విశేష పూజలను నిత్యముగ మహర్షులు యేర్పరచిరి. ఈ యంశమునే సంగ్రహముగ ఆలయార్చా మహత్త్వమును చెప్పెడి యుపోద్ఘాత ప్రకరణమున సంహితలలో చెప్పబడినది.

మనః పరివర్తనము

బులుసు - వేంకటరమణయ్య.

సాధారణంగా మనుష్యుని మనస్సు మెత్తనిది. కారణం లేకుండా, కోరివుండి యితరులకు అపకారాన్నీ, హానినీ కలిగించాలని అతడు తలంచడు. కాని, కొన్ని సమయాల్లో స్వార్థంవల్లకాని, మరికొన్ని సమయాల్లో ఆశవల్లకాని అతని మనస్సు చెడునడతలోకి దిగడం సంభవిస్తుంది. తన కోరిక నెరవేరడానికి మానవుడు ఆ సమయంలో ఎంత సాహసానికయినా సిద్ధపడతాడు. అలాటి సందర్భంలోకూడా భగవంతుడు తన మాహాత్మ్యాన్ని వెల్లడించి, మానవుని దుష్ట మనస్సును మార్చి అతడు సన్మార్గగామి అగుటకు తోడ్పడతాడు. మరియు, అమాయకుల భక్తికి ఎంతో సంతోషించి, వారికి సంతృప్తిని కలిగిస్తాడు. ఈ విషయాలకు ప్రమాణంగా స్కాందపురాణంలో యీ క్రింది విషయాన్ని గ్రహించవచ్చును.

మన భారతదేశంలో మోక్షాన్ని ప్రసాదించే పట్టణాలు ఏడు. వాటినే సప్తపురాలు అని అంటారు. అవి ఏవంటే—

అయోధ్యా మధురా మాయా
కాశీ కాంచిరవంతికా,
పురీ ద్వారవతీ చైవ
సప్తైతా మోక్షదాయకాః ॥

[అయోధ్య, మధుర, హరిద్వారం, కాశి, కంచి, అవంతి, ద్వారక—అనే ఏడున్నూ ముక్తినిచ్చే నగరాలు.]

వీటిలో అయోధ్య, కాశి మున్నగునవి చాలా ప్రసిద్ధాలే! అవంతీ నగరం సంగతి కొందరికి తెలియకపోవచ్చును. అది ఉజ్జయినికి నామాంతరం- గొప్ప శివక్షేత్రం! ఇక్కడ మహాకాళేశ్వరుడనే పేరితో శివుడు అవతరించి వున్నాడు.

పూర్వకాలంలో ఒకప్పుడు ఆ నగరాన్ని చంద్రసేను డనే రాజు ఏలుతూ వుండేవాడు. అతడు గొప్ప ఐశ్వర్యవంతుడు. అందంలో ఏమీ తక్కువలేదు. చక్కని రూపం ఉన్న చోట ఉత్తమ గుణాలకు లోపం వుండదు. కాబట్టి అతడు గుణవంతుడని వేరే చెప్ప నక్కరలేదు. సిరిసంపదలతో తులతూగుతూ, లోకోత్తర సౌందర్యము కలిగివున్నా అతడు ఏ మాత్రమూ గర్వించక తా నొక సామాన్య మానవుడననియే భావిస్తూవుంటాడు. అతడు గొప్ప శివభక్తుడు కూడాను. ప్రతిదినమూ మహాకాళేశ్వరుని గుడికి పోయి, భగవంతుని పూజించి, ఆ తర్వాతనే తక్కిన కార్యాలు చేసేవాడు.

చంద్రసేన మహారాజుకు తనయందు గల యీ భక్తికి పరమేశ్వరుడు మిక్కిలి సంతోషించాడు. అలా సంతోషించి—— అతనికి 'చింతామణి' అనే గొప్ప మణిని ప్రసాదించాడు. దేనిని కోరితే, దానిని ఆ మణి యిస్తూవుంటుంది. అంతే కాదు- ఆ మణితో ఏ లోహాన్ని తాకించినా, అది బంగారంగా మారిపోతుంది. ఆ మణిని ధరించినపుడు చంద్రసేన మహారాజు దివ్యమైన తేజస్సుతో ప్రకాశిస్తూ వుండేవాడు.

ఎవరైనా అభ్యుదయం పొందారంటే ఓర్వలేనివారు ఎక్కువమంది వుంటారు. ఇలా ఉండడం సహజం కూడాను. చంద్రసేన మహారాజునకు భగవదనుగ్రహంవల్ల చింతామణీ రత్నం లభించడమూ, అది అద్భుతమైన శక్తులు కలిగివుండడమూ ఇరుగు పొరుగు రాజులకు కన్నులు కుట్టినట్లయినది. ఎలాగనైనా ఆ చింతామణిని అపహరించాలనే దుర్బుద్ధి వారికి కలిగింది. మిత్రభావంతో వచ్చి కొందరు దానిని యాచించారు; కొందరు రాజును మోసగించి - అపహరించాలని చూచారు. కొందరు ఎదురుగావెళ్ళి 'ఆ చింతామణిని ఇవ్వకపోతే మనకూ, మనకూ యుద్ధం తప్పదు' అని బెదరించారు. ఎవరు ఏవిధంగా యత్నించినా సరే- చంద్రసేనుడు ఉలకనూ, పలకనూ లేదు. అతనికేమో, ఆ మణిని ఉంచుకోవాలనే ఆశలేదు. కాని, భగవంతుడు ప్రసాదించినది! అట్టి దానిని అతడు యితరులకు ఏలాగున ఇవ్వగలుగుతాడు?

తమ కోరిక ఫలించకపోగా—ఆ మణిమీద ఆశపడిన రాజులందరూ కూడబలుకుకొని—ఒక్కసారిగా అవంతీ నగరాన్ని ముట్టడించారు. ఇలా జరుగుతుందని రాజు కలలోకూడా అనుకోలేదు. పోనీ - తన విరోధులను ఎదిరించడానికన్నా- అతడు తగిన బందోబస్తులో లేడు. అతడు రాజకీయ వ్యవహారాలకంటె మహాకాళేశ్వరుని పూజనే ప్రధానంగా భావించడంవల్ల సైన్యాన్ని సమీకరించడంలో శ్రద్ధ చూపలేదు. ఇలాంటి అవసరం కలుగుతుందని అతడు భావించడంలేదు. అందువల్ల అతడు శత్రువులను ఎదుర్కొనే స్థితిలో లేనందున భారమంతా ఆ మహాకాళేశ్వరుడిపైనే వుంచి, పాలలో ముంచినా, నీళ్లలో ముంచినా ఆ జగద్రక్షకుడే అనే విశ్వాసంతో ధైర్యం వహించి, ప్రత్యేక ప్రార్థనలు సలుపడానికి అయన గుడికే ప్రాతఃకాలం బయలుదేరి వెళ్లాడు.

ఆ దినం శనివారం. ప్రదోషంకూడాను. అందువల్ల అది శివునకు మిక్కిలి ప్రియమైన సమయం. శివరాత్రి ఎంత పవిత్రమైనదో- ఆ రోజూ అంత పవిత్రమైనదే! నాడు జరిపే ప్రార్థనా, చేసేపూజా భగవంతుణ్ణి తప్పకుండా సంతృప్తిని

చెయ్యగలవు. ఈ సంగతి చంద్రసేనుడికి తెలియక పోలేదు.

చంద్రసేనుడు మహాకాళేశ్వరునికి విశేషంగా పూజలు చేసి, శత్రువుల బారినుంచి తన్ను రక్షించవలసినదని ఆ దేవదేవుని పరిపరి విధాల ప్రార్థిస్తూ - ఆ ధ్యానంలోనే తన్మయుడై ఉండిపోయాడు- కొన్ని నిమిషాలపాటు- ప్రపంచమును మరచి.

ఆ సమయంలో ఒక గొల్లయువతి గబగబా ఆ మహాకాళేశ్వరుని గుడిలోకి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి. పట్టలేని ఆనందాన్ని వెల్లడిస్తూ రాజుగారి పాదాలమీదపడి "ప్రభువులు చిత్తగించాలి. ఏలినవారి అనుగ్రహంవల్ల మా దరిద్రం తీరిపోయింది. మేము సిరి సంపదలతో తులతూగుతున్నాము. మా చిన్నవాడు రోజూ పూజచేసేచోట ఇప్పుడొక గుడివెలిసింది. అది వెండి, బంగారాలతో నిర్మింపబడివున్నది. దానిలో వున్న శివలింగం బంగారు మయమై రత్నాలు పొదిగివున్నది. మా గుడిసె యిప్పుడు దివ్య భవనంగా తయారైనది. దీని కంతటికీ ప్రభువులే కారణం! అందువల్ల మొదట ప్రభువులతో మనవి చెయ్యడానికి వచ్చాను." అని ఎంతో వినయంతో విన్నవించుకున్నది.

చంద్రసేనుడికి యిదేమీ అర్థం కావడంలేదు. తా నా యువతిని గాని, ఆమె కుమారుణ్ణిగాని యెరగడు. తనవల్ల వారికి ఆ రీతి ఐశ్వర్యం కలిగిందంటే ఆశ్చర్యపడడూ? ఒక సువర్ణలింగం ఆవిర్భవించినదంటే—అంతకన్నా వింత మరొకటి వుంటుందా?

అతడు వింతగా ఆ యువతివైపు చూస్తూ "అమ్మా! నువ్వెవరో నాకు తెలియదు. నీ కుమారుడినైనా నేను ఒకప్పుడయినా చూసినట్లు జ్ఞప్తిలేదు. మీ అభ్యుదయానికి నేను ఎలా కారణం కాగలిగినానో నాకు ఏమీ బోధపడకుండా వున్నది. విషయమంతా కాస్త వివరించి చెప్పగలవా?" అని అన్నాడు.

తర్వాత ఆ ఆభీరయువతి చేతులు జోడించుకుని ప్రభువు యెదుట నిలిచి భయభక్తులతో యిలాగున విన్నవించినది-

"మహాప్రభూ! మేము గొల్లలం. ఒక్క పిల్లవాడుతప్ప 'నా' అన్నవారు మరెవ్వరూ నాకు లేరు. గర్భదరిద్రురాలనైన నాకు నిలవడానికి మాత్రం ఆధారంగా ఒక చిన్న గుడిసె వున్నది. బిచ్చమెత్తుకోవడం తప్ప వేరేపని నాకు చేతకాదు. నేను పగలల్లా ఊరులో తిరిగి సగం కడుపు నింపుకొని రాత్రికి నా గూడు చేరుకుంటూ వుంటాను. నా యీ స్థితిలో బిడ్డనుకూడా చంకను పెట్టుకొని తిరగలేక యీ దేవాలయద్వారం దగ్గర కూర్చోపెట్టి ఒకనాడు ఊళ్లోకి వెళ్లాను. తిరిగి కొంతసేపు పోయాక వచ్చిచూస్తే అక్కడ పిల్లవాడు కానరాలేదు. నా ప్రాణాలు నిలువునా పోయినట్లయింది. అయినా మొండిధైర్యం తెచ్చుకుని, లోపలికివచ్చి నాలుగుమూలలా వెతుకుతూ వుండగా.—దేవాలయ ప్రాకారం లోపల ఒకచోట నా బిడ్డను తనముందు ఒక రాతిని ఉంచుకుని పువ్వులతో పూజించి, ఎదుట కన్నులు మూసుకుని కూర్చున్నాడు. "ఇదేమిటి బాబూ!" అని నేను అడిగితే "దేవుడికి పూజచేస్తున్నా నమ్మా!" అన్నాడు. "రాతి ముక్క దేవుడేమిటిరా? దానికి పూజేమిటి?" అని నేనన్నాను. "ఇది దేవుడేనమ్మా! రాయికాదు. చూడు, రాజుగారు యీ లోపలికివచ్చి- లోపలవున్న రాతికి ఇలాంటి దానికే పూజచేస్తూ వుండడం నేను చూశాను. ఉత్తరాయే అయితే ఆయన పూజిస్తారా? ఆ రాతిలో దేవుడు ఉంటే ఇందులో వుండడూ? నేను దేవుడికే పూజచేస్తున్నాను" అన్నాడు. "సరే వాడియిష్టం" అనుకుని నేను ఊరుకున్నాను. కాని క్రమక్రమంగా వానికి ఈ వెర్రి ముదిరిపోయింది. పెద్దపెరుగుతున్నా, పనీ, పాటూ సాయం చేయడు. పిలిస్తే పలకడు. నేను కష్టపడి సంపాదించి పెట్టిన అన్నమునైనా తరచు తినకుండా ఏదో పరధ్యానంలో వుంటూ వచ్చాడు. ఇలా ఉపేక్షచేస్తే పూర్తిగా చెడిపోతాడు గదా అని- వాడు లేని సమయంచూసి నిన్ననే ఆ రాతినీ, ఆ పూజా వస్తువులనూ చాలా దూరప్రదేశంలో పారవేశాను.

పిల్లవాడువచ్చి చూచుకునే సరికి, వాడి దేవుడూ లేడు; వస్తువులూ లేవు. ఎంతో దుఃఖపడ్డాడు. వలవల యేడ్చాడు. నాకూ జాలికలిగింది. "అమ్మా! నా దేవుణ్ణి నువ్వే తీసి పారవేశావా? నిజం చెప్పు" అని గట్టిగా అడిగితే "నేనే తీసిపారవేశాను. నువ్వు నీ దేవుడి దగ్గరే కూర్చుండి పిచ్చివాడివై పోతున్నావని, ఆ రాతిని చాలా దూరంగా ఒక రాళ్లకుప్పలోకి విసిరివేశాను" అని సమాధానం చెప్పాను.

తర్వాత వాడు తలవంచుకుని "ఎంతపని చేశావమ్మా! అలా పారవేస్తారా? పారవేస్తే దేవుడికి కోపంరాదూ! నా దేవుడిని విడిచి నేనెలాగున ఉండగలను? అయ్యో!" అని వాడు వెక్కివెక్కి యేడ్వసాగినాడు. నేను చేసినపనికి మనస్సులోనే బాధపడుతూ అక్కడినుంచి వెళ్లిపొయ్యాను.

తర్వాత నా కుమారుడు ఆ స్థలంలోనే కూలబడి "ఓ దేవదేవా! ఈ మహాపరాధాన్ని క్షమించు. మా అమ్మ తెలియక చేసిన తప్పును మన్నించు. ఆమె అజ్ఞానంనుంచి యిలా చేసింది. అజ్ఞులను క్షమించే నీవు మన్నించక పోవని నా ధైర్యం. నా కిప్పుడు మరొక చిక్కు కలిగింది. నిన్ను ఆ విధంగా పారవేశాక—మళ్లీ యేలాగున సంపాదించగలను? నాకు మార్గం ఏమీ తోచకుండా వున్నది. దీనరక్షకా! నన్నెలా రక్షిస్తావో? నీదే భారం!" అంటూ భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించేసరికి అతనికి యీ అమాయకుడిమీద దయ కలిగింది. ఇదివరలో వాడు పూజచేస్తూ వుండిన రాయి వున్న

చోట ఒక బంగారు శివలింగం ఆవిర్భవించినది. దాని నిండుగా నవరత్నాలూ తాపటం చెయ్యబడివున్నవి. ఆ లింగం చుట్టూ ఒక దేవాలయంకూడా వెలసినది. అది వెండి, బంగారాలతో తయారయివున్నది.

ఇదంతా చూచి పిల్లవాడు దిగ్భ్రాంతుడైనాడట! భగవంతునికి తనమీద కలిగిన అపార కరుణకు పొంగిపోయి ఆనందం పట్టలేకపోయాడు. వెంటనే ఆ సంతోషవార్తను తెలపడానికి నా వద్దకు—మే ముండే గుడిసెదగ్గరకు పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. కాని మా గుడిసె యేదీ? అది కానరాకుండా మాయమై పోయింది. మా గుడిసె వుండే చోట ఇప్పుడు దివ్యభవనం ఒకటి తయారైనది. మాలేమి పూర్తిగా పటాపంచలైనది. నేను గొప్ప ఐశ్వర్యవంతురాల నయాను. మునుపు శ్రీకృష్ణుని దగ్గరకు వెళ్లి— అతని అనుగ్రహాన్ని సంపాదించిన కుచేలుడు తన పూరికి వచ్చేసరికి తన కుటీరం దివ్యభవనంగా మారిపోయింది కదా! అప్పుడు తన యింటిని కనుక్కోవడానికి అతడు ఎంత కష్టపడ్డాడు! ఆ రీతిగానే నా కుమారుడుకూడా మా యిల్లు తెలిసికోవడానికి మిక్కిలి శ్రమ పడ్డాడు. ఎల్లాగయితే నేమి- చివరకు తెలుసుకుని జరిగినదంతా తెలిపాడు. నా ఆనందానికి అవధి లేకుండా పోయినది. ఇలా జరగడానికి కారణం ప్రభువులే! ప్రభువువారి పూజావిధానాన్ని చూడకపోతే నా కుమారుడికి భగవంతుణ్ణి పూజించాలనే బుద్ధి పుట్టనే పుట్టదు; వాడికి స్థిరమైన భక్తిభావం కలగనే కలగదు. అందువల్ల యీ అద్భుత వృత్తాంతాన్ని ప్రభువులకు విన్నవించాలనే కోరికతో వేగంగా వచ్చాను. ప్రభువుల ధ్యానానికీ, పూజకూ ఆటంకం కలిగినట్లయితే—క్షమించాలని ప్రార్థన.''

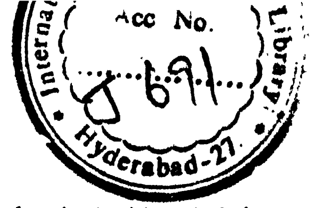
ఆ యువతి యీ విధంగా చెప్పేసరికి చంద్రసేనుడికి కూడా ఎక్కువ ఆశ్చర్యం కలిగింది. వెంటనే అతడు గుడిలోనుంచి బయటకు వచ్చి, ఆమె దారిచూపగా, ప్రాకారం లోపలి భాగంలో ఒక మూలను వెలసిన వెండి బంగారాల గుడినీ, లోపలి బంగారు లింగాన్నీ చూచాడు. భగవంతుడికి ఆ చిన్నవానిమీద కలిగిన అనుగ్రహానికి ఎంతో ఆనందించాడు.

అప్పటి కప్పుడే యీ వార్త ఉజ్జయినీ నగరం నాలుగు మూలలా ప్రాకిపోయింది. జనులు తండోపతండాలుగా ఆ గుడివద్దకు రాసాగినారు. 'ఈ గొల్లపిల్లవాడు ఎంత అదృష్టవంతుడు!' అని అందరూ వానిని కొనియాడ సాగినారు.

ఉజ్జయినికి పొలిమేరలలో సైన్యాలతోకూడా వున్న రాజులందరికీకూడా చారులవల్లా, దారిపోయే వారివల్లా యీ సంగతి అంతా తెలిసింది. భగవంతుని అనుగ్రహం వుంటే ఎంత తక్కువ వాళ్లయినా గొప్పవారు కాగలరనీ, అతని కరుణ లేకపోతే ఏ పనీ సాగదనీ వారు గ్రహించారు. ఒక వేళ తాముబలాన్ని ఉపయోగించి, చంద్రసేనుణ్ణి జయించి చింతామణిని సంపాదించినా, దేవుడు తలిస్తే అది వెంటనే మటుమాయ మౌతుందని వారు గ్రహించారు. అందువల్ల యుద్ధం చెయ్యడం ఎంతమాత్రమూ మేలైన పని కాదని వారు తెలుసుకున్నారు. ఈ రీతిగా వారి మనస్సులను ఆ మహాకాళేశ్వరుడే మార్చివేశాడు. వారికి నూతనంగా వెలసిన స్వర్ణలింగాన్నీ, దేవాలయాన్నీ చూడవలెననే కుతూహలం ఎక్కువయింది. అందువల్ల వారు చంద్రసేనుడికి ఒక వర్తమానం పంపారు. తమకు నూతనంగా వెలసిన దేవాలయాన్ని చూడాలనే కుతూహలం అమితంగా ఉన్నదనీ అందువల్ల నగరంలోకి రావడానికి అనుమతి యివ్వవలసినదనీ, తమ కెట్టి దురుద్దేశమూ లేదనీ ఆ వార్తయొక్క సారాంశం. సరళ స్వభావుడైన చంద్రసేనుడు దానికి సమ్మతించి, ఎంతో గౌరవంతో ఎదురేగి వారిని తోడ్కొనివచ్చాడు. వారు క్రొత్తగా వెలసిన శివలింగాన్ని చూడగానే, వారి దురభిప్రాయాలన్నీ పోయాయి. చంద్రసేనునిమీద ఎంతో గౌరవం ఏర్పడినది. వారు అవంతీ ప్రభువును క్షమాపణ వేడుకుని, తమ పాపాలు నశించి, అతని మూలాన తరించినట్లు స్తుతించారు. చంద్రసేనుడు వారిని ఎంతో ఆప్యాయంగా బుజ్జగించాడు.

ఆ సమయంలో అక్కడ హనుమంతుడు ప్రత్యక్షమయి గొల్లపిల్లవాని భక్తిని ప్రశంసించి, వానికి శ్రీకరుడని పేరు పెట్టాడు. శివకేశవులకు అభేదమనీ, ఒకప్పుడు శివభక్తులుగా వున్నవారు విష్ణుభక్తులుగా మారుతారనీ, వచ్చే జన్మలో శివభక్తికి ఫలితంగా శ్రీకరుడు నందగోపు డయి పుడతాడనీ, అపుడు విష్ణువు నందగోపునికి కుమారుడుగా—శ్రీకృష్ణుడుగా అవతరించి కృతజ్ఞతను వెల్లడిస్తాడనీ తెలియజేశాడు. ఇలా తెలియచేసి, అతడు వెంటనే అంతర్థానమయ్యాడు. శివపూజ ఎంతటి మహత్తు కలిగివున్నదీ అప్పుడు అందరికీ తెలిసింది. తాముకూడా చలించని మనస్సుతో శివుని ఆరాధిస్తే చింతామణులవంటి మణులను ఎన్నిటినైనా సంపాదించవచ్చుననే నమ్మకం కలిగినది- రాజులకందరికిన్నీ. వారు చంద్రసేనునివద్ద సెలవు తీసుకొని తమతమ రాజ్యాలకు వెళ్లిపోయారు.

గొప్ప శివభక్తు డయి ఉండినందున చంద్రసేనుడు ఆపదనుండి తప్పించుకో గలిగినాడు.

ఆరాధన

లింగన సోమయాజి - ఆత్రేయ.

ఆరాధన శబ్దము సామాన్యముగ బూజార్థమున వాడబడుచున్నది. సంస్కృత భాషయందనేక పదములు బర్యాయపదములుగ వాడబడుచున్నను అవి యొక్క దానికొకటి సమానార్థకములుగావు. సంస్కృత వాఙ్మయమున నిజముగ సమానార్థకములగు పదములు లేవనియే చెప్పవచ్చును. అనేక పదము లొకే యర్థమున ప్రయోగింపబడుచున్నను అట్టి యర్థముసందలి యేదో యొక విశేషమును బురస్కరించుకొనియే ప్రతిపదము ప్రవర్తించుచున్నది. ఆ పదమును వినినపు డొక విశేషార్థముదాత్త భావముతో బుద్ధికి గోచరమగుచున్నవి. బ్రాహ్మి, భారతీ, భాషా, సరస్వతీ- ఈ పదము లన్నియు సరస్వతికి పేర్లు. వీనిని బర్యాయపదములుగ వాడుచున్నాము. కాని యివి సమానార్థకములు గావు. వీనిలో ప్రతి పదార్థముసందొక విశేషార్థము భాసించుచున్నది. సరస్వతీ శబ్దముచే నా దేవతయొక్కగాని యాపదముచే నుపలక్షితమగు వాక్కు యొక్కగాని సర్వవ్యాపిత్వము సూచింపబడుచున్నది. బ్రాహ్మి శబ్దము బ్రహ్మసంబంధమును గోచరింపజేయుచున్నది. సరస్వతీదేవత బ్రహ్మసంబంధినియనిగాని వాక్కులన్నియు బ్రహ్మశబ్దార్థమగు వేదమునుండి బుట్టినవియనిగాని విశేషార్థము తోచుచున్నది. ప్రపంచము సంతయు వాగ్రూపమగు వ్యవహారము భరించుచున్నది యని భారతీ శబ్దభావము. భాషాపద మాంతరంగిక భావమును వ్యక్తపఱచు వాగింద్రియమును బుద్ధియందు లగ్నముచేయుచున్నది. భాషయందలి యిట్టి శబ్దశక్తివైలక్షణ్యమొక్క సంస్కృత పదజాలమునందు మాత్రమే కాన్పించును. బ్రాహ్మ్యాది పదము లొకే యర్థమునందు ప్రవృత్తి నిమిత్తకము లగుటంజేసి సమానార్థకములుగ భావించుచున్నాము. రచనా సౌకర్యమును, పునరుక్తి నివారణను గోరి సమానార్థకములుగ పాటింపబడు పదముల నొకదాని బదులు మఱియొక దానిని బర్యాయముగ వాడుచుందుము. ఇంతవరకు మాత్రమే వీనికి పర్యాయపదత్వ మన్వర్థము.

అటువలెనే ఆరాధన, పూజ, నమస్య, సపర్య, అర్హణ యను పదము లేకార్థమునందు ప్రవర్తకములగుటంజేసి అటుల ప్రయోగింపబడి పర్యాయపదములుగ బరిగణింపబడుచున్నది. దేవతాదులను గాని గురుజనులనుగాని పెద్దలనుగాని గౌరవభావముతో నీక్షించు మానసికవృత్తి యీ పదము లన్నింటికి వినియోగ స్థానము. ఇట్టి మానసిక క్రియకు సహాయభూతములగు కాయిక క్రియలు, పుష్పాదులుగూడ నీ పదములచే నభివ్యక్తములగుచున్నవి. పూజా నమస్య శబ్దములు పూజకుని బాహ్యక్రియల నెక్కుడుగ జ్ఞాపకముచేయును. సపర్యాపదము పూజ్యవస్తువుతో గూడ మానసిక కాయికమగు సహప్రవృత్తిత్వమునకు స్ఫోరకమగును. అర్హణపద మట్టి వస్తువుయొక్క పూజార్హతను వెలిబుచ్చుచున్నది. వీని యన్నిటికంటెను విలక్షణమగు నొక విశేషార్థము నారాధన పదము బోధించును. ఈ పదమును వినినపు డారాధనకు వలయు సాధనము, ఆరాధనము వలన లభించు ఫలము, ఫలప్రాప్తిచే ననుభూతమగు సంతోషము—ఇవి యన్నియు నొక్కమారుగ నారాధకుని మనోవీథియందు విహరించుచున్నవి. ఉత్తముల యెడ జేయు గౌరవ ప్రదర్శనా కల్పమునం దారాధన పదమునకు గల వ్యాప్తిబాహుళ్య మట్టాని పర్యాయపదములకు లేదు.

పూజా విధానమునందు మానసిక కాయిక క్రియలు రెండు నవగతములయినను, అందు మానసిక క్రియ ముఖ్యము. పూజ్యవస్తువునందు తదేకనిష్ఠతో మనస్సును లగ్నము సేయక లక్షపత్ర ఫలాదుల నెంత యర్పించినను నిరర్థకమగును. పూజసమునందు మనస్సు ముఖ్యసాధనము. "అభీరవామలలనాహృతమానసాయ దత్తం మనో మమ ఇదం త్వరితం గృహాణ" అని యొక కవయిత్రి పూజావిధానమునందు మానసిక ప్రాముఖ్యత సతి మనోరముగ చమత్కరించినది. ఆరాధన వస్తువునందన్య చింతనానంతరితమగు చిత్తము నేకాగ్ర్యముగ నిలిపి ధ్యానించుట యవసరము. ధ్యానమునకు భక్తి పూర్వాంగము. ధ్యానదార్ఢ్యత భక్తిదార్ఢ్యత కనురూపముగ నుండును. తపస్సంపన్నులగు గురుజనము, తురీయాశ్రమవాసులు, దేవతలు, వారి నిలయములగు విగ్రహములు మొదలగునివి యన్నియు నారాధ్యములే. "ఆరాధనాయ లోకానాం ముంచతో నాస్తిమే వ్యథా" యని శ్రీరాముని లోకకళ్యాణైకపరత్వము నారాధన పదముచే భవభూతి వర్ణించినాడు. బాహ్యమగు కాయికాంశము లేక కేవల మానసికమగు నాంతరంగికారాధనముపాసనా కాండములో జేరును. చంచలమగు చిత్తము నరికట్టి యొకచోట నిలుపుటకు లక్ష్యస్థానములగు విగ్రహము లవసరము. వానియందు మంత్ర పురస్సరముగ నాహూతలగు దేవతలు పూజా విషయములు. విగ్రహారాధనము నధిక్షేపించు క్రైస్తవులు క్రీస్తు ప్రతిమల వారి యాలయముల నెలకొలిపి యారాధించెదరు. బ్రహ్మసామాజికులు రామమోహనరాయుని ఛాయా

పటముల నుపాసనా మందిరముల నిలిపి పూజించెదరు. ఈ పటములు రంగులచే చిత్రింపబడిన పట మాత్రములని వీరలు భావించుటలేదు. తమతమ పూజ్యపురుషుల సత్త్వముల నచట భావించియే వానికి పుష్పోపహారముల నర్పించుచున్నారు. లక్ష్యమును నిలిపి భావనా సిద్ధిని బొందుటకు సాధనస్థానమున నుండునది లోహశిలాదినిర్మితమగు విగ్రహమైననేమి! ఛాయాపటమైననేమి? ఇవి యన్నియు నర్చావిషయములకు ప్రతిభూప్రదేశములు మాత్రమగుచున్నవి. మనస్సును నివాత దీపమువలె నిలుపగల నిగృహీత చిత్తులకు విగ్రహములతో బనిలేదు. విగ్రహోపాసనలు రెండును చిత్తైకాగ్ర్యమున కభ్యాస భూములైనను ఈ శక్తి విగ్రహారాధనతో నారంభమై అభ్యాసబలముచే క్రమక్రముగ పాటవమును బొంది యుపాసనయందు పరిపక్వము నొందును. అనన్య చింతనము కైవల్యమున కనివార్యమగు సాధనము.

మానుష బుద్ధులు ఋజుకుటిలాది భిన్నస్వభావములు గల వగుటంజేసి వాని రుచులుగూడ విభిన్నము లగుచున్నవి. శ్రేయః ప్రేయస్సులు రెండును మనుజుల కత్యంత మభీప్సితములు. కొంత మంది యిహలోక సంబంధములగు గృహారామ క్షేత్రాదులను, పశుపక్షి విత్త పుత్రాదులను కాంక్షించి భగవంతుని ఆరాధించెదరు. మఱి కొందరు స్వర్గాద్యభ్యుదయము నభిలషించి యాతని భజించెదరు. అన్యులు కైవల్యము నాశించి యీశ్వరు నుపాసించెదరు. వీరందరు తమతమ మనోవృత్తుల కనురూపములగు ఫలముల బడయుదురు. కోరిన కోర్కులు నెరవేరుటయే దేవతారాధన ఫలము. కామోపహతమగు ఫలము కామసంస్పృష్టమగుటంజేసి నికృష్టము. స్వర్గాద్యభ్యుదయములు వీనికంటె నుత్తమములు. కైవల్యమును గోరి జేయు ఆరాధనోపాసనలుత్తమోత్తమములు. నిజమే! కామమే వీని యందుగూడ ప్రవృత్తికి కారణము. కాని యైహిక కామములకును పదార్థ కామమునకును మహదంతరము గద్దు. కోరికలేక ప్రవృత్తి కలుగదు. ఐహిక కామములు సాంసారికములు. ఆముష్మికేచ్ఛ సంసార విముఖము; మోక్ష కారణము. ఐహిక కామోపహితమగు భక్తి గూడ కైవల్య భక్తిచే నపహతమగును. కైవల్యమునందలి కోర్కె నివృత్తి మార్గమున ప్రవృత్తిని కల్పించును. వైషయిక కామమును విడనాడి యీశ్వరార్పణముగ జేయు భగవదారాధనమె నిష్కామకర్మ శబ్దార్థము. ఆరాధన మంతయు సగుణము. అయ్యది ఫలకాలమున పరిపక్వమై నిర్గుణ ఫలావాప్తికి నిమిత్తమగును. అందువలన నయ్యది మంసమతులగు సామాన్య జనులకు శరణ్యమగుచున్నది. ఇదియే భాగవత మత తత్త్వము. ఈ కారణముచేతనే భారతదేశమున గణనాతీతములగు దేవాలయములు నెలకొల్పబడినవి. కుగ్రామములయందుగూడ దేవతా గృహములు గానవచ్చుచున్నవి. దేవాలయములేని గ్రామము నివాసయోగ్యము కాదని మన పెద్దల నమ్మకము. దేవతానికేతనములు భారతీయ సంస్కృతికి విశిష్టమగు నొక కేతనము. సగుణ భక్తిచే తరించిన మహనీయు లెందరో మన దేశమున గలరు.

సంసారసంతరణమే ఆరాధన ఫలము. దేవతానుగ్రహము మన కెట్లు లభించునో చెప్ప నశక్యము. భక్తుల నుద్ధరించు దేవతల గతులు మనకవగతములు గావు. "పరోక్ష ప్రియాహి దేవాః" దేవతలు సాక్షాద్దర్శనమును సామాన్యముగ ననుగ్రహింపరు. పరోక్షమునసుండి భక్తుల యనన్యత్వమును పరీక్షించుచుందురు. గజేంద్రుడు తన యెంత కాలము వేడుకున్నను శ్రీ కృష్ణు డాతని మొఱనాలకింపడయ్యె. చీమ కుట్టినంత బాధ యయిన నా భక్తప్రియునకు కలుగదయ్యె. తన యేకాంతమున కాతంకము కలుగకుండ నామూలసౌధంబు దావలనిందుకాంతోపలోత్పల పర్యంకము సందు రమావినోదియై విహరించుచుండ చిట్టచివరకు లావొక్కింతయు లేక ధైర్యము విలోలంబై "రావే యీశ్వర కావవే" యని బిగ్గరగ మొఱపెట్టుకొన్న యా విహ్వల నాగేంద్రము నుయ్యాలించి అపూర్వమగు తొట్రుపాటుతో ప్రియురాలి చేలాంచలమునైన వీడక కాంతా వినోదంబుల సాలించి యేకాకియై గగనంబున కుద్గమించెను. గజేంద్రుని యార్తభావమును దా ననుభవించి యుత్కంఠచే మైమఱచి తన యనుభవమును వ్రాయుటకు మాటలు దొరకక గజేంద్రునివలెనే విహ్వలత నొందిన యా కవిరాజునకు దర్శన మివ్వక తంద్రివేషమున శారదకు కాన్పించి పద్యమును పూరించి శ్రీరాముడు కొంటెతనము చేసెను. బొక్కసము నంతయు కొల్లవెట్టి తనకును సీతమ్మ తల్లికిని బంగరు తొడుగుల దొడగి యనన్యముగ సేవించినను దరిగానక నిస్పృహచే విషము ద్రావ నాయత్తము జేసికొనిన రామదాసునకు దర్శన మివ్వక తన భక్తుని చెరపెట్టిన తానీషా కర్ధరాత్రివేళ దర్శనమిచ్చి చిన్నబిడ్డాట లాడెను. వీరలందరు చరితార్థులు మాత్రమయిరి. దేవతల నడకల నెఱుంగ నేరికి శక్యము! మోక్షమబ్బిన అయన దర్శనముతో నేమి పని! "త్వయి ప్రసన్నె మమ కింగుణేన, త్వయ్యప్రసన్నె మమ కింగుణేన" అని లీలాశుకుడు సంతుష్టి నొందెను. నేటి పిదప కాలమున నా మహనీయు డర్పించిన యాభరణముల విక్రయింప బూనిన రాజకీయ నీతినిగూడ నెఱుంగ నేరికిని శక్యము గాదు.

అనన్యము భగవదర్పితము నగు నారాధనచే నమకూరు ఫలము సంతోషము. ఈ సంతోషముగూడ ననన్యము, నిరుపమానము విజాతీయము. అదియు బ్రహ్మానంద

ద్వారము. విషయసుఖేచ్ఛ భక్తుని కెంత దూరమగునో బ్రహ్మానంద ద్వారమంత సన్నిహితముగ నుండును. విగ్రహారాధనము మోక్షమునకు పరంపరా కారణము. సంపూర్ణ విశ్వాసముతో నద్దాని నాచరించువారికి మోక్షము క్రొంగు బంగారమగును. అట్టి యానందమే బ్రహ్మానందమై అమృత రూపమున భాసించుచుండును. ఆరాధన శబ్దబోధితము లగు సాధనఫలసంతోషముల నతయు విధానముల వివరించు పత్రికకు కూడ ఆరాధన యని నామకరణము సేయుట న్యాయమె! సగుణభక్తి ప్రయుక్తమగు విగ్రహారాధనము నిర్విష యానంద ద్వార మెట్లగునో మఱియొకతూరి విచారించెదము గాక!

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

భారతీయ ధర్మము - IX

"కాశ్యప"

జీవులెల్లరు అఖండానందమునే యపేక్షింతురు, కాని నిత్యానందమును సమకూర్చు సాధనములను గుర్తించి యభీష్టము నందలేక పోవుచున్నారు. చిత్తశాంతి స్థిరముగ నెలకొననంతవఱకు సత్యసుఖానందములు కనుచూపు మేరలో కనుపడబోవు. సామాన్యమానవుల విషయములో మోహాంధకారము సణగించు జ్ఞానము మెఱపుదీగవలె గడుంగడు చంచలము. ఆ జ్ఞానవిద్యుల్లతను గబళింప కామక్రోధాది మేఘపరంపరలు నిరంతరము కాచికొని యుండును. చిత్తవిక్షేప కారణములలో కామక్రోధ లోభము లగ్రశేణి నలంకరించును. అవి యనివార్యములు, బలవత్తరములుననంతములు. లోభోపహతచిత్తులు కులక్షయకృత దోషమును గమనింపలేరు, మిత్రద్రోహ పాతకమును గణియింపబోరు, మనోరథనదీ పరంపరను దరియింపలేరు.

సంత్యేతె మమ దన్తినో మదజలప్రమ్లానగండస్థలాః।
వాతవ్యాయతపాతినశ్చ తురగాః భూయోఽపిలప్స్యే పరాన్।
ఏతల్లబ్ధ మిదం లభే పునరిదం లబ్ధాధికం ధ్యాయతాం।
చిన్తాజర్జర చేతసాం బత! నృణాం కా నామ శాన్తేః కథా॥

"నాకు వేలకొలది మత్తవేదండములు గలవు, వాయువేగము నధిక్షేపించు తురంగమసహస్రంబులు గలవు, ఇంకను సంపాదింపవలసినవి చాల గలవు. లోకములన్నియు నాక్రమింపవలయును గదా!" అని చింతించు వానికి శాంతి యెటులు లభించును? తృష్ణాహింసలు లోభ సహచారిణులు. వా రొనరింప సాహసింపని యకార్యము లుండబోవు. ఆశించిన వస్తువులు లభింపనిచో క్రోధ మావేశించును.

అన్ధీకరోమి భువనం బధిరీకరోమి ధీరం, సచేతసమ చేతనతాం నయామి॥
కృత్యం న పశ్యతి నయే న హితం శృణోతి ధీమాన ధీతమ పి స్వప్రతి సందధాతి॥

కోపావిష్టునకు జగమంతయు సంధకార బంధురమగును, బధిరత్వము సంప్రాప్తించును, కార్యా కార్యహితాహిత పరిజ్ఞానము లోపించును, చదివిన వేద శాస్త్రములు నిరుపయోగము లగును. వేయేల-చైతన్యమే నశించును.

త్వాష్ట్రంవృత్రమపాతయత్ సురపతిః। చన్ద్రార్థ చూడో ఉచ్చినత్
దేవో బ్రహ్మశిరో వసిష్ఠతనయానాఘాతయత్ కౌశికః
విద్యావన్త్యపి కీర్తిమన్త్యపి సదాచారావదాతాన్యపి
ప్రోచ్చైః పౌరుష భూషణాన్యపి కులాన్యుద్ధర్తు మీశః క్షణాత్॥

క్రోధముచేతనే కదా - దేవేంద్రుడు వృత్రుని సంహరించెను, మహాదేవుడు బ్రహ్మ శిరస్సును ఖండించెను, విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠుని సుతశతమును కనిమనంగెను. విద్యా వివేకములు, సదాచారసంపత్తి, కీర్తి ప్రతిష్ఠలు, పౌరుష పరాక్రమములు గలిగి వాసికెక్కిన వంశము లెన్ని క్రోధాగ్ని కాహుతియై పోవుటలేదు!

కేయం మాతా పిశాచీ, కఇవ జనకో। భ్రాతరః కేపికీటాః।
వధ్యోయం బన్ధువర్గః కుటిలవిట సుహృ చ్చేష్టితా జ్ఞాతయోఽమీ॥

కుపితులకు తల్లి దయ్యము, తండ్రి నింద్యుడు, బంధువులు వధ్యులు, సోదరులు గౌరవదూరులు, జ్ఞాతులు కిరాతులు. 'క్రోధాద్భవతి సమ్మోహః, సమ్మోహాత్ స్మృతి

విభ్రమః స్మృతి భ్రంశాద్బుద్ధి నాశః బుద్ధినా శాత్ప్రణశ్యతి॥ క్రోధమువలన నకలారిష్టంబు లుత్పన్నమగును. దాన మోహ మేర్పడును. స్మృతి విభ్రమము నమకూరును, బుద్ధినష్ట మగును, తుదకు సంపూర్ణ వినిపాతము కల్గును.

మహామోహమహారాజు పరివారమున దండనాథుడు కాముడు. అతని పరాక్రమము సురాసురులకు భయావహము.

అపి యది విశిఖాః శరాసనంవా కుసుమమయం ససురా సురంతథాఽపి ।
మమ జగదఖిలం వరోరు! నాజ్ఞామిద మతిలంఘ్య ధృతిం ముహూర్త మేతి॥

కుసుమమయములయిన శరశరాసనములచేతనే మన్మథుడు దేవదానవ లోకములను శాసించుచున్నాడు. వాని యాన నతిక్రమించి దేవాధి దేవులయినను మనలేరు. 'అహల్యాయై జారః సురపతిరభూత్, ఆత్మతనయాం ప్రజానాథోఽయాసీ దభజత గురోరిన్దురబలామ్॥ శతమఖుడైన శచీవల్లభుడు అహల్యా జారుడై అపకీర్తిపాలై సహస్రాక్షత్వము నంపాదించికొనియెను. చతుర్ముఖుడు నిజతనూజను గామించి పూజార్హత గోల్పోయెను. సుధాకరుడు గురుపత్నీగమనము గావించి నిత్యకళంకి యయ్యెను. అట్టియెడ నల్పులయిన మర్త్యులమాట తడవ బనిలేదు.

'అహింసా కైవ కోపస్య, బ్రహ్మచర్యాదయో మమ । లోభస్య పురతః కేఽమీ నత్యాస్తేయా పరిగ్రహాః॥' కోపము గలవాని యహింస యూహాతీతము, కాముకునియెడ బ్రహ్మచర్యాదులు మృగ్యములు, లుబ్ధునియందు సత్యాస్తేయాపరిగ్రహములు గగన కుసుమములు. అనంతశక్తి సంపత్తి గల దేవతలుగూడ అరిషడ్వర్గమున కరిగాపు లగుదురు. కావున కామక్రోధాదులు దేవతాధిక పరాక్రమవంతులు. వారిని జయించుటన్న నసాధారణ విషయము. ఇష్టదేవతోపాసనా బలముచేతనే వారి నెదుర్కొనవలయును. కామక్రోధాదులనే దేవభావమున బూజించి కృతకృత్యత నార్జింపనగును.

"సూర్యశ్చ-అగ్నిశ్చ మామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః" పాపేభ్యో రక్షన్తామ్॥ । సూర్యుడు, అగ్ని, క్రోధము అభిమానము గాగల దేవత, క్రోధనియామకులగు అధిదేవతలు, కోపముచే చేయబడిన పాపములనుండి నన్ను రక్షింతురుగాక. 'మన్యురిన్ద్రో మన్యురేవాసదేవో మన్యుర్హోతా వరుణో జాతవేదాః॥, క్రోధమునకు ఇన్ద్రాగ్న్యాది దేవత్వము శ్రుతియొసాదించు చున్నది. 'నమస్తే రుద్ర! మన్యవే॥' మహాదేవా! నీ రుద్రస్వరూపమగు క్రోధమునకు నమస్కారము. ఆ క్రోధమునుండి నన్ను రక్షింపుము. 'కామోఽకార్షీన్నమోనమః । కామోఽకార్షీత్, కామఃకరోతి నాహం కరోమి । కామఃకర్తా నాహంకర్తా । కామఃకారయితా నాహం కారయితా । ఏషతే కామకామాయస్వాహా॥' నా కన్న మిక్కిలి బలవంతుడైన కామదేవుడు బలాత్కరించి నాచే పెక్కు పాపములు చేయించుచున్నాడు. నేను బుద్ధిపూర్వకముగ కర్తనుగాను. కారయితనుగాను. కర్తయు, కారయితయు నా కామదేవుడే. ఇది ముమ్మాటికిని నిక్కము. దేవా! శివకామసుందరా! ఈ యాహుతి స్వీకరించి కామకృత పాతకములను భస్మము గావింపుము. 'మన్యురకార్షీన్నమోనమః। మన్యురకార్షీత్, మన్యుఃకరోతి నాహంకరోమి। మన్యుఃకర్తా నాహంకర్తా। మన్యుః కారయితా నాహంకారయితా। ఏషతేమన్యో! మన్యవేస్వాహా॥' శక్తిమంతుడైన క్రోధదేవుడు నాచే పాపములు జేయించుచున్నాడు. నేను కర్తనుగాను, కారయితనుగాను. కర్తయు, కారయితయు క్రోధుడే. సర్వేశ్వరా! ఈ హవ్యము గైకొని క్రోధప్రేరిత పాపములను రూపుమాపుము. 'యద్విద్వాగ్ంసశ్చావిద్వాగ్ంసశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజన మసిస్వాహా॥' ఓ యగ్ని దేవా! ఎఱిగి యెఱుగక మేము చేసిన యఘములనెల్ల నంతమొందింపుము. బలవంతులు, అనితర సాధ్యులు దేవతలు. అందుచే కామక్రోధాదులను గూడ దేవభావమున నాశ్రయించి వారి యనుగ్రహముచే దురితాచరణమునకు దూరమున నుండ యత్నింపవలయును. విఘ్నదోష శాంతికి విఘ్నేశ్వరుని యారాధించునటులే కామదోషశాంతికి కామదేవుని, క్రోధదోష శాంతికి క్రోధదేవుని యారాధింపదగునని వేదమాత యాదేశించుచున్నది. కామక్రోధాదులకు దూరులై భగవదనుగ్రహపాత్రులగువారు భక్తాగ్రేసరులు. 'సుదూరమపి గన్తవ్యంయత్ర భాగవతాః స్థితాః' వెదకి వెదకి భాగవతుల జాడ గనిపట్టి వారి శుశ్రూషచేయువారు ధన్యులు.

నిఖిలజగదానందకందము, నందనందన సుందర చరణారవిందము. తచ్చరణారవిందమరందబిందుసందోహముచే పావనమైనది బృందావనము. వినయాది సద్గుణములకు బుట్టినిల్లు గదాధరుడు-బృందావన నివాసి. సకల చరాచరభూతసముదాయమునందు ఆత్మభావనచేసి మెలగువాడా భక్త శిఖామణి. ఉత్తమసంస్కారము, అసాధారణ ప్రతిభా విశేషము, సుదృఢశాస్త్ర పరిజ్ఞానము, మధురమధుర కంఠస్వరము, లలితలలిత ప్రసంగచాతుర్యము, భావబంధురకవితావిలాసము, అనన్యసామాన్య భక్తి ప్రపత్తి, యతనికి సహజాలంకార విశేషములు. భగవన్నామ సంస్మరణము, భక్త భాగవత సందర్శనము ఆ పుణ్యశ్లోకుని నిత్యకృత్యములు. గీ॥ తనువు రోమాంచితము గాగ, కనులహర్ష । బాష్పములఁ గార, గద్గదస్వరము గలుగ, నంజలిఘటించి తలవంచి యవశుడగుచు । హరిభజించు, గదాధరుండహరహంబు॥

గదాధరుని యఖండభగవన్నామ సంకీర్తనము, భగవత్కథా కాలక్షేపములను వినుటకు పల్లెపల్లెలనుండి వాడవాడలనుండి వేలకొలది జనులు సమావేశమగుచుండిరి. కల్యాణసింహుడు రాజపుత్రుడు. అతడు శ్రద్ధా భక్తులతో కథా శ్రవణము జేయుచు, గదాధరుని యనుంగుశిష్యుడై, తన యింటిని ఇల్లాలినిగూడ విస్మరించి, భగవద్గోష్ఠియందే కాలము గడుపుచుండెను. అతని గృహిణి సామాన్యపరిజ్ఞానముమాత్రము గలది. భర్తయొక్క వైరాగ్యము, గృహస్థాశ్రమవైముఖ్యము, ఆమెకు విచారకారణములైనవి. ఆమె తన దుఃఖమునకు గదాధరుడే కారకుడని నిర్ణయించెను. అతని కీర్తి ప్రతిష్ఠలకు కళంక మాపాదింపగలిగినచో, తన భర్త తనకు తిరిగి వశుడు గాగలడని భ్రమించెను. ఆ యిల్లాలు గర్భవతియైన యొక బిచ్చగత్తెను జేరజీరి, ఆమెచేత నిరువది రూపికలనుబెట్టి, యెటులయిన గదాధరుని శీలమునకు మచ్చగూర్పుమని నచ్చజెప్పి యొప్పించెను.

కథాప్రసంగము బ్రహ్మానందముగ సాగుచుండెను. సభలోని వారికి దేహభానమే లేకుండెను. జంకుగొంకు లేక భిక్షుకి హుటాహుటి గదాధరుని సమీపించెను. 'మహారాజా! ఈ నాగర్భస్థ శిశువునకు తండ్రివి నీవేగదా! ప్రసవసమయమాసన్నమైనను వలయు నేర్పాటుచేయక యుపేక్షచేయుట నీ వంటివానికి దగునా?' అని యెల్లరు విన నెలుగెత్తి బలికెను. 'సంభావితస్యచాకీర్తిర్మరణాదతిరిచ్యతే.' అభిమానవంతులకు అపకీర్తికన్న మరణమే మేలనిపించును. 'తుల్యనిందాస్తుతిర్మౌనీ!' జితేంద్రియులకు నిందాస్తుతులు సమానములే. 'వీతరాగభయ క్రోధః స్థితధీర్మునిరుచ్యతే.' రాగభయక్రోధములను వర్జించినవాడు స్థితప్రజ్ఞుడు. గదాధరుడు ధీరాతిధీరుడు. అతని మొగమున చిరునగవు దళుకొత్తినది. సభలో గుసగుసలు బయలుదేరినవి. సభ్యులు కొందరాశ్చర్యచకితులైరి, కొందరాగ్రహావిష్టులైరి, కొందరు బాష్పపూర్ణనేత్రులైరి. క్షుద్రభిక్షుకియందుగూడ గదాధరునకు యశోదానందవర్ధనుడే పొడగట్టెను. "సోదరులారా! సంకోచింపకుడు. ఈ సాధ్వి చెప్పినమాటలు సత్యదూరములు గావు. దేవీ! నిన్ను నేనెటులు మఱచి పోగలను. ఇంత కాలమెందెందు దిరిగి యలసితివి. సమయమునకు వచ్చితివి-సంతోషము. ఈ సభ నలంకరింపుము. మన మందఱముగలిసి బృందావనవిహారి సంకీర్తనము గావింతము." అని దృఢగంభీరస్వరంబున గదాధరుడు వక్కాణించెను 'సమః శత్రౌచ మిత్రేచ తథా మానావమానయోః। అనికేతః స్థిరమతిః భక్తిమాన్ మేప్రియోనరః.' శత్రువులయందును, మిత్రులయెడలను, సన్మానమునందును, అవమానమునందును నిర్వికారులై యుండగలవారే భగవదనుగ్రహపాత్రులయిన భక్తవరేణ్యులు. సభాసదులకు గదాధరుని శీలమునందు సందేహము గలుగలేదు-బిచ్చగత్తె మాటలయందు నమ్మకమును గలుగలేదు-వారిలో నొక సజ్జనుడు భిక్షుకిని సమీపించి నిజమెఱిగింపుమని బ్రతిమాలెను. ఆమెయందు మానవత్వము సంపూర్ణముగ లోపింపలేదు. గదాధరుని సహనము, కారుణ్యము ఆమెను సంపూర్ణముగ వశపఱచుకొనియెను. చేసిన యపచారమునకు ప్రాయశ్చిత్తము గావించుకొన తహతహ లాడుచు, ఆమె జరిగిన వృత్తాంతమంతయు పూసగ్రుచ్చినటులు తెలియజెప్పి, గదాధరుని కాళ్లపైబడి వెక్కివెక్కి యేడువసాగెను. అతడామెనోదార్చెను. సభాస్తారులు సందేహము దొలగ ఆనందమందిరి.

కల్యాణ సింహునకు తలదిమ్మెత్తెను. కన్నులెఱ్ఱబడెను. ఒడలు కంపించెను. కోపము దుర్భరమయ్యెను. ఒఱనుండి కత్తిని దూసి యాతడు గృహాభిముఖుండయ్యెను. గదాధరు డాతని నడ్డగించెను. "ఏమి ఈ యాగడము-భక్తాగ్రేసరా! క్రోధమునకు దాసులైనవారు భగవంతునకు దూరులు గారా? ఇంతకు నీ యర్ధాంగి చేసిన యపరాధమేమి? ఆ పరమ పతివ్రత తన నాథుని దా దక్కించుకొన దలచినది. అది న్యాయము గాదా? ఆమె మార్గము నీకు నచ్చనిచో, ఆ యబలను చేతనైన నీ మార్గమునకు ద్రిప్పికొనుము. అందఱియందును పరమాత్మ గలదు. ఆమెయందును గలదు. ఆమెను నిందించి హింసింతువేని, అది సర్వాంతర్యామియైన శ్రీ మహావిష్ణువును నిందించి హింసించుటయే యగును గదా! చాలు చాలు; సాధుసజ్జనుల గౌరవము దక్కింపుము." అని సమాధానపఱచుచున్న గురువునకు శిష్యుడు "స్వామీ! దేవరవారి యానతి యతిక్రమింపరానిది. అయినను అపరాధులను శిక్షించుట రాజపుత్రధర్మము గాదా! ఈనా డా రక్కసిని మన్నించి విడిచిపుచ్చిన ఇతరులు నామె మార్గము ననుసరింపరా? దాన లోకమునకు హాని గలుగదా!" అని విన్నవించెను.

"దుర్మార్గులను శిక్షింపవలసి యున్న నది భగవంతుని కర్తవ్యముగాని భక్తుల పనిగాదు. కఠినాతికఠినములైన శిక్షలు నేరములను రూపుమాపలేవు, - సరికదా - వానిని పెంపొందించును. క్షమాసహనములే దుర్మార్గులను సన్మార్గప్రవర్తకులనుగా మార్పగలవు. ఈ గర్భవతి విషయము ప్రత్యక్షముగ జూచియు సంశయింపనేల? ఏల యీ శుష్కప్రసంగములు? భగవన్నామ సుధారసము నాస్వాదింతము లెమ్ము." అని గదాధరుడు ప్రబోధించెను. కల్యాణసింహుడు స్వస్థుడయ్యెను. అఖండ సంకీర్తనము జరుగుచుండెను. 'క్షమాశస్త్రం కరే యస్య దుర్జనః కింకరిష్యతి, ఎవనిచేత సహనమను శస్త్రముండునో వానిని దుర్జనులేమి చేయగలరు?

గుణాయన్తే దోషాః సుజనవదనే, దుర్జనముఖే।
గుణా దోషాయన్తే తదిదమపి నో విస్మయపదమ్।
మహామేఘః క్షారం పిబతి కురుతే వారి మధురం।
ఫణీ క్షీరం పీత్వా వమతి గరళం దుస్సహతరమ్॥

దుర్జనులు పరుల గుణములయందు దోషముల నాపాదింతురు. క్రూరసర్పము మధురక్షీరములు గ్రోలి దుస్సహ విషము వెడల గ్రక్కును. సుజనులన్నచో పరుల దోషములనుగూడ గుణములుగ సమర్థింపగలరు. సము ద్రములోని క్షారజలములను గ్రహించి మేఘుడు తీయని నీటిని వర్షించుచున్నాడు. ఘనుల మార్గమటులుండును.

గదాధరుని సంకీర్తనఖ్యాతి దూరప్రదేశములకు విస్త రించెను. ఒకనాడొక వైష్ణవస్వామి సంకీర్తనమందిర మున కరుదెంచెను. గదాధరుడాతని పలువిధముల సత్క రించి, అగ్రస్థానమున నధిష్ఠింప జేసెను. నామశ్రవణ మాత్రమున సభ్యుల నేత్రములనుండి ఆనంద బాష్పములు జాలువారుచుండెను. వైష్ణవ ప్రముఖునకు మాత్రము కన్నులు చెమ్మగిల్ల లేదు. అది యతనికి అవమానకరముగ దోచెను. మఱునాడు సంకీర్తనసమయమున నాతడు మెత్తనికారము వస్త్రమున దాచి కనులకు రాచుకొను చుండెను. అతని నయనములనుండి బాష్పములు జలజల రాలుచుండెను. సంకీర్తనానంతరమున పామరు డొకడు గదాధరుని జేరి "ఆచార్యవర్యా! మీ చెంత కూర్చుండి యుండిన వైష్ణవుడు వట్టి మోసగాడు. కంటికి కారము రాచుకొని బాష్పములను రాల్చుచున్నాడు" అని కొండెము చెప్పెను. గదాధరు డాత్రముతో నా వైష్ణవుని జేరి వానికి పాదాభివందన మాచరించి, "మహాత్మా! భగవద్గుణాను భవంబుచే నానంద పారవశ్యమందని యింద్రియంబులను శిక్షింపవలయు నని శాస్త్రము ఘోషించుచున్నది. కాని నేటి వఱ కటుల శిక్షించువారిని నేను జూడలేదు. సంకీర్త నావ సరమున నానంద బాష్పముల వెలువరింపజాలని నేత్రము లకు కారము రాచి శ్రీవారు శిక్ష విధించిరని తెలిసికొని పర మానందము నొందితిని. మీ దివ్యసందర్శనముచే ధన్యుడ నయితిని." అని గాఢాలింగనము చేసికొనెను. ఇరువురి నేత్రములనుండియు నిర్మలానందబాష్పములు ప్రవ హించెను. గదాధరునివంటి పరమభాగవతాగ్రేసరుని యంగసంస్పర్శముచే వైష్ణవోత్తమునకు భగవత్కల్యాణ గుణముల యందవ్యాజానురాగము గలుగుటలో నాశ్చర్య లేశమేనియు గలుగదు గదా! సత్పురుష సాంగత్యము భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములను కరతలామలకములను గావించును.

'యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వంచ మయిపశ్యతి। తస్యాహం నప్రణశ్యామి.' చరాచరములయందన్నిటను భగవంతుని జూచుచు, పరమాత్మయందే సకలమును సమన్వయింపజేయు మహాపురుషుడు భగవంతున కత్యం తాప్తుడు.

గదాధరుని యాశ్రమమము-అర్థరాత్రము-చోరుడొకడు ప్రవేశించి అట గల విలువగల పదార్థములన్నియు మూట గట్టుచుండెను. గదాధరుడు చూచుచునే యుండెను. అతని కాచోరుడు గోపికా గృహముల విహరించు నవనీత చోరుని రూపమున భాసించుచుండెను. కట్టినమూట యెత్తి కొనలేక దొంగ బాధపడుచుండెను. గదాధరుడు తటాలున లేచి ఆ మూటను దొంగనెత్తిపై నెత్తి పెట్టెను. చోరుని యాశ్చర్యమున కంతులేకపోయెను.

చోరుడు:—మహానుభావా! ధనముపై నేమాత్రమును గాంక్షలేక దొంగిలింప వచ్చిన దొంగకు సాయపడు నీవు మానవుడవా-లేక దేవుడవా? పురుషోత్తమా! నీ దివ్య నామము నేను వినవచ్చునా?

గదాధరుడు:—సోదరా! నేను నీవంటి మానవుడనే. నేను దేవుడనేని నీవును దేవుడవే కదా! ఈ జగన్నాటకమున గదాధరుడను పేరుపెట్టుకొని నటించుచున్న వాడను తండ్రీ!

చోరుడు:—పరమ భక్తాగ్రగణ్యుడవయిన గదాధర భట్టువు నీవేనా స్వామీ! ఎంతటి ఘోరాపచారమున కొడి గట్టితిని. నా తప్పిదమును మన్నించి నన్ననుగ్రహింపవే, దయామయా!

అనుచు పాదములపైబడి వెక్కివెక్కి యేడ్చు దొంగను లేవనెత్తి గదాధరుడు బుజ్జగించుచు. "తమ్ముడా! ఇందు నీవొనరించిన తప్పిదమేమున్నది? సర్వాన్తర్యామి ప్రేరేపింప ఈ కటిక చీకటిలో ప్రాణాపాయమునైన సరకు సేయక యింతదూరము శ్రమపడి వచ్చితివి. నీవు మూటకట్టిన పదార్థములన్నియు పరమాత్మకు జెందినవేకదా! వాని యందు నా కెంత యధికారము గలదో నీకును అంత యధికారము గలదుగదా! వాని నన్నిటిని గొనిపోయి ఆలు బిడ్డలగూడి సుఖముగ జీవింపుము. జగద్రక్షకుడు ఈ తన సేవకునకు గావలసిన పదార్థము లన్నియు సకాలములో తప్పక సంపాదించి పెట్టగలడు. సంశయింపకుము" అని మధురముగ బలికెను. ఆ యీ మాటల నాలించిన తస్క రుడు విపశు డయ్యెను. అజ్ఞానాంధకారము తొలగిపోవ నత నికి జ్ఞానోదయమయ్యెను; జీవితమునందు విరక్తి గలిగెను. కాలక్రమమున నతడు గదాధరుని యుపదేశము పొంది భక్తావతంసుడయ్యెను. స్పర్శవేది సంటుకొన్న యినుప ముక్కయు స్వర్ణఖండమగుట యనుభవ సిద్ధమేగదా!

నాథే నః పురుషోత్తమే, త్రిజగతామేకాధిపే, చేతసా।
సేవ్యే, స్వస్య పదస్య దాతరి, సుర్ప్రే, నారాయణే, తిష్ఠతి।

యంకంచిత్పురుషాథమం, కతిపయగ్రామేశమల్పార్థదం
సేవాయై మృగయామహే నరమహో! మూఢా వరా
కావయమ్ ॥

భగవత్సేవయే పరమార్థముగా భావించినవాడు గదాధరుడు. ప్రాపంచిక కార్యములన్నియు నతని దృష్టిలో నప్రధానములు. దేవపూజకు గావలసిన సామగ్రినంతయు నాతడు స్వహస్తములతో సమకూర్చుకొనుచుండెను. ఒకనాడు భగవత్ప్రసాదమునకు గావలసిన పిండిని స్వయముగ విసరుచుండెను. అపుడొక సేవకుడు సమీపించి, 'స్వామీ! ఒక మహాధనవంతుడు మిక్కిలి విలువగల పెక్కు పదార్థములు తమకు సమర్పింప దీసికొని వచ్చియున్నాడు. మీరు చేతులు కడిగికొనివచ్చి వానిని స్వీకరింపుడు.' అని సవినయముగ విన్నవింప, గదాధరుడు చిరునవ్వునవ్వి, "అమాయకుడా! ముల్లోకముల కేకైకనాథుడైన రమామనోనాథుని సేవయందు గుదురుకొనియుంటిని. ఈ పని వదలి యా ధనికుని దర్శనముచేయుట యుక్తముకాదు. వలయునేని యా సజ్జనుడే యిటకు వచ్చి తాదెచ్చిన వస్తువులను భగవత్కైంకర్యమునకు సమర్పించునులే-నీవు నిశ్చింతగ నుండుము." అని సేవకుని మందలించెను. పిదప నా ధనికుడచటకు వచ్చి గదాధరుని దీక్షకు మెచ్చి తెచ్చిన ద్రవ్యమ్ములిచ్చి వచ్చిన త్రోవను మఱలిపోయెను.

జీవితాంతమువఱకు భగవత్కైంకర్యము గావించుచు, తుదకు గదాధరుడు గదాధరునియందైక్యమందెను. గోపరిపాలనమున గోపాలుడును, భక్తసముద్ధరణమున భక్తవత్సలుడును నిరంతరము వేయి కండ్లతో కనిపెట్టుకొనియుండును.

నిధి చాల సుఖమా! రాముని సన్నిధి సేవ సుఖమా!
నిజముగ బలుకుము ఓ మనసా! నిధి చాల సుఖమా!

(సశేషము.)

సమీక్ష

"కృష్ణ సనుమానకుము బాలకృష్ణ! కృష్ణ!"

1948 సంవత్సరంలో భట్లమకుటూరు వాస్తవ్యులు శ్రీ బళ్లకొండ్రాజు అనే వెంకట్రాజుగారు "గోపీ విలాపం" అనే గ్రంథాన్ని పాఠకలోకానికి భక్తకోటికి అందజేసి వాఙ్మయ సేవాభాగ్యమును పొందగలిగినారు. ఈ గ్రంథములో 108 పద్యాలున్నవి. మకుటము శతకములందు వలెనే అన్నింటికి శీర్షికలోనున్న విధముగా "కృష్ణ! సనుమానకుము బాలకృష్ణ! కృష్ణ!" అని ఉన్నది. సీసపద్యములు. సప్యత్వము దీనిని ఒక శతకమని అనలేదు. ఇందలి ఇతివృత్తమే గ్రంథమునకు పేరయి "గోపీవిలాపం" అని వ్యవహరింప బడినది. రచయిత పట్టభద్రులు. శ్రీ జె. వెంకట్రాజు నామాంకితులు. ఈ గ్రంథము రచనా కాలము తెలియదుకాని ప్రకాశకులు దీనిని 1948 లో మాత్రం సారస్వత లోకానికి అందజేసినట్లు ప్రకటితమైనది. భక్తితోకూడిన శృంగారరసము ప్రధానముగా పద్యములలో గోచరించును. ఈ మధురభావన కొన్నికొన్ని పద్యములలో తారస్థాయిని అందుకున్నట్లు ప్రస్ఫుటమౌతున్నది. బహుశః కవి అంతఃకరణ ప్రమాణముగ ఈ భక్తిరసము ప్రకటితమయినట్లు ఊహింపవచ్చును. శ్రీ నండూరి వెంకటసుబ్బారావుగారు తమ అభిప్రాయములో వెలిబుచ్చినట్లు "ఈ కవి మిత్రుడు తనకుగల అపార కృష్ణభక్తిని కడు స్వతంత్ర బుద్ధితో ప్రకటించినట్లు" పాఠకులకుకూడా తోచక మానదు. ఈకవి పరమ లక్ష్యములుగ ముద్దుపళని - పానుగంటి - పోతన - జయదేవుడు - లీలాశుకుడు మున్నగువారి మధురభావావేశములను గైకొన్నట్లుకూడా శ్రీ సుబ్బారావుగారు అభిప్రాయము నిచ్చినారు. భక్తి శృంగారభావములను చిత్రించుటలో అదే లక్ష్యము కావచ్చు - అందులకే కవి తన కవితోపాసనలో ప్రేమరసపాయి - ప్రభువు - గురుడు - భర్త - భగవంతుడు అయిన కృష్ణమూర్తికే తానొక గోపికతో తాదాత్మ్యమయి ఆత్మసమర్పణగా ఈ కవితాంజలిని ఆర్తితో సమర్పించాడు - ఈలాటి మధురభావన కలగడానికి భగవాన్ రమణ మహర్షులవారి ఆశ్రమ ప్రభావంకూడా కారణమని గ్రంథకర్త ఒక మాటలో వ్యక్తం చేశారు - ఆనందో బ్రహ్మయటన్న ప్రాజదువు ఈ కవి లేఖినిలో ఆనంద రసంగా ఉత్పన్నమయి "గోపీవిలాపం" అనే గీతాస్రవంతిగా ఉద్భూతమై బ్రహ్మోపాసనా కాండమును ఘోషిస్తూ కావ్యజలధిలో సంగమించింది - ఉత్తమస్థాయీ భావాన్ని అందుకుని. ఈ కావ్యంలో ఇతివృత్తం - ఈ భావప్రకటనగాక వేరే కథ ఉండదు. వాకోవాకము - నాటకశిల్పము అంతగా ఉండే అవకాశము లేదు. కాబట్టి కవి కష్టపడిన మాట వాస్తవమే.

"అక్కడక్కడ మేరమీరి శృంగార దృశ్యాలు చూపెనేమో నని జంకు - అయితే కేవలం అసభ్యం గాదని ధైర్యం." ఇవి కవిసూక్తులు. ఇందులో మొదటి వాక్యానుసారంగా మేరమీరి శృంగార దృశ్యాలు చూపిన మాట వాస్తవమే గాని రెండవ వాక్యంలో సూచించినట్లు అవి "కేవలం అసభ్యం కాదని ధైర్యం" అనడం మాత్రం సాహసం.

"బిడాల శాస్త్రి" అనే గ్రంథాన్ని అశ్లీలాలకు—అసభ్యతకు గురి చేసి ప్రభుత్వందావా తెచ్చింది. కవి అందులో నుంచి బయట పడేందుకు తలప్రాణం తోకకు వచ్చింది. అలాటి సందర్భములో మన భారత సంస్కృతి చిహ్నమైన రాధా కృష్ణ మధుర భక్తిగాని భాగవత గోపీ గీతలనుగాని అంతరార్థము వదలి పట్టి బాహ్య సౌందర్యమును జావళీ సాహిత్యభావ ములతో తేట తెల్లముగ సీసములో సాగతీసి బట్టబయలు చేయడం సినలైన ప్రేమసూత్రాలను వ్యక్తం చేయుబోయి సిద్ధ హస్తులు కాకపోవడమే అవుతుంది. లీలాశుకుడు—జయదేవుడో అంటారా వారికి మనకు హస్తిమశకాంతరం—శ్రవణానంద ములో చెప్పినట్లు అస్మదాదులకించి ద్భక్తిని వారితో పోల్చి అంతవారమే అనుకొనుట చాల అంతరము గల విషయము. నక్కకు—దివిజాభ్యకాలయమునకు గల వాసి. వారి జీవితానికి—మధురభావాలు—భావప్రకటనకు గల వాఙ్మయానికి చాలా వ్యత్యాసం ఉన్నది. శృంగారాన్ని అరచాటుగా చిత్రించడమే మంచిదిగాని కేవలం బట్టబయలు చేయడం ఆంధ్ర కవితా పితామహుల ఉపదేశంకూడా కాదు గదా.

శ్రీ వెంకట్రాజుగారిలో గల ఆర్తికూడా పద్యములలో కనబడుచున్నది. భాష ఎక్కడా వెదుకుటకుకూడా కనపడని నారికేళపాకము గలది. సరళమైన జాను తెనుగు భాష. సులభగ్రాహ్యం - శబ్దవైచిత్రి - భావవిన్యాసం ప్రకటించే భాష ప్రకటించారు. తమ ఆర్తిసంతా 92, 93, 95, 104, 108 మొ॥ పద్యాలలో సంక్షిప్తం చేసి కృష్ణ పరమాత్మపై తమకు గల అచంచల భక్తి విశ్వాసాన్ని ప్రకటించారు. 106 వ. పద్యములో జావళీ (మధురా నగరిలో) లోని భావాన్ని వర్ణించారు. 89 వ. పద్యంలో మతాధి దేవతగా ఆరాధించేరు. 86, 87, మొ॥ కొన్ని పచ్చి శృంగార వర్ణనకు కారణం కవితను 96 వ పద్యంలో చెప్పినట్లు "పచ్చి శృంగారముల్ బల్కునా నాలుక యేచిన భక్తి కాయెగువులయ్యో" ప్రాయశః భక్తి యెగు పులే అని విశ్వసించాలి పాఠక లోకం. అంతేకాని 'గోపీవిలాపం' పేరిట శృంగార రసాన్ని విశృంఖలంగా జుగుప్సాకరంగా తేట తెనుగు భాషలో దేవాలయంమీది బూతు బొమ్మలలా వాఙ్మయాలయంలో ప్రవేశ పెట్టడానికి లేఖినీ విన్యాసం జరిపించ దలచినట్లు కవి బుద్ధి పూర్వకంగా వ్రాసినవి కావని పాఠకలోకం భావించాలి. దేవాలయాలలో ఈలాంటి పచ్చిశృంగార పద్యాలుమాత్రం కావ్యపఠన చేయుటంలో వదలిపెట్టి మిగిలిన రసవంతమైన ఎన్నో భక్తి పద్యములు శ్రావ్యకంఠముతో చక్కగా కృష్ణగానం చేసి శ్రోతలకు కృష్ణభక్తి - మధురభావన కలగజేయాలి. ఈ కావ్యాన్ని ప్రసాదించిన శ్రీ జె. వెంక ట్రాజుగారు ధన్యులు. వారి కావ్యప్రసాద గుణము భక్తిప్రదము - అటువంటి కవులు - భాగవతులు - కృష్ణభక్తులు - దేవాలయధికారులగుట శ్రీ కృష్ణుని అనుగ్రహ చిహ్నము. వేదములలో చెప్పబడినట్లు ఆ భగవంతుడు మంత్రములలో నుండి ఆ మంత్రములు బ్రాహ్మణాధీనమై యుండుట అట్టివారిని భక్తి తాత్పర్యములతో త్రికరణ శుద్ధిగా తమ కవితా శక్తితో ఆరాధించి శ్రీ కృష్ణుని యనుగ్రహమునకు పాత్రులై ఇంకను దేవాలయములలో పఠింప దగు కావ్యములను హరిహర నాథప్రీతిగా ఆంధ్రావళి మోదమందునట్లు వ్రాయుదురని ఆశించుచు వారి మధురభక్తి భావనకు నా ప్రశంసాంజలులను సమర్పించుచున్నాను. ప్రచారములేని సత్కావ్యము పూజ లేని దేవాలయ మని విజ్ఞులెరుగనిది కాదు గదా!

పామర్తి వేంకట రమణరావు
నన్నయపీఠం, తణుకు.

వార్తలు

శ్రీ సింహాచల స్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవము

11-4-57 తేదీ చైత్ర శుద్ధ ఏకాదశినందు శ్రీ స్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవము అత్యంత వైభవముగా జరుప బడెను. సాయంకాలము శ్రీ ద్వారం నరసింగరావుగారు,—విజయరామ సంగీత కళాశాలాధ్యక్షులు తమ బృందముతోకూడ, అత్యంత మనోహరముగ, అసాధారణమగు రీతిని వాయులీన వాద్యముస శ్రోతల నానందపరచిరి. రాత్రి 10 గంటలకు శ్రీ భూదేవేరులతోకూడ శ్రీ స్వామివారి ఉత్సవరులను అలంకృతమగు రథముపై నధిష్ఠింపజేసి రథోత్సవము జరుపబడెను. అనంతరము కళ్యాణ మంటపమునందు శ్రీ స్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవము అత్యంత వైభవముతో జరుపబడెను. కళ్యాణ మహోత్సవమునకు ధర్మకర్తలగు శ్రీ విజయనగరం రాజావారి తరపున శ్రీ దివానుగారు స్వయముగ విచ్చేసి కళ్యాణ మహోత్సవమునందు పాల్గొనిరి.

ఉత్సవమునకు వలయు యేర్పాట్లన్నియు ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరు శ్రీ డి. ఎల్. ఎన్. రాజుగారు తమ సిబ్బందితో కూడ సక్రమంగా నిర్వహించిరి. దేవాదాయ పరిపాలనాశాఖ అసిస్టెంటు కమిషనరు వారగు శ్రీ కృష్ణారెడ్డిగారు తమ సిబ్బందితోకూడ ఉత్సవమునందు పాల్గొని సర్వవిధముల సహకారము నొసర్చిరి.

12-4-57 తేదీన శ్రీ కర్రి శ్రీరామమూర్తి శాస్త్రిగారి (విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కళాశాలాధ్యక్షులు) అధ్యక్షతను పండిత సభ జరుపబడెను. పండితోపన్యాసముల అనంతరము పండితులకు ఉచిత రీతిగ సన్మానము చేయ బడెను.—రాత్రి 7 గంటలు మొదలు 10 గంటలవరకు శ్రీ పెద్దింటి సూర్యనారాయణ దీక్షితర్ గారిచే రమ్యముగ హరికథ చెప్పబడెను. పండిత పామరరంజకమగు వారి కథాశ్రవణమున శ్రోతలందరు ముగ్ధులైరి.

రథోత్సవము

కళ్యాణమంటపమునందు శ్రీ స్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవము.

శ్రీ ద్వారం నరసింగరావుగారి వాయులీన సంగీత కచేరి

MUCHUKUNDA'S PRAYER TO SRI KRISHNA

(From Srimad Bhagavatam)

" Lord, deluded by thy Maya
People know thee not,
Nor do they worship thee,
But remain attached to this world,
The source of sorrow and suffering.

" Some renounce the pleasures of life
And practise austerities,
Hoping to find greater pleasure in their lives to come.
Thus attached to Karma and to fleeting things,
They never know the joy supreme.

" But when, O Lord, through thy grace
A wandering, restless mind perceives the evanescence of worldly pleasure,
And seeks the company of holy men,
Then in that sacred companionship
There comes to it abiding love for thee,
Thee who art the Lord of Love,
The supreme goal and final refuge of all.

" O thou compassionate One,
Through thy grace I have no yearning for enjoyment;
No consciousness have I of a personal self.
My sole desire is to serve thee :
I seek no other boon.

" O thou, Lord of all free souls,
Thou art the giver of freedom
What fool finding thee would ask of thee aught
Save attainment of thy being and of thy freeedom ?
O thou, the pure, without attributes, without form,
Supreme Brahman, the One without a second,
Renouncing all, I take refuge in thee.

" O thou, the refuge of all,
Long have I suffered from unquenchable desires ;
Many a life have I wandered from birth to death,
And from death to birth.
Of peace have I found none;

Therefore do I take shelter at thy Lotus Feet.
Those who seek refuge in thee
Become free from fear, free from grief;
Verily they attain the Truth.
O Lord of the universe, I seek thy freeedom !"

(With the kind courtesy of Sri Ramakrishna Math)

ANDHRA ARCHITECTURE

By

V. V. TONPE, M. A.

IV - APPRECIATING HINDU ARCHITECTURE.

Nothing is more natural to man than to admire what is good and great. Unfortunately, the first foreign admirers of India found that there was neither any thing good nor great in Indian art. (1) The fault did not lie in them nor in the art they tried to appreciate but in the approach they made to it. They saw at it through their European spectacles so that they not only felt that Indian art was unnatural but also bizarre. On looking at a photograph of the Java-Buddha exhibited at the Royal Society of Arts, Sir George Birdwood proclaimed it as "the senseless similitude, by its immemorial fixed pose, is nothing more than an uninspired brazen image, vacuously squinting down its nose to its thumbs, knees, and toes. A boiled suet pudding would serve equally well as a symbol of passionate purity and serenity of soul."

To sight another example, Prof. Westmacott, in his "Handbook of Sculpture"(2) observed that—

"There is no temptation to dwell at length on the sculpture of Hindustan. It affords no assistance in tracing the history of art, and its debased quality deprives it of all interest as a phase of Fine Art, the point of view from which it would have to be considered. It must be admitted, however, that the works existing have sufficient character to stamp their nationality, and although they possess no properties that can make them useful for the student, they offer very curious subjects of enquiry to the scholar and archaeologist. The sculptures found in various parts of India at Ellora, Elephanta, and other places are of a strictly symbolical or mythological character. They usually consist of monstrous combinations of human and brute forms, repulsive from their ugliness and outrageous defiance of rule and even possibility."

Such statements might be collected from many writers of authority on the history of Indian art, Europeans as well as Indians educated on European lines, old as well as modern. But on a dispassionate study of it it will be evident that these critics of Indian art were seriously engaged in judging it by something which was not inherent in it; they took the Grecian point of view as the standard of value in their judgment and there is no wonder they failed to get at the real value of Indian art, for these two values are almost diametrically opposite to each other.

It was not without a cause that these critics judged Indian art with Hellenic standards. They first recognized traits of Grecian art in the sculptures and architecture of Gandhara and were misled to believe that it was a faint immitation of the master minds of old Greece. They could not, because of their prejudiced minds, know that it was Graeco-Buddhist art of Gandhara, which was the commingling of the two schools of art, the Hindu and the Grecian.

Men like Havell, Dr. Coomaraswamy and Marshall applied new and correct stand-

1. References to art in this chapter include architecture.

2. Ed. 1864. P. 51

ards of judgment to it and tried their best to disperse clouds of misapprehension. They proved that Indian art was as persistent of its excellence and as powerful in rendering the soul and the mind of men as Egyptian or Greek art was, if not greater.

As the religion and the philosophy of the East and the West differed their arts too differred; they developed on their cultural sustenance and as we have seen already the culture of the West was engrained in reason and intellect while that of the East in spirituality. (1) Birdwood and his school tried to seek trends of Western art in Indian art and their disappintment at not finding them made them vituperate the very cannons of the art of the East. It was not political prejudice or biased view on art which they could not understand; it was not even intellectual antipathy to every thing Indian but it was a mere human error which could be forgiven. That is why as soon as the truth was known, the English mind corrected itself and tried to persue Indian art in its own light. But being completely alien to it, it found it rather difficult to educate itself to the perfection which was essential for appreciating it.

I would like to make it clear here that when I speak of the human error of the English, I am not blind to some English writers like Osbert Sitwell and William Archer who really meant what they said. In his Book, "Escape with Me", Mr Sitwell expressed that "the idea of India, despite its manifold and diverse marvels, continued to be repellent." Referring to Indian art he wrote of "that repulsive, greasy quality that so often mars Hindu works of art."

William Archer attacked Indian civilization and culture in all its domains, there by voicing the general attitude of the European mind of his days. Fortunately for us, Sri Aurobindo undertook to reply him in the "Arya—A Defence of Indian Culture" (1918–1921). Though this was left unfinished, it voiced the strong protest of the Indians as a counterblast to Archer's criticism of Indian culture.

Two instances of Archer's criticism and Sri Aurobindo's reply will suffice here to show the shallowness of the foreigners criticism and the depth and correct approach made by Sri Aurobindo, the champion of our culture. In his own words: "The Indian ideal figure of the masculine body insists on two feautures among many, a characteristic width at the shoulders and slenderness in the middle. Well, an objection to broadness of girth and largeness of belly—allowed only where they are appropriate as in sculptures of Ganesha or the Yakshas—is not peculiar to the Indian aesthetic sense; an emphasis on their opposites is surely intelligible enough as an aesthetic tradition, however some may prefer a more realistic and prosperous presentation of the human figure. But Indian poets and authorities on art have given in this connection the simile of the lion, and lo and behold Mr. Archer solemnly discoursing on this image as a plain proof that the Indian people were only just out of the semi-savage state! It is only too clear that they drew the ideal of heroic manhood from their native jungle, from theriolatry, that is to say, from a worship of wild beasts: I presume, on the same principle and width the same stupefying ingenuity he would find in Kamban's image of the sea for the colour and depth of Sita's eyes clear evidence of a still more primitive savagery and barbaric worship of

1. Vide: "Aradhana" Vol II. No 8. Aug. 1956 P. 192.

inanimate nature, or in Valmiki's description of his heroine's "eyes like wine" *madireksana*, evidence of a chronic inebriety and the semi-drunken inspiration of the Indian poetic mind."[1] This is one example of Archer's criticism.

The other is about the philosophy in Indian art:

"...The whole basis of Indian artistic creation, perfectly conscious and recognised in the canons, is directly spiritual and intuitive. Mr. Havell rightly lays stress on this essential distinction and speaks in passing of the infinite superiority of the method of direct perception over intellect, an assertion naturally offensive to the rationalistic mind, though it is now increasingly affirmed by leading western thinkers. Mr. Archer at once starts out to hack at it with a very blunt tomahawk. How does he deal with this crucial matter? In a way which misses the whole real point and has nothing whatever to do with the philosophy of art. He fastens on Mr. Havell's coupling of the master intuition of Buddha with the great intuition of Newton and objects to the parallel because the two discoveries deal with two different orders of knowledge, one scientific and physical, the other mental or psychic, spiritual or philosophic in nature. He trots out from its stable the old objection that Newton's intuition was only the last step in a long intellectual process, while according to this positive psychologist and philosophic critic the intuitions of Buddha and other Indian sages had no basis in any intellectual process of any kind or any verifiable experience. It is on the contrary the simple fact, well known to all who know anything of the subject, that the conclusions of Buddha and other Indian philosophers (I am not now speaking of the inspired thought of the Upanishads which was pure spiritual experience enlightened by intuition and gnosis,) were preceded by a very acute scrutiny of relevant psychological phenomena and a process of reasoning which, though certainly not rationalistic, was as rational as any other method of thinking. He clinches his refutation by the sage remark that these intuitions which he chooses to call fantasies contradict one another and therefore, it seems, to have no sort of value except their vain metaphysical subtlety. Are we to conclude that the patient study of phenomena, the scrupulous and rigidly verifiable intellectual reasonings and conclusions of Western scientists have led to no conflicting or contradictory results? One could never imagine at this rate that the science of heredity is torn by conflicting "fantasies" or that Newton's "fantasies" about space and gravitational effect on space are at this day in danger of being upset by Einstein's "fantasies" in the same field. It is a minor matter that Mr. Archer happens to be wrong in his idea of Buddha's intuition when he says that he would have rejected a certain Vedantic intuition, since Buddha neither accepted nor rejected, but simply refused at all to speculate on the supreme cause. His intuition was confined to the cause of sorrow and the impermanence of things and the release by extinction of ego, desire and *Sanskara*, and so far as he chose to go, his intuition of this extinction, Nirvana, and the Vedantic intuition of the supreme unity were the seeing of one truth of spiritual experience, seen no doubt from different angles of vision and couched in different intellectual forms, but with a common intuitive substance. The rest was foreign to Buddha's rigidly

1. "The Significance of Indian Art"—Sri Aurobindo. Pp 3–5.

practical purpose. All this leads us far afield from our subject, but our cirtic has a remarkably confused mind and to follow him is to be condemned to divagate." (1)

These controversies must have made good headlines in their times. But these do not make history; they are only the autumn-leaves and floating funguses that cover the surface of the stream. Now, from this distance of time, we can perceive the slow, impalpable currents work their way below the surface and penetrate to the depths. These deep and slow under-currents make history. And when the sensational events have lost their news value, in perspective, to their true proportions, we come to learn the truth of history.

English rule in India proved that inspite of their Imperialistic administration of the country, they were not altogether antagonistic to us. That is the reason why without their intention they enriched our culture to a great extent. (2) Individuals and government, no doubt, tried to exploit Indian innocence and straightforwardness; but the human element in them did not fail to strike the cord of the human relations in the East. That again is the reason why, inspite of many misunderstandings and bickerings the East and the West have met. (3) They have almost realized that they cannot progress in isolation. "The rapid degradation of Asia is an evil portent for the future of Western social idealism of which the beginnings are already recognisable. If, either in ignorance or in contempt of Asia, constructive European thought omits to seek the co-operation of Eastern philosophers, there will come a time when Europe will not be able to fight industrialism, because this enemy will be entrenched in Asia....What has to be secured is the conscious co-operation of East and West for common ends, not the subjection of either to the other, nor their lasting estrangement."(4)

Thus we find that though in proximity of events what the English did in India was not only hostile but sometimes even humilating to us, from the point of view of the ultimate results of the encounter between civilizations the English rule in India was a wrong approach made to India but as time went on they realized their fault and finally even gave up their hold on the Empire, thereby recognising India as a Republic. The British policy in India can be, in the light of the present arguement, justified by the aphorism—To err is human. And by the same aphorism, India's attitude towards England can also be justified: India's culture and civilization have proclaimed her religious attitude to life in many words and ways. Does it not become a religious-minded nation to forgive her neighbours and distant friends if due to their short-sightedness they misunderstand her? History tells us again that India many times before forgave many countries and civilizations that made wrong approaches to her; as a result of which almost all that came to rule India left her not as life-long enemies but as intimated friends. They unconditionally acknowledged her moral supremacy and her spiritual superiority over themselves as a mark of honour unto themselves. Wherever they went, they carried a little bit of Indian culture with them and among their natives,

1. "The Significance of Indian Art"—Sri Aurobindo Pp. 5—8.
2. Vide: "Aradhana" Vol III No 1. Jan. 1957;
3. Vide: "do"
4. "The Dance of Shiva"—Ananda Coomaraswami.

who were strangers to it, they strove to popularize and adopt it to their advantage. In the time of Xerexes the Persians not only joined Indians in their armies but also improved their modes of warfare on Indian lines. Inspite of a Nadir Shah or two, the relations of India and Persia went strong until Persia could proudly present India with a Taj. (1) The Greeks and the Indians were friends even from the very dawn of civilization. They exchanged trade, improved art and shaped architcture to mutual advantage until they manifested themselves in the Gandharan - culture. (2) Buddhist missionaries and tourists like Fa-Hien, Hiuen-Tsang and I-Tsing carried Buddhism from India to China and made it one of the three forces that moulded their culture, the other two being Confucianism and Taoism. Taoism gave China its mystical trend; Confucianism developed the family pattern and social relationship; but Buddhism with its philosophical and metaphysical framework gave it a spiritual quality which made the Chinese too a nation of nobelity: they cultivated elements of tenderness and compassion and delicacy of feeling in the face of recurring catastrophes; they became philosophically serene. History repeats itself: the English too shall enjoy the previlages of a century and odd contact with India.

Certain of the immediate influences are evident even in our own times: Indian philosophy has to a great extent tempered the scientific outlook of the English. They, as well as others, who belong to their school of thought have been forced to accept that ploitics does not mean scoundrelism. It need not always be the last resort of a scoundrel. Even a Mahatma can be a politician without becoming a scoundrel. It is one of the many walks of life that God has thrown open to man and therefore it is as noble as religion. The drawback is not in politics but in the politicians.

Indian philosophy has found its place in English literature. To sight only one example, "the Waste Land" of T. S. Eliot, the harbinger of 20th Century literature, ends with the resonance of Upanishadic philosophy,

These fragments I have shored against my ruins
Why then Ile fit you. Hieronymo's mad againe.
Datta. Dayadhvam. Damyata.
Shantih shantih shantih.

Even in Music, art, architecture and other cultural fields of English life Indian influence can be traced out. (3) And English influence on Indian culture is so predominant due to its bureaucratic and imperialistic nature that it is needless for us to trace it out.

It is too early to think of the remote and substanial influences of the English and the Indians on each other. Before one thinks of such a study one has to equip oneself with the fundamentals of the two arts. And to appreciate Indian art one must know some of the characteristics of it. In the next article we shall deal with them.

(to be continued)

---

1. Vide: "Aradhana" Vol II No 7. July. 1956.
2. Vide: "Aradhana" Vol II NO 8. Aug. 1956.
3. When we come to these subjects we shall deal with them in detail.

TEMPLES - XXIII

By

YATHARTHAVADI

RAMAVATARA-DIVYAMANUSHA SAMBHAVA.
(7) "ONE WHOSE DEEDS MAKE HISTORY"
" चारित्रेण च को युक्तः ? "

After enumerating six characters starting from 'Gunavan' and ending with 'Drudha Vrata', Valmiki puts in a very pertinent question to Narada, before going further into other characters. He has practically exhausted in the previous six characters the absolute requisites for making Rama the Sarvalokasaranya (सर्वलोकशरण्य). There are many great men, who have been born on earth and who have disappeared with their deeds being remembered not for long. Sometimes they had come and gone unknown, unsung and unwept. They are, however, not any less for that. To leave an unforgettable record of one's deeds beneficial to all beings is rare. Rama's story is one such. His deeds do not depend upon history writers to be remembered. Even the books that have been written about his deeds might get destroyed, but the strong impressions left in the minds of every human soul can-not be erased by time or any other factor. It is handed down to posterity from man to man and every small act of goodness that man sees, he can-not but bring to his mind the deeds of Rama. Rama lived the life of a perfect human soul, while undergoing the effects of the bondage of Samsara. The principles he practised and the truths that he expressed by actual demonstration remain as an encyclopedia for reference for every human soul in this world. He never did propaganda or talked eloquently about the practice of morals. He demonstrated to the world that it is possible to live through all the turmoils of Samsara, at the same time remembering the mahavakya, 'अहं ब्रह्माऽस्मि'. (Aham Brahmaasmi). If anybody asks, if the Karmas laid down by the Vedas should necessarily be done, the only answer is Rama did them. The story of Ramayana takes care to tell us that Rama did Sandhyavandanas, that he did the japas, he practised the daily worship of the Devas, Dwijas, parents and Gurus, that he did the Vaidika karmas laid down by the Sastras carefully and so on, so that the Ramayana is more an enunciation of all the Karmas that have to be done as per the Sastras. Being a 'कांता सम्मिता' (Kanta Sammita), the text of Ramayana does not make any attempt to force the rules on us. It simply says that Rama did them and it is left for you to do them or not. In many forms God has come down on earth as Rishis and did enough hitopadesa through the Vedas, puranas and Smritis. But in Ramavatara, he took care to practice himself carefully what required to be advised to others by the Smritis. "जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्युक्तः समाचरेत्" is the Gita Vakya that has come out from the mouth of God in his Krishnavatara, after actually demonstrating the tenet in his Ramavatara. A survey of the various avatars of God would reveal that each avatara was with a set purpose of destroying some Asura or other and establishing some truths. But, the full meaning of the Gita sloka, "परित्राणाय साधूनां..." has been put into perfect action in every detail in Ramavatara. In the Taittiriyopanishad (तैत्तिरीयोपनिषद्) the teacher tells the student in his convocation address "यथा ते कर्म-

विचिकित्सा वा वृत्तविचिकित्सा वा स्यात्। ये तत्र ब्राह्मणाः संमर्शिनः। युक्ता आयुक्ताः। अलूक्षा धर्म कामास्युः। यथा ते तत्र वर्तेरन्। तथा तत्र वर्तेथाः ”— that, “If you have any doubt about the observance of Vrutta (वृत्त) or karma (कर्म), which could not be answered by your study of Vedas, don't worry. Follow the paths shown by the Brahmanas who are characterised by अलूक्षत्व i.e., (not harsh) soft-heartedness or Daya (दय) and whose only desire in life is to establish Dharma. You live where they live. You do as they do.” This advice is also in accordance with the Bhagavat Gita Sloka, “एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः। कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतं ॥”— “knowing fully the lines of action shown by our fore-fathers, who lived with the only desire of getting relief from the bondage of Samsara(i.e., the Rishis), you do karma in the same way as was done by your ancestors and theirs in turn. And this is what is called ‘Sanatana Dharma’ (सनातनधर्म). God came on earth as Rama to establish and mark out the full details of practice of this Sanatana Dharma. Hence Ramayana had come to stay as a practical illustration of the various tenets of the Vedas, the truths of which cannot be understood easily by all. It would look as though that Sri Maha-Vishnu planned, programmed and enacted the story of Ramayana, with his consort, Maha Lakshmi and all the Devas in various forms of monkeys, which is only a practicable edition of the tenets of the Vedas. What all is to be taught to a human being for the attainment of his perfection is contained in the Ramayana and Rama, remaining and behaving like a mortal individual, proved to the world that every detail of the Vedas is workable. Thus Ramayana is not a story emanating from the fertile imagination of a poet nor is it the history of a king of the Ikshavaku Vamsa. It is shown in the Ramayana itself that the various acts of the Ramayana were all revealed to Valmiki by Brahma himself and Saraswati gave the capacity of poetry to him and had the Vedas rewritten in the form of Ramacharita through the medium of Valmiki. The Ramayana was taught to Kusa and Lava and Rama heard it in his Court. Thus starting with a plan and programme from Mahavishnu, propagated by Brahma, Saraswati and Narada, written by Valmiki, enacted by Mahavishnu and all the Devas as avatara rupis (अवताररूपी), sung by Kusa and Lava, approved by all the great Maharshis and Devarshis and finally having obtained the seal of Rama himself for the veracity of the statements contained therein, Ramayana is as great and beautiful as avatar of the Vedas as Ramavatara of Mahavishnu and keeping all this in mind the pertinency of Valmiki's question ‘चारित्रेण च को युक्तः?’ (Charitrena Cha Ko Yukthaha) could be easily appreciated.

The story of Ramayana is the story of every human soul. It is going on forever. It is for each individual to find out for himself at what stage of the story one is. An empherical formula for the story of Ramayana as it runs in every human body is depicted below, in the form of ‘Yoga Ramayana’

The heart is Ayodhya. There the Paramatma (Rama) resides. The Guru, Viswamitra appears in the heart, takes Rama to Mithila, through the Tatakavana. Mithila is ‘Manipuraka’. There resides the Chit Shakti (चित्शक्ति) Sita. The pathway between the heart (Anahata Chakra) and the nevel i.e., the manipuraka, is cleared by Viswamitra with the help of Rama. Rama in the heart represents the first Charana of the Gayatri ‘तत्सवितुर्वरेण्यं’. Sita in Mithila or the Chit-Shakti in the manipuraka, represents the second

Charana of the Gayatri 'भर्गोदेवस्य धीमहि'. Viswamitra represents the Guru indicated by the third Charana of the Gayatri 'धियो यो नः प्रचोदयात्'. Thus the three charanas of the Gayatri are expanded in the story of the Balakanda of the Ramayana with Rama in Ayodhya being taken to Mithila and uniting him with Sita and reestablishing Rama and Sita in Ayodhya again. The various details of the story enumerated in the Balakanda, will fit-in perfect sequence with the Yogic history of a human being in understanding the Paramatma Chitshakti and the Guru. This is the first part of Yoga and it is also the first part of the Ramayana. The second part starts in trying to perceive the immortality of the soul and realising the same with the help of the mind. The mind, however powerful it may be, fails to achieve it, because it is beyond the powers of the mind. Dasaratha represents the mind and his attempt and failure to achieve Rama Pattabhishekam illustrates the above truth. What could not be achieved by Dasaratha, was achieved by Bharata, after undergoing certain purification ceremonies. Bharata saw Rama on the throne, but only after undergoing a Tapas for fourteen years, along with an Upasana of Rama-paduka.

The Aranyakanda begins with the entry of Rama, Sita and Lakshmana into the Dandakavana. This represents in yoga the entry of Paramatma (Rama), Chitshakti (Sita) now representing the Jiva and the Adisesha (Lakshmana) representing Kundalini Shakti, at the Mooladhara (मूलाधार) into the Veena Danda, (the spinal column starting with the Mooladhara and leading to the Sahasrara (सहस्रार) in the head). Now, starts the fight between the Yogashakti and the Indriya Vruttis. It may be mentioned here that the Veena-Danda is composed of the Sushumna Nadi (सुषुम्ना नाडी), which runs from the Mooladhara (मूलाधार) straight to the Sahasrara. On either side of this Sushumna nadi run the two Nadis (the solar and the lunar) Ida (इडा) and Pingala (पिंगल). They run parallel to the Sushumna throughout, but crossing each other in three places, one in the neck region, another opposite to the heart and the third opposite to the Nabhi. This crossing of the Nadis brings about three Grandhis (ग्रन्थी), opposite to the neck is Lobha (लोभ), the one opposite to the heart is Kama (काम) and the third opposite to the Nabhi or novel being Krodha (क्रोध). The travelling of the Atma Shakti with jiva and Kundalinishaktis causes the detruction of the three Grandhis. The Krodha grandhi corresponds to the fourteen thousand Rakshasas headed by Khara and Dushana. These are destroyed by the Atmashakti, that is, by Rama. The second grandhi i.e., the Kama grandhi is represented by the golden deer, Maricha and its destruction is brought about by Rama. The third grandhi i.e., the Lobha, represented by Vali, who is finally destroyed by Rama. So far is one part of the yoga. During the sojourn of the jiva with the Paramatma and kundali, which is always in jagrath condition, the jiva i.e., Sita, becomes a captive to the Mahamoha (Ravana) and is carried away by him and placed safely in Lanka, i.e, the head. Now, starts the search for the jiva by the Paramatma. The Kishkindhakanda represents the liberation of the mind (Sugriva) from the eternal threats of Ahamkara (Vali) and its union with Buddhi (Tara) and Chittam (Ruma) and its activity turned towards service to God i.e., service to Rama. From now onwards the Manasshakti (मनश्शक्ति) and the Pranashakti (प्राणशक्ति) also join the Kundalini Shakti in serving the Paramatma. The Pranashakti is represented by Hanu-

man and his crossing the ocean and entry into Lanka is a part of Khechari Yoga, whereby all the Shaktis of the Yogi get transferred to the head.

"मूर्ध्नि आधाय आत्मन: प्राणं आस्थितो योग धारणां..."
(Bhagavat Gita Chapter VIII Sloka 12)

This divine Prana Shakti (Hanuman) now becomes capable of destroying the forces of the Dasendriyas (दशेन्द्रिय) (the Lanka of Ravana). It is at this stage that the Yogi is able to realise that the Jiva and Paramatma, which are two separate things are in reality counter parts of the same Tatva.

"तुल्य शील वयो वृत्तां तुल्याऽभिजनभाषितां ।
राघवोऽर्हति वैदेहीं तं चेयमसितेक्षणा ॥"
(Sundara Kanda)

That is how Hanuman found Sita, an exact counterpart of Rama, in Lanka. The two Tatwas, apparently separate, are in reality one. The last part is the Yuddhakanda, where the Yogic force (Monkeys) fight against the Indriya Vrittis (Rakshasas). Ravana, (the Mahamoha) and Indrajit, (the Aviveka) are destroyed respectively by Rama and Lakshmana, and the Viveka (Vibheeshana) is made king of Lanka. The same is also shown in the Yogasutras as 'विवेक निम्नं कैवल्य प्राग्भारं'. Now the Baddha Jiva represented by Sita in the Asokavana is freed and made to unite with the Paramatma. The last part of Yuddhakanda illustrates the return of the Jiva from the Sahasrara to the heart passing through the Ajna Chakra (आज्ञा चक्र). The Ajnachakra is in between the two brows in the lalata (ललाट) just in the same place, where the third eye, the eye of fire, is placed. The Agni Parisuddhi (अग्नि परिशुद्धि) of Sita is only a representation of the Jiva passing through the eye of fire to the abode of God (the heart). Now comes the final summation of all the Shaktis under the control of Paramatma, with an absolute annihilation of all the Indriya Vrittis. This is the Moksha (मोक्ष) as conceived by the Yogis and the starting of the Paramatma from the heart (Ayodhya) and coming back to the same place through the courses indicated above, makes a complete circuit and this current is incessently running in every human body and that is the story of Rama. A realisation of this Yogic Ramayana in relation to the details of the drama of Valmiki Ramayana enacted by Lord Mahavishnu and his consort, in the Ramavatara, would help to realise the great truth of the mahavakya 'अहं ब्रह्माऽस्मि'. Rama's life is every individual's life. Do as he did and follow his foot-steps through the circuit in your body, till the Pattabhishekam is achieved. This will, however, help you to be with Rama at all times. There is no greater objective in life. Read the Ramayana thoroughly and search for your own place in it.

(To be continued)

Author's note:—The details of Yoga have not been touched for fear of exercising the readers' minds too much. Those who are interested can easily learn the details from their nearest Gurus or those who are well-versed in it.

GOD, MAN & CREATION, IX—UPANISHADS—THE TAITTIRIYA

By

SRI VIDYA SANKARA BHARATI SWAMI

We have seen in the previous article, No. 8, how the Chandogya Upanishad deals with the subject, "God, Man and Creation". Now, in the present article, we shall see how the Taittiriya Upanishad deals with it.

Taittriya Upanishad, is one of the most important and belongs to the Krishna Yajurveda, Taittiriyasakha, as is clear from the name. It is divided into three sections, called 'Vallis'. The first Valli deals with Upāsanās or means, and is called Sīkshavalli. The second valli deals directly with Nirguna Brahma and the cardinal Advaitic principle and is aptly named Brahmavalli. The third by name Bhruguvalli deals with the application of the cardinal principle by narrating the story of how Bhrugu learnt Brahmavidya from his father, Varuna, and how he put into practice the principle taught in Brahmavalli.

Brahmavalli is the most important part of the Uhanishad, as it deals directly with the nature of Brahman. It begins by expounding one of the greatest truths, namely "(బ్రహ్మ విద్ ఆప్నోతి పరం") (Brahma Vit Apnoti Param) that is, the Knower of Brahman attains the Supreme. That sentence or Mantra, consists of four words, which are explained in detail in the succeding portion of the Upanishad. In a way we may say that that first Mantra is a sutram (సూత్రం) and the rest of the Upanishad is a commentary upon that sutram. That Mantra contains (in a nutshell) the gist of the whole Upanishad. The four words contained in the Mantra are (1) Brahma (బ్రహ్మ) (2) Vit (విద్) (3) Apnoti (ఆప్నోతి) (4) Param (పరం). Everyone of these words is defined and explained in the succeeding portions of the Upanishad.

First we shall take up Brahma—

BRAHMAN

The word Brahma is defined as "Satyam, Jnanam, Anantam" (సత్యం జ్ఞానమనంతం). This kind of description of Brahman, we do not find elsewhere in any other Upanishad, and it is the most apt and correct way in which Brahman can be described in words. As a matter of fact Brahman is indescribable as it is beyond the reach of the Mind, and the sense organs as stated in the succeeding portion of this Upanishad itself-Yato Vacho Nivatante, Aprapya Manasa Saha. (యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ). Brahman is described in all the Upanishads, as Aprameya (అప్రమేయ) that is, as beyond cognition or reach of mind. All the same the Upanishad, out of her illimitable motherly affection towards us tries to bring home Brahman to us by describing it to the nearest possible extent and in the best possible manner in which words can describe. Words have the power to describe only four or five kinds of things: namely:- (1) things which have got Jati (జాతి) such as man, cow etc. (2) things which have got Guna (గుణ) or quality, such as, white, black, sweet, sour, good bad etc. (3) things which are indicated by Kriya (క్రియ) or action, such as, going, coming, eating, sleeping etc. (4) things indicating Sambandha (సంబంధ) or relationship such as *My* house, *My* book, etc., and (5) things which are indicated by Samjna (సంజ్ఞ) or name, such as Rama, Krishna etc. In

English Phraseology, we have correspondingly (1) concrete nouns (2) adjectives (3) verbs (4) Prepositions etc,, and (5) Proper nouns. All the things in the world come under one or the other of the above categories, and hence can be described in words. But as for Brahman, it has no Jati, no Guna, no Kriya, no Sambandha, and no Samjna; and hence words have not the capacity to describe it. This Upanishad, as stated above gives us a picture of Brahman, by words Satyam, Jnanam, and Anantam, which enable us to have the nearest possible conception, or more particularly by negating its (1) Anrutatvam or changeability (అనృతత్వం) (2) Jadatwam or inanimate nature (జడత్వం) and (3) Paritchinnatwam or finiteness (పరిచ్ఛిన్నత్వం). Brahman can therefore be stated negatively as that which never undergoes any change, which is not inanimate or insentient, and which is not finite, and positively as Existence or Reality which is always unchangeable, Intelligence itself (and not one possessing Intelligence) and Infinite with regard to space, time, and things. It follows from the above, that there is no space without Brahman, no time without Brahman, and no thing without Brahman. That is, Brahman exists everywhere, at all times and in everything we can conceive of, in this creation. If, thus, this be the definition of Brahman or God, then where is any scope for independent existence of man and Creation? The space occupied by man and creation has already been filled with Brahman. It is an axiomatic truth tnat two things cannot occupy the same space at one and the same time. Hence the creation, which we see all round us cannot be a reality as, in that case, it has no space to exist independently of Brahman. Wherever creation appears to exist it does so only on the substratum of Brahman. It therefore follows that the entire creation has got only appearance without any reality, and is a superimposition on the substratum of Brahman, which is the only Reality of Existence. This is what is called Mithyatwam (మిథ్యాత్వం) of Jagat or Creation.

Even as for Jeeva or man, applying the same reasoning as above, he also can't have independet existence apart from Brahman, which, being Omnipresent is present in him also. So the Intelligence which is present in every human being or in every creature is Brahman itself. If so, a question may arise as to why there is so much difference in various kinds of sentient beings, if the same Brahman exists in all of them. This is explained in this way. It is the Antahkarana or mindstuff (అంతఃకరణ) that has got the power to manifest the All-pervading intelligence of Brahman, like the radio set. Even though the musical sound that is brordcast exists everywhere, it is only where there is a radio receiving set, that we can hear it, and not elsewhere; because, it is only the radio that has got the power to exhibit it. Similarly even though Brahman is All-pervading, its Intelligence is recognised only when it is exhibited by beings possessing Antahkarana (అంతఃకరణ). Brahman is present in the inanimate things also, like earth; but as there is no Antahkarana in those things, the Intelligence is not exhibited, even though it exists inside them. Strictly speaking there is no inanimate thing at all in the creation as Brahman is All-Pervading. Another Upanishad says "Sarvam Khalvidam Brahma (సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ) that is, all that we see is Brahman both animate and inanimate. We call certain things inanimate, not because there is no life or Intelligence in it, but because there is no machinery inside it to exhibit the life or

Intelligence within it, like Antahkarana in human beings. As for the difference in the Intelligence exhibited in the various human beings, it is explained by stating that it is due to the difference in the constitution of the Antahkaranas in the various human beings. It may be illustrated thus :- Even though electricity of the same power passes through the wires, it is exhibited differently by the various bulbs having different powers. If 100 power bulb is attached to the wire, the light is exhibited in one way, while 10 power bulb exhibits the same electricity to a one tenth extent. Similarly, electricity, which has no particular colour of its own, exhibits itself in various colours according to the colours of the various bulbs manifested it. In the same way, Intelligence of Brahman which is unlimited and perfect, exhibits itself in various human beings as limited and imperfect, owing to the difference in the Antahkarana through which it is exhibited. The purer the Antahkarana, the greater the Intelligence exhibited. That is why in Maharishis it is exhibited to a greater extent than in the ordinary human beings. If the delimiting Antahkarana is gradually annihilated, then the Intelligence inside exhibits itself as unlimited and perfect, that is, as Brahman itself. Hence man minus Antahkarana is equal to God or Brahman. Thus it is plain that man or Jeeva has no independent existence, but is called so owing to the delimiting Antahkarana inside him ; and if that is destroyed, he realises himself as Brahman. Thus man, in essence and in reality, is only God and not different from Him. Thus this Brahmavalli, by the very definition of the word Brahman, expounds the Adwaitic principle, that Brahman is the only Reality, that creation has appearence only without Reality that is, Mithya, (మిథ్య) and that man, in essence, is not different from Brahman. This is the unique value of this Upanishad.

(to be continued)

Poise, self-control, forbearance, discrimination, performance of one's duty, truthfulness compassion, contentment, generosity, dispassion, faith and reverence, charity, the feeling of shame for ill-conduct, and other such virtues besides delight in the contemplation of the devine self—these are the charecteristics of Sattwa.

SRI VENKATESVARA ORIENTAL COLLEGE, TIRUPATI.

EXAMINATIONS IN AGAMA.

REGULATIONS.

1. There will be three Examinations in Vaikhanasa Agama, called respectively PRAVESA, VARA and PRAVARA. The course of study shall be according to the prescribed syllabus.

2. A candidate cannot be admitted to the second or third examination unless he passes the previous examinations, but he can be permitted to take all the three or the first two examinations, at one time.

3. The examinations will be conducted by the Sri Venkatesvara Oriental College at Tirupati and other centres which will be notified from year to year.

4. The examinations will be conducted in March—Aprial every year.

5. The examinations will be partly oral and partly written. There will be a practical examination also for each course.

6. Applications should be forwarded in the prescribed form to the Principal, S. V. O. College, Tirupati before 31st December preceding the examination. Forms of application can be had from the Principal on sending a stamped envelope.

7. The following fees have to be paid for the examinations:—Pravesa Rs. 5, Vara Rs. 10, and Pravara Rs. 15.

The fees can be remitted by money order or by Indian Postal order along with the application. Fees once paid will not under any circumstances be refunded.

8. The scheme of the Examinations will be as follows:

			Marks.	Hrs.
PRAVESA:	Paper I Sanskrit	...	100	2
	,, II Ahnikam	...	100	3
	,, III Nityaradhanam	...	100	3
	Oral Examination	...	100	2
	Practical Examination	...	100	1
			Marks.	Hrs.
VARA:	Paper I Sanskrit	...	100	2
	,, II Sutram	...	100	3
	,, III Utsavam	...	100	3
	Oral Examination. Mantras	...	100	2
	Practical Examination .	...	100	1
PRAVARA:	Paper I Sanskrit	...	100	2
	,, II Sutram	...	100	3
	,, III Pratishtha	...	100	3
	Oral Examination. Mantras	...	100	2
	Practical Examination	...	100	1

9. The question papers shall be set and answered in the regional languages.

10. Candidates who secure not less than 40% of the marks in all papers combined will be declared to have passed the Examination.

Of the successful candidates those who obtain not less than 70% of the marks will be placed in the first class and those who obtain not less than 55% will be placed in the second class. All other candidates will be placed in the thrid class.

11. Certificates will be awarded to the succesful candidates in the examinations showing the class in which they are placed. These certificates will bear the signatures of the Principal of the College and the Executive officer of the T. T. Devasthanams.

SYLLABUS FOR VAIKHANASA AGAMA

PRAVESA COURSE.

1. *Vaikhanasa - Mantraprasnam* :—Prasna I and Prasna II to the end of Antahoma.

2. *Pancha - Suktas and Panchasanti.*

All the mantras should be got by heart. The recitation should be with the prescribed swara. (accent). The students are not expected to know the meaning of the mantras. They must be able to recite any particular mantra or mantras and explain its viniyoga (application). (Vaikhanasa Granthamala Edition to be followed).

3. *Vaikhanasa - Smartasutram* :—Prasna I and Khandas 5 to 8 in Prasna VIII.

4. *Ahnikam* :—The student should be able to perform all the ceremonies included in the above sutra.

Books recommended :—Ahnikamritam; Ramadesikahnikam ; Anushthanakhandam.

5. *Nityaradhanam* :—The student should be able to perform the daily worship.

Books recommended :—Kasyapa's Bhagavadarchaprakarana, known as Pancha-khandam. Marichi Nityarchanaprayoga or Samurtabhagavadyajanavidhi. (Nacchi-yarkoil Edition.)

6. *Sanskrit* :—Amaram ; Kanda I ; Raghuvamsam : Cantos 1 to 4 ; Sabdas and Dhatus.

AGAMIKAVARA COURSE

1. *Vaikhanasa—Mantraprasnam*:—Prasnas II (from Antahoma) III, VI and VII.

All the mantras should be got by heart. The recitation should be with the prescribed svara (accent). The students are not expected to know the meaning of the mantras. They must be only able to recite any particular mantra or mantras and explain its viniyoga (application). (Vaikhanasa Granthamala Edition to be followed).

2. *Vaikhanasa—Mantraprasnam* :—Prasnas 11 and 111 and the remaining portion of VIII. The student is expected to study the portion with meaning.

3. *Aradhanam* :—Bhagavadarchaprakaranam, Archananavanitam.

4. *Utsavam :*— Brahmotsavanukramanika ; Marichi's Vimanarchanakalpa, the patalas relating to Utsava.

5. *Sanskrit :*—Kumarasambhavam : Cantos 1 to 5. Hitopadesam : First two chapters.

Agamikapravara Course

1. *Vaikhanasa—Mantraprasnam :*—Prasnas IV, V and VIII. All the mantras should be got by heart. The recitation should be with the prescribed svara (accent). The students are not expected to know the meaning of the mantras. They must be able only to recite any particular mantra or mantras and explain its Viniyoga (application). (Vaikhanasa Granthamala Edition to be followed).

2. *Vaikhanasa—Smartasutram :*—Prasnas V, VI, and VII. The student should study the portion with meaning.

3. *Pratishtha:*—Marichi Pratishthapatalas with corresponding Prayaschittas.

4. *Sanskrit:*—Sisupalavadha Cantos I and II. Bhojachampu. First two Kandas.

SYLLABUS FOR PANCHARATRA AGAMA

Pravesa Course.

1. *Ahnikam*:—As indicated in the *Padmasamhita*, Charyapada, Adhaya 13.

2. *Nityarahanam:*—The student should be able to perform the following archanas: Nityarchanam, Varalakshmi-aradhanam and Purushasuktaradhanam. He has to learn Agnipratishtha, Pancharatra-panchasamskaravidhi, and Punyahavachanavidhi.

3. He should learn thoroughly the following hymns: Panchasuktas (*viz*, Purushasuktam, Narayananuvakam, Srisuktam, Bhusuktam and Nilasuktam); Panchasanti, Ghoshasanti, Svastivachanakam, Sakunasuktam.

4. The student should learn thoroughly the Mantras and Mudras peculiar to Pancharatra Agama.

Vara Course.

The student should be able to perform the Brahmotasvam and other annual and monthly Utsavams (Festivals).

Books recommended for reference: Kriyakairavachandrika of Varahaguru or Varadaguru.

Pravara Course.

The student should learn thoroughly how to conduct the following: Pratishtha, Santi, Jirnodharasamprokshanam, Prayaschittam and Dikshavidhi.

Books recommended for reference: Kriyakairavachandrika of Varadaguru or Varahaguru.

'రా' వర్ణే వృజినాని మర్త్యహృదయాన్నిస్సారయత్యక్షరం
రుంధత్తత్పునరాగతిం 'మ' ఇతి సంరక్షేత్కవాటోభవత్ ।
నైవాజ్ఞైస్తవ నామ కీర్తితమిదం నోచేత్కుతోఽన్యాపదః
శ్రీమన్ దాశరథే! దయాజలనిధే! భద్రాద్రి భాగ్యాపధే ॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ - శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః.

'రా' కలుషంబు లెల్ల బయలం బడఁద్రోచిన 'మా' కవాటమై
డీకొని ప్రోచు నిక్కమని ధీయుతు లెన్నఁ దదీయ వర్ణముల్
గైకొని భక్తిచే నుడువ గానరు గాక విపత్పరంపరల్
దాకొనునే జగజ్జనుల దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ ॥

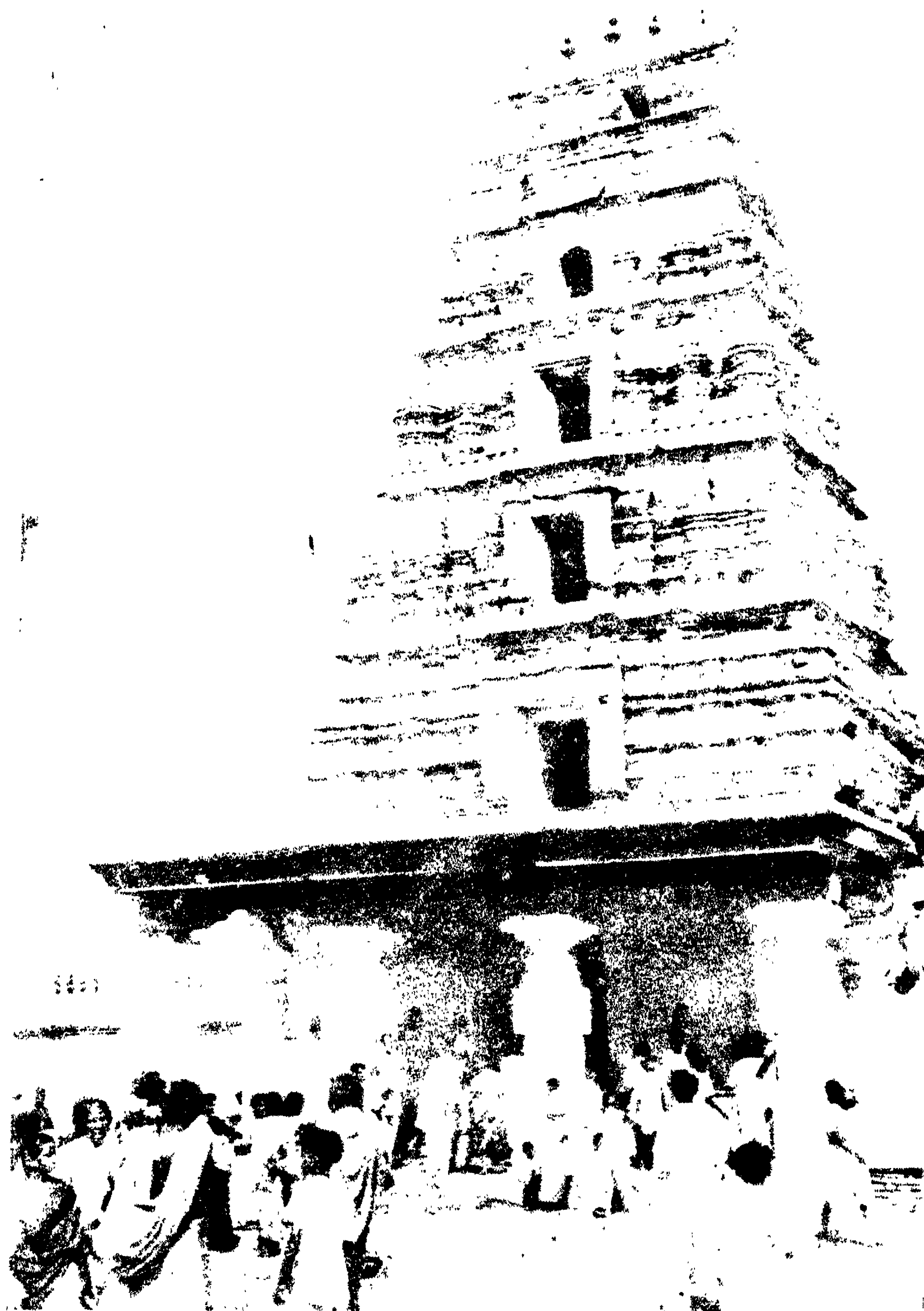
గోపకవి - దాశరథి శతకము.

సీతారామ! కకుత్స్థరామ! రఘువంశోద్ధార! లోకప్రియే
త్యేవం భేకగణా ఇవాపి మధురం పాపాపహం నామ తే!
యే శశ్వత్సముదీరయంతి పరమం త్వద్ధామ గచ్ఛంతి తే
శ్రీమన్ దాశరథే! దయాజలనిధే! భద్రాద్రి భాగ్యాపధే ॥

శ్రీ దాశరథి శతకమ్ శ్రీ॥ తి॥ గు॥ వరదాచార్యః.

రామ హరే కకుత్స్థకుల రామహరే రఘు రామ రామ శ్రీ
రామ హరే యటంచు మది రంజిల భేకగణంబు లీల నీ
నామము సంస్మరించిన జనంబు భవంబెడఁబాసి తత్పరం
ధామ నివాసులౌదురఁట దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ ॥

గోపకవి - దాశరథి శతకము.

Printed by C. H. P. Sastry at The B. N. K. Press (Private) Ltd., Vadapalani, Madras - 26
Edited and Published by Sri P. [illegible] Sastri [illegible] at Masulipatam.